

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 25.

Tisdagen den 5 april.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 343, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; och

nr 344, angående dyrtidstillägg åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 326, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst; och hänvisades densamma, i vad den anginge pensions- och indragningsstaterna, till bankoutskottet, såvitt den rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogs var för sig och remitterades till bankoutskottet propositionerna:

nr 327, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer;

nr 328, med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 329, angående dyrtidstillägg för år 1921 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare.

Vid nu skedd föredragning av propositionen, nr 330, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för år 1922 m. m. begärdes ordet av

Vid remiss av propositionen nr 330.

Vid remiss av
propositionen
nr 330.
(Forts.)

Herr Thorsson: Herr vice talman! Den proposition, som nu föreligger till riksdagens behandling, berör ett synnerligen omfattande ärende. Den gäller en reglering av hela tullverket, inte endast av lönerna utan även detta verks organisation. Redan 1914 uttalades önskvärdheten av omorganisationen; och det tillsattes nämnda år en särskild kommission, som benämnts 1914 års tullkommission. Kommissionens uppgift skulle vara att förbereda omorganisationen av verket.

En av anledningarna till framställandet av detta krav på omorganisation var, att man ansåg, att genom en omläggning av kustbevakningen man skulle i viss utsträckning kunna åstadkomma inbesparing av personal. Denna inbesparing skulle i viss mån kompensera de ökade utgifter för statsverket, som skulle bli en följd av omorganisationen av verket i dess helhet.

Nu föreligger propositionen. Den innehåller förslag till omorganisation av verket, men man har utbrutit den del, som rör kustbevakningen, och ansett, att man ej kan låta denna del av saken fullföljas fram till riksdagen, därför att man ännu inte är riktigt färdig med denna del. Men då man från Kungl. Maj:ts sida ansett sig kunna reglera lönerna för ifrågavarande personalgrupp, så hade det varit så mycket angelägnare, att riksdagen lämnats möjlighet att överblicka, hur den organisation av vår kustbevakning skall se ut, som slutligen skall bli den giltiga. Meningen har ju varit, att man genom anskaffande av större och snabbgående farkoster skulle kunna göra bevakningssträckorna längre. För min del har jag på tidigt stadium, jag vill minnas *redan* 1913, tillåtit mig framhålla, att man skulle inskränka sjöbevakningen, d. v. s. patrulleringen till sjöss, och i stället söka få patrullering till lands. Då nu icke denna del av tullverkets organisation föreligger, får väl det spørsmålet upptagas till närmare omprövning den gång den delen föreligger för riksdagen. Men för min del får jag säga, att jag hyser betänkligheter mot att reglera lönerna för kustbevakningspersonalen, innan man har klarerat organisationen. Jag har den uppfattningen, att denna försening med ordnandet av kustbevakningens organisation i viss mån bottenar i ett envist motstånd från en viss del av personalen, som icke vill underordna sig den organisationsplan, som av vederbörande en gång varit skisserad; vid sådant förhållande får naturligtvis personalen också bära de ekonomiska konsekvenser, som kunna följa av uppskovet.

Skulle det emellertid vara så, att riksdagen vid behandlingen av föreliggande lönereglering skulle ingå på en närmare prövning även av denna del av tullpersonalen, vill jag för min del säga, att jag icke utan vidare kan följa det här föreliggande förslaget. Jag kan icke frigöra mig från, att man har i de föreliggande löneskalorna velat ställa i stort sett *hela* tullverkets personal i en högre ekonomisk ställning än vad andra statens befattningshavare i motsvarande tjänsteställning intaga. Det är dock, mina herrar, så, att den nu för kommunikationsverken genomförda löneregleringsprincipen tillkom-

mit för att man skulle få ett enhetligt system med någorlunda enhetliga löner, avpassade efter de olika personernas tjänstgöringsplikter och efter de krav, som, vid jämförelse de olika funktionärerna emellan, kunna uppställas på dem. Vid löneregleringarna för kommunikationsverken har man varit mycket noga med att jämföra de olika befattningshavarna med varandra. Men denna sida av saken har ej blivit nöjaktigt beaktad, när det gäller att förbereda grunderna för tullverkets lönereglering. Om herrarna slå upp sidan 208 i propositionen, skola herrarna finna, att 1914 års kommission ursprungligen icke hade tänkt placera någon enda befattningshavare i hela tullverket i 1:a lönegraden, utan man hade gått ut ifrån att man skulle börja med 2:a lönegraden, där man skulle sätta packhuskarlarna; i 3:e lönegraden skulle packhuskarlsförmännen placeras, i 4:e lönegraden förste kustvakt och kustvakt och i 5:e graden gränsuppsyningsman och tillsyningsman. Genom denna anordning skulle man ju i verkligheten flytta upp tullstatens personal två lönegrader över motsvarande befattningshavare i alla andra verk och inrättningar. Det kan ju icke i och för sig vara rimligt, när man vill försöka skapa rättvisa statstjänarna emellan, att lägga fram ett förslag, som har ett sådant underlag. Ty detta kommer att innebära anledning till starka och berättigade klagomål från dessa andra befattningshavare, som anse sig hava lika viktiga uppdrag att fylla som tullpersonalen, men som ständigt och jämt skola stå ett par lönegrader under denna grupp av statstjänare. I det nu föreliggande förslaget har Kungl. Maj:t ansett, att en kustvakt, vars uppgift är att gå och bevaka kusten, har ett mera kvalificerat arbete än en stationskarl, vilken har att gå och sköta växlingen inne på en huvudstadens järnvägsstation. Jag kan rakt icke komma till en sådan värdering av den förstnämndes arbete.

Felet i hela detta lönesystem är, att man icke har velat dela upp personalen i tillräckligt många grupper. Så till exempel envisas man att vilja till varje pris ha tillsyningsmännen i en eller högst två grupper. Det är ju klart, att själva arbetets art och beskaffenhet måste vara mera invecklat vid tullavdelningarna i huvudstaden och i Göteborg eller på någon annan ort med en större trafik, än på en mycket, mycket mindre plats. Det kan sålunda icke vara rimligt att lägga fram ett förslag för riksdagen, i vilket man säger, att var helst en person bestrider ett visst slags tjänstgöring, så skall han vara placerad i en och samma lönegrad. Det är ett fel som går ut över personalen själv. Jag åter vill sträva efter, att man skall försöka dela upp så, att arbetet i alla olika grupper skall fördelas någorlunda efter kvalifikation. Men det kan man icke komma till, om man går den väg, som här är ifrågasatt. Samma är förhållandet med den stora kammarskrivargraden. Man har satt alla kammarskrivare i en enda grad. Den kammarskrivare, som har en enkel uppgift att fylla på en liten tullkammare, och den som har en svår uppgift på en avdelning här i Stockholm, skola båda tillhöra precis samma lönegrad, med den variation naturligtvis i inkomsterna som

*Vid remiss av
propositionen
nr 330.
(Forts.)*

Vid remiss av
propositionen
nr 330.
(Forts.)

ligger i ortstilläggen. Den ökning i lönen, som därigenom erhålles, förändrar ju icke det oriktiga i systemet.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta förhållande, därför att det synes mig, att statsutskottet här verkligen bör se på det föreliggande förslaget, så att det blir sådant, att lönegraderna komma i samklang med övriga statens befattningshavares lönevillkor. Varken befattningshavarna inom tullstaten eller befattningshavare i allmänhet kunna vara betjänta med att det skall vara olika avlöningsgrunder för ungefärligen motsvarande arbete inom statsverket. Det vill förefalla mig, att, när vi fastslagit en avlöningsprincip, de olika befattningshavarna skola vara placerade någorlunda i grader med sådana löner, som motsvaras av deras arbete.

Det skulle ju vara åtskilligt att tillägga. Jag har med dessa ord endast velat fästa uppmärksamhet på den föreliggande propositionen. Jag vill medverka till en lönereglering för tullverkets personal så gott jag förmår, men jag kan icke medverka till en lönereglering, som ställer denna personal i en annan ställning än andra statstjänare.

Härpå yttrade:

Herr Thore: Jag kan icke såsom den föregående ärade talaren beklaga, att icke något organisationsförslag framlagts beträffande kustbevakningen. Om man följer denna fråga, måste man medgiva, att på grund av de många olika förslag som förelegat, denna befinner sig för närvarande i ett sådant läge, att det knappast varit möjligt för Kungl. Maj:t att i propositionen framkomma med förslag till omorganisation. När 1914 års tullkommissions förslag till ordnande av kustbevakningen kom ut till vederbörande myndigheter, blev detsamma på alla håll mycket ingående kritiserat. Det tillsattes då en ny sakkunnigekommitté av tre personer, och dessa framlade ett förslag, där de i vissa avseenden voro eniga men i andra mycket väsentliga avseenden oeniga alla tre. Under sådana förhållanden behöver man icke förvåna sig över, att något förslag beträffande organisationen av kustbevakningen ej kunnat framkomma.

Vad den föregående talaren i övrigt yttrade om det nu föreliggande förslaget kan jag ej heller instämma i. Jag tror icke, att tulltjänstemännen satts upp i så höga lönegrader, att man kan säga, att de kommit för högt i jämförelse med andra grupper av statstjänare, exempelvis med de i kommunikationsverken anställda. Av propositionen finner man till exempel, att kammarskrivarna av generaltullstyrelsen upptagits i 10:e lönegraden men av Kungl. Maj:t blivit nedsatta i 9:e. Jämförelsen mellan kustvakt och banvakt anser jag vara missvisande. Enligt min mening bör faktiskt en kustvakt stå i en högre avlöningsgrupp än en banvakt.

Jag har framhållit detta på det att icke vad den föregående ärade talaren här anfört i remissdebatten må få stå alldeles oemotsagt.

Herr Hamrin: Herr talman! Då jag möjligen får tillfälle uttala min mening angående detta förslag på den avdelning i statsutskottet, som närmast kommer att behandla frågan, kan det anses överflödigt, att jag här uppträder. Jag måste dock säga några få ord, för att icke kammaren skall redan ifrån början få en förutfattad mening beträffande det förslag, som här föreligger, och detta naturligtvis först med hänsyftning, till en del, på vad den förste talaren i denna debatt anförde. Jag ber i samband härmed få nämna, att jag i viss mån är part i målet, då jag ju på sin tid tillhörde 1914 års tullkommission och där deltagit i behandlingen av ärendet.

*Fid remiss av
propositionen
nr 330.
(Forts.)*

Jag ger den förste talaren rätt så tillvida, att det förslag som här föreligger nog blivit tilltaget efter en måttstock, som icke varit den lämpligaste och med hänsyn till alla på förhållandet inverkande omständigheter ens för tullpersonalens räkning den lyckligaste. Jag fritog mig i det avseendet inom kommittén från ansvaret för den uppgradering som där skedde, då jag avlämnade en visserligen vag reservation men dock en sådan mot den gradering, som ägde rum.

Vad som egentligen uppkallade mig var, att herr Thorsson ville sätta ett likhetstecken mellan kommunikationsverken och tullverket. Det förefaller mig icke riktigt att så göra. Och jag skulle vilja anbefalla betänkandet i dess helhet till kammarledamöternas särskilda studium. Jag är säker på att ledamöterna efter ett sådant studium skola komma till den övertygelsen, att man dock icke kan sätta ett likhetstecken mellan tullverket såsom sådant och de övriga kommunikationsverken. Tullverket är ju ett kombinerat kommunikationsverk och uppbördsverk, där det gäller att på ett särskilt sätt tillvarataga statsverkets ekonomiska intressen och där det gäller att på ett synnerligen noggrant sätt, ofta förenat med allra största ansvar och krävande den allra största sakkunskap, tillse, att statsverket verkligen får vad som detsamma enligt riksdagens beslut skall ha.

Nu är det också så, att tullverkets personal sedan gamla tider haft en särställning beträffande sina inkomster och att den alltid stått på ett högre plan i detta avseende än mången annan statsverkets personal. Huruvida man nu med kommitténs resultat och även sedan med de beskärningar, som gjorts av generaltullstyrelsen och Kungl. Maj:t, kommit till det riktiga, därom skall jag naturligtvis icke i frågans nuvarande läge döma.

Jag vill slutligen också säga, att jag knappast hade väntat mig så bestämda gensagor från det håll, därifrån de kommit, ty skulle man vilja någonstädes lägga ansvaret för att en sådan gruppering ägt rum i förslaget, att tullverkets personal kommit att intaga en gynnsam särställning i jämförelse med kommunikationsverkens personal, så bör detta i icke så liten grad göras på den sammansättning av tullkommissionen, som densamma på sin tid fick. Det är ju nämligen så, att i denna kommission insatts inte mindre än fyra tjänstemän från tullverket, och det är klart, att dessa hava också gjort sin vilja gällande i en mycket stor utsträckning.

Det var endast detta, herr talman, jag ville anföra. Jag ber ännu

Vid remiss av
propositionen
nr 330.
(Forts.)

en gång att få anhålla, att kammarens ledamöter ville med noggrannhet sätta sig in i detta ärende, på det att, när det en gång åter framkommer, herrarna må kunna fatta ett klart och riktigt beslut. Synnerligen beklagligt skulle det enligt min mening vara, om den personal det här gäller skulle få vänta på sin lönereglering, då statsanställda i så stor utsträckning som nu ägt rum fått sina nya stater fastställda. Denna fråga har nu varit föremål för undersökning och bearbetning under loppet av 7 år, och det är då beklagligt, om en stor personal skulle ytterligare få vänta på att få sina rättmätiga krav tillgodosedda på grund av några mindre omständigheter, som inverka på förhållandena.

Herr Thorsson: Herr talman! Min avsikt har naturligtvis ej varit att tala för att icke förslaget nu skulle upptagas till ingående prövning, utan tvärtom, jag har velat fästa uppmärksamheten på detsamma. I mitt anförande begränsade jag mig till att säga, att jag icke anser, att den del av löneregeringsförslaget, som berör kustbevakningen, bör avgöras förrän i samband med omorganisation.

Jag kan ju medgiva — och det har jag för resten flera gånger förut framhållit — att många av de befattningar av lägre grad, som finnas i tullverket, äro av den beskaffenhet, att man måste sätta ganska höga pretentioner på deras innehavare. Det har också vederbörande ifrågasatt, exempelvis då man har delat upp den nuvarande tullvaktmästaresysslan i två olika grupper, tillsyningsmän och uppsyningsmän. Uppsyningsmansgruppen motsvarar den gamla första klassens vaktmästare, och tillsyningsmansgruppen den andra och tredje klassens vaktmästare. Jag finner dock, att denna uppdelning icke är tillräcklig. Bevakningsgöromålen äro nämligen icke av samma beskaffenhet som en hel rad andra tullgöromål. Inom detta verk torde det därför vara mer än inom andra av behovet påkallat, att man gör en uppdelning av grupperna, så att man får möjlighet att ersätta det kvalificerade arbetet efter andra normer än man ersätter andra göromål.

Nu sade herr Thore, att en kustvakt i alla fall hade ett betydligt svårare och mer ansvarskrävande arbete än en banvakt. Det beror på var de båda herrarna äro placerade. Jag skulle allt tro, att på en banvakt i huvudstadens närhet eller på en annan ort, där det är en omfattande trafik, vilar ett sådant ansvar, att kanske inte många andra skulle vilja ha det på sig. Ty om ett tåg åker i diket, försöker man först hänga banvakten — det kan ni vara övertygade om — av den enkla anledningen, att man nog ser till, huruvida han fullgjort sin inspektionsplikt. Det vilar nog på den tjänstemannen ett ansvar, som utkräves efter lika stränga och strängare grunder än det ansvar som utkräves av kustvakten. Beträffande själva arbetet som sådant måste jag för min del säga, att såväl stationskarlens som banvaktens måste kunna i kvalifikation jämföras med kustvaktens arbete. Där är ju den omständigheten, att kustvakten möjligtvis har en längre sammanhängande arbetstid, men å andra

sidan är icke hans arbete så ihängande som det måste vara för den, som har en sådan uppgift som att sköta växlingen vid en järnvägsstation eller sköta bevakningen av en linje.

Det är nu icke denna sak i och för sig, men jag har den uppfattningen, att här vill man försöka placera hela gruppen befattningshavare på ett högre plan än motsvarande grupper i andra verk. Och nu sade den siste talaren, att där ha de alltid stått. Men det var just för att få en större enhetlighet, som vi tillgrepo den stora regleringen och pålade statsverket orimligt stora kostnader. Då vill det förefalla mig, att man icke vid första nästa reglering skall giva sig i väg från denna enhetlighet, utan i stället så långt det är möjligt och förenligt med tjänsterna anpassa sig efter dessa. Det är bara det jag velat betona. Jag är ledsen, att jag här varit tvungen att uppträda, men när en fråga av denna beskaffenhet föreligger, som innebär ett par miljoner kronors ökning i budgeten, så känner jag en viss skyldighet att säga ett par ord om saken, även om det för mig personligen icke är behagligt.

Vid remiss av propositionen nr 330.

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren nu avgivna yttrandena till statsutskottet.

Härefter föredrogos var efter annan övriga å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till bevillningsutskottet propositionen, nr 331, med förslag till kungörelse angående ändrad lydelse dels av § 8 mom. 1, 2 och 3. § 9 mom. 1 samt § 13 mom. 1 och 2 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor, dels av § 2 mom. 2 i tulltaxeunderrättelserna, dels ock av § 3 i förordningen den 31 maj 1907 angående rätt att hos generaltullstyrelsen erhålla upplysning rörande tullbehandlingen av varor, avsedda att till riket införas;

till statsutskottet propositionen, nr 340, med förslag till kungörelse angående dyrtidstillägg åt diplomatiska och konsulära tjänstemän;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 332, angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 333, angående tillskott till dyrtidstillägg åt vissa lantmätare; och

nr 334, angående dyrtidstillägg åt distriktsveterinärer;

till statsutskottet propositionen, nr 335, angående dyrtidstillägg åt svenska sjömanspräster i vissa utländska hamnstäder;

till bankoutskottet propositionen, nr 336, angående rätt till dyrtidstillägg å understöd åt äldre behövande flickskollärarynnor; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 337, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare vid vissa statsunderstödda anstalter för yrkesundervisning;

nr 338, angående dyrtidstillägg åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren, i Luleå stift O. Bergqvist samt i Växjö stift K. I. Lindberg; och

nr 339, angående dyrtidstillägg åt nordiska museets och livrustkammarens personal.

§ 3.

Vidare föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 288 av herr *Stjernstedt*, nr 289 av herr *Strindlund m. fl.* och nr 290 av herrar *Anderson* i Saxtorp och *Lindgren*.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 34—36, första lagutskottets utlåtanden nr 23—25 och andra lagutskottets utlåtande nr 17.

§ 5.

Herr talmannen gav nu ordet till

Herr andre vice talmannen, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för 1922 är ett mycket vidlyftigt och voluminöst ärende. Det har ju redan föranlett någon överläggning i kammaren i dag. Men man kan emellertid förutsätta, att det är endast ett ringa antal av kammarens ledamöter, som ha hunnit genomläsa denna proposition. Det har därför från flera håll uttalats önskvärdheten av, att motionstiden för detta ärende kunde utsträckas. Med anledning därav tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte med stöd av 55 § riksdagsordningen besluta, att utsträckning av motionstiden sker till det sammanträde, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 6.

Herr andre vice talmannen, som ånyo erhöll ordet, yttrade härefter: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att bland två gånger bordlagda ärenden första

lagutskottets utlåtande nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kontor m. m. måtte sättas sist på morgondagens föredragningslista och övriga ärenden i samma ordning, som de förekomma på listan i dag.

Jämväl denna hemställan blev av kammaren bifallen.

§ 7.

Avgåvos följande motioner, nämligen av

herr *Jensen*, nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 236, angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.; och

herr *Hederstierna*, nr 292, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 278, med förslag till förordning om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen den 30 juni 1916 om automobiltrafik.

Ifrågavarande motioner bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 102, till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av likvid för varor, avsedda att levereras till vissa nödlidande länder.

§ 9.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 341, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om införande av en normalarbetsdag för skolarbetet m. m.; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om förläggande av vissa politiska och kommunala val till samma dag vart fjärde år; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 30 juni 1920 med vissa föreskrifter i fråga om val av kommunal-, municipal- och stadsfullmäktige samt av landstingsmän samt en inom riksdagen i ämnet väckt motion; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om förmynderskap för omyndig medlem av det kungliga huset.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Ericson</i> i Obergå	under 3 dagar fr. o. m. den 6 april,
» <i>af Ekenstam</i>	» 3 » » » 7 »
» <i>Johansson</i> i Krogstorp	» 2 » » » 7 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,45 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 6 april, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 31 nästlidna mars.

§ 2.

Herr statsrådet *Dahlberg* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 341, angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lantushållsskolor samt lantbruksskolor; och

nr 342, angående dyrtidstillägg åt lärarinnepersonalen vid Fredrika Bremerförbundets lantushållningsseminarium å Rimforsa.

Dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 343, angående dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter; och

nr 344, angående dyrtidstillägg åt vissa lärarinnor vid fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala samt vid tre läroanstalter för utbildande av lärarinnor i handarbete.

§ 4.

Vidare föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid

motionen nr 291, av herr *Jensen*, i vad den anginge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet; samt

motionen nr 292, av herr *Hederstierna* till behandling av lagutskott.

§ 5.

Konstitutionsutskottets utlåtanden nr 31 och 32 samt första lagutskottets utlåtande nr 26, som nu föredrogos, bordlades åter.

§ 6.

Till avgörande förelåg först konstitutionsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 16 § riksdagsordningen.

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.*

I två inom första kammaren väckta motioner, nr 7 av herr *Johan Johansson* i Kälkebo *m. fl.* och nr 8 av herr *Wohlin*, samt i en inom andra kammaren väckt motion, nr 29, av herr *Nilsson* i Vibberbo *m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta att till vidare grundlagsenlig behandling såsom vilande antaga följande ändrade lydelse av 16 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått 23 års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av

a) den som står under förmynderskap eller som är i konkurs-tillstånd;

b) den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;

c) den som icke erlagt de honom påförda utskyldor till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sist förflutna kalenderåren;

d) den som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd;

e) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sist förflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Clason*, som med instämmande av herr *K. J. Ekman* förklarar sig anse, att utskottet bort föreslå, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådana bestämmelser, att den, som av andra grunder än oförvållad skattebetalningsoförmåga uraktlåte att erlægga till staten till betalning förfallna utskylder, icke skulle äga att utöva politisk rösträtt och därigenom deltaga i beskattning av andra;

av herrar *Reuterskiöld*, *Johan Johansson* i Kälkebo och *P. S. Hedlund* i Östersund, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville, i anledning av ovanberörda motioner, besluta att dels till vidare grundlagsenlig behandling som vilande antaga följande ändrade lydelse av R. O. § 16:

»Valrätt — — — ålder.

Valrätt — — — av

a) — — — — —

b) — — — — —

c) den som häftar för påförda utskylder till stat och kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalender-åren;

d) den som är — — — straffpåföljd;

e) värnpliktig — — — värnpliktsövningar.

till — — — inträffar.»;

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag rörande sådant anordnande av skatteuppbörden i stat och kommun, att oförvållad skattebetalningsoförmåga vid påförd skatts förfallotid skulle kunna efter ansökan föranleda förfallotidens framflyttande eller full befrielse, så att ej i följd av grundlagsstadgande om utskyldsstreck rösträtt i sådana fall ginge förlorad; samt

av herrar *af Ekenstam*, *Persson* i Fritorp och *Gustafson* i Kansenberg, vilka med särskild motivering hemställt, att riksdagen ville i anledning av förenämnda motioner till vidare grundlagsenlig behandling som vilande antaga den i herr Reuterskiölds reservation föreslagna ändrade lydelsen av § 16 riksdagsordningen.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman, mina herrar! Det är med en viss fruktan, jag begagnar tillfället att säga några ord i den föreliggande frågan. Ty känslan av oförmåga att kunna framföra mina önskemål så, att ej riksdagens höga anseende sänkes och männen av det heliga sjutalets sjufald icke kränkas, gör mig liksom nervös. Men nu är jag därän. Och den som går i strid, får tåla strid.

Striden om utskylldsstrecket är ej från i går. Den har pågått länge. Och lika länge har strecket utgjort den demokratiska politikens slagord och haft slagordens vanliga karaktär och verkan. Med detta har agitationen i stor utsträckning lyckats vrida det sunda förnuftet ur led på en stor del av vårt goda svenska folk, vad angår uppfattningen av människovärdet och människans skyldighet och rättighet i ett lagbundet demokratiskt kultursamhälle. Man har allt för ensidigt framfört samhällets skyldighet mot folket men glömt att påvisa individens ofrånkomliga skyldighet mot staten. Lika ensidigt har också folket mottagit denna lära. Kraven ha vuxit sig starka och i våra dagar framförts med oblyga fordringar. Men det är konsekvenserna av en lära, som löser människan från ansvars-känslan och avskaffar den sunda demokratiska principen om jämnlighet inför lagarna.

Det verkligt betänkliga i denna lära, som därjämte inrymmer en hel del utländskt kram, framstår dessutom tydligt i lösningen av vår författningsfråga, därvid man föres in på sidan av vår egen historiska utveckling och drar ett svart streck över den hos breda lager av vårt folk djupt rotade statsrättsliga och samhällsbevarande uppfattningen att rättighet och skyldighet måste vara oskiljaktigt för- enade.

Men att på detta sätt försvaga rättskänslan hos vårt folk i en tid, då den medborgerliga inbördes samhörigheten är i depression, måste beklagas. Ty det innebär ett nedbrytande av den lagbundna friheten, på vilken vår statsbyggnad vilar, och tendensen i detta arbete pekar mot anarki. Det synes mig därför vara högst märkligt, att kompromissens män i själva verket så tanklöst kunde lösa författningsfrågan. Men det berodde väl kanhända därpå, att slagordet omvandlades till en trollformel, vars innebörd tog gestalt av en jätte, som hotade med gatans parlament. Inför denna uppenbarelse bli de starka männen svaga och ge vika, och Trygger är ej trygg längre. Han är Otrygger. Men jättens egentliga namn är »förhållandenas makt». Det blev ett bra gömställe för svagheten.

Med vår motion avse vi att få detta missförhållande rättat, så att verkliga skattesolkare ej må äga rätt att med sin röst inverka på de allmänna ärendenas gång. Detta krav måste anses rättvist och en lagstiftning i denna riktning fullt befogad. Ty det kan icke vara rättvist och icke heller lyckligt för det samhälleliga livet, att skattesolkare skola äga samma lagliga rätt som ordentliga skattebetalare och att de oordentliga skattskyldiga jämställas och lagligt likvärderas med de ordentliga. Med en sådan lagstiftning för och gradering av de skattskyldiga måste degeneration följa.

Men även i ett annat avseende finnes allvarlig anmärkning att göra, vad angår författningsfrågans lösning. Man hoppar över de rätta demokratiska principerna och tar ej tillbörlig hänsyn till den breda folkviljan, trots det att denna fråga är en av våra viktigaste. Den politiska klokheten har bort få mana till vidtagande av lämpliga åtgärder i den riktningen. Ty folket bör få ha sin rätt obe-skuren i dessa stora frågor och givas tillfälle att få säga sitt hjärtas

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

mening. Och så förskräcklig kan väl ändå icke »förhållandenas makt» vara, att man hyser avsky för den raka demokratiska vägen. Men vår motion avser att bereda det svenska folket ett sådant tillfälle.

Som var att vänta, blev dock vår motion av utskottet avslagen. Men motiven därför äro rätt så underliga. Hela resonemanget synes mig vara endast påståenden och funderingar, för vilka verkliga bevis saknas. Utskottet säger bland annat, att vi i det praktiska livet genom utskyldsstreetkets borttagande ännu ej vunnit någon erfarenhet om denna reforms verkningssätt, och detta anser utskottet vara ett avgörande skäl för att avstyrka motionen. Men kontentan av detta resonemang blir följande: om vi gjort något som är galet, skall detta dock icke ändras förr, än vi fått se verkningarna därav i det praktiska livet.

Vi antaga, att en person bygger ett hus. Halva huset förses med säker grund, andra hälften får vila på lösa sanden. Han göres uppmärksam på, att detta sätt att bygga kommer att misslyckas. Men han svarar, att han först vill se verkningarna av sin byggnadskonst i det praktiska livet, innan han tror på varningen. Det praktiska livet uppenbarar snart rena verkligheten genom en spricka tvärs över huset, och huset faller sönder. Byggherrn, som ej ville taga varningen i tid, kunde icke med sin tro hindra tyngdlagens verkningar.

Vidare säger utskottet, att vår motion går ut på att riva upp en betydelsefull reform, som efter långvariga strider blivit slutförd. Är det rätt att kalla streckets slopande en betydelsefull reform? Jo, man kan väl kalla det så, men det är det icke. Men däremot är den där reformen ett verkligt upprivande av samhällsbyggnadens fasta grunder och sålunda liktydigt med raseringsarbete. Men att till grundlagarna återföra ett rättvist och lämpligt utskyldsstreet är icke att riva upp, som utskottet säger. Det är med sanningen att säga att lägga ned den upprivna grundstenen, där han bör och skall ligga.

Vad angår svårigheterna att i varje fall avgöra, när bristande vilja är grund för utebliven skattebetalning, må gärna medgivas, att svårigheter härvid uppstå och att full rättvisa näppeligen kan vinnas. Men därför bör man ej kasta yxan i sjön. Ty samma svårigheter möta överallt på livets alla områden. Svårigheter kunna dock med god vilja övervinnas, och vårt mål bör vara att komma rättvisan så nära som möjligt.

Nu finns väl ingen, som vill förneka det orätta däri, att skatteskolokare och ordentliga skattebetalare värderas lika och att samma politiska rätt gives den förre som den senare. Men nu blir frågan den, om man här kan skipa rättvisa. Utskottet, som grundar sin motivering helt på den teoretiska sakkunskapen, svarar nej. Om nu denna motivering vore ense med sanningen, så skulle den innebära, att vi stå vanmäktiga och ingenting kunna göra för att avskaffa orättvisorna och framföra rättvisa bland vårt folk. Men det må ursäktas mig, om jag dristar tänka, att de sakkunniga icke ville se rättvisan i denna fråga på annat sätt än genom utskyldsstreetkets slopande. Jag

förmenar därför, att frågan ännu icke är utredd, och därför böra sakkunniga med praktisk förfarenhet sättas i tillfälle att säga sin mening.

Om så sker, är jag övertygad därom, att vad som för teoretici är omöjligt att vinna, nämligen klarhet och rättvisa i skatteskolkafrågan, dock skall genom praktiskt förfarna män finna en lycklig lösning och vi med utskyldsstreckets återvinnande till vår författning komma rättvisan närmare än utan detsamma.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår motion med det tillägg, som inrymmes i den av herr Reuterskiöld m. fl. avgivna reservationen.

Herr P. S. Hedlund i Östersund: Herr talman, mina herrar! Då jag själfvallet ej kunnat biträda det utlåtande, vartill konstitutionsutskottet kommit med anledning av de utav medlemmar i bondegrupperna väckta motionerna angående ändring av § 16 riksdagsordningen, utan tillsammans med herrar Reuterskiöld och Johansson i Kälkebo avgivit reservation, tillåter jag mig att med några ord beröra denna fråga.

Redan vid särskilda utskottets behandling av hithörande frågor år 1919 instämde jag i då avgiven reservation mot utskyldsstreckets borttagande. Jag gjorde detta främst på grund av min egen personliga övertygelse, men även därför, att från ett betydande antal av mina valmän inkommit så bestämda uttalanden mot denna grundlagsändring, att jag ansåg mig pliktig att följa dem. Dessa meningssyttringar voro så bestämda, att om jag varit av den åsikt, som kom till synes, då vi häromdagen diskuterade frågan om den öppna omröstningens införande, nämligen att valmännen böra hava rättighet att i detalj granska sin representants votum och naturligtvis då även i viss mån inverka på detsamma, jag varit redan därav förpliktad att avböja utskyldsstreckets borttagande.

Bondegruppernas medlemmar anse icke, att vissa ekonomiska kvalifikationer skola vara förutsättning för rösträttens utövande. I motionerna antydes och nu i denna reservation utsäges tydligt, att oförvållad betalningsoförmåga icke bör utgöra hinder för rösträttens utövande. Finnas giltiga ursäktgrunder för den uteblivna skattebetalningen, vilja vi ingalunda beröva någon hans medborgerliga rätt. Ingen torde dock kunna bestrida, att ett betydande antal medborgare uraktlåta att fullgöra sin medborgerliga skattskyldighet på grund av rent slarv eller benägenhet att undandraga sig en klar plikt av enbart egoistiska skäl. Inkomsterna äro ingalunda så små, att de ej räcka till även för skattens betalande. Men i stället för att göra detta förslösar man mängen gång pengarna på olika sätt. Ända till 20 % av hela det debiterade skattebeloppet måste i vissa kommuner avskrivras. Andra medborgare däremot med mycket mindre inkomst betala punktligt sina utskylder, och dessa bli sannerligen ej mindre genom skatteskolkafrågans förvållande. Detta kan jag icke för min del anse vara rätt.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av § 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Man ansåg ju och uttalade sig rätt tvärsäkert om att genom bestämmelserna i lagen om införsel i avlöning m. m. skulle man få ett medel i sin hand för att hålla efter dem, som ej, trots att de ha inkomst, godvilligt erlagga sina skatter. Hur har detta slagit ut? Efter de upplysningar jag erhållit om antalet fall, då lagens bestämmelser tillämpats i Stockholm i förhållande till hela antalet av dem, som ej betalt påförd skatt, kan man säga, att lagen egentligen saknar betydelse för att indriva skatten av de försumliga.

Jag anser således, att sådana försumliga medborgare, som ej fullgöra sin plikt mot samhället, ej heller skola äga utöva den viktigaste allmänt medborgerliga rätten. Att tillerkänna ett stort antal medborgare i detta land rätt att beskatta andra, trots att de ej efter förmåga bidra till bestridandet av samhällets gemensamma utgifter, anses fortfarande av stora folklager såsom orättfärdigt, och jag är för min del av den uppfattningen, att detta ej blott gäller om de nu såsom reaktionära ansedda bondegruppernas representanter och valmän, utan att denna rättrådighetssynpunkt finnes vitt utbrett hos övriga borgerliga partier och även inom det socialdemokratiska partiet. Av många kommunalt och politiskt framstående personer, särskilt tillhörande det frisinna partiet, har jag personligen hört uttalas ett beklagande av de vidtagna grundlagsändringarna i detta hänseende.

Nu invändes givetvis, att det är omöjligt att urskilja skatte-skolkarna från dem, som av oförvållad oförmåga ej kunnat betala sin skatt. I vår reservation ha vi dock angivit en utväg, som synes mig framkomlig och varigenom de oförvållat betalningsoförmögna erhöle möjlighet att fortfarande bibehålla sin rösträtt trots utbliven skattebetalning. Prövningen härav kommer ju ej att ske i samband med röstlängdens justering, varför de invändningar, som gjorts angående denna prövning, icke här äro av någon betydelse.

Även andra skäl kunna utan tvivel anföras för den av oss i reservationen föreslagna utredningen om skatteuppbördens anordnande. Ut i det i bondegruppernas motioner gjorda yrkandet om ändrad lydelse av § 16 mom. c) riksdagsordningen ha vi föreslagit, att orden »icke erlagt» skola utbytas mot »häftar för», varigenom detta stadgande skulle bliva mera i överensstämmelse med kommunalstyrelseförordningens nuvarande formulering. Genom denna lydelse möjliggöres även i viss mån, att hänsyn toges till den oförvållade betalningsoförmågan. Jag skall ej längre upptaga kammarrens tid, då reservationen ganska grundligt framhåller en utväg att komma ifrån de svårigheter att uppdelade de icke skattebetalande efter »oförvållad oförmåga» och »bristande vilja», som utskottet anser oöverkomliga.

Till slut må det gentemot utskottets majoritet framhållas, att vid sidan om den livliga tillfredsställelse, som utskottet anser, att utskyldsstreckets borttagande väckte hos en del av vårt folk, väckte det samtidigt både sorg och djup ovilja hos andra delar av folket, och det även hos talrika skaror av de »små» i samhället, småbrukare.

arrendatorer, lantarbetare m. fl., vilkas intressen väl även böra främjas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Reuter-skiöld m. fl. vid utlåtandet fogade reservationen.

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Herr L a r s s o n i Västerås: Herr talman, mina herrar! Det är i dag tredje gången, vi under denna riksdag behandla spørsmålet om skattestrecket. Det förefaller, som om kammaren i dag åtminstone skulle kunna behandla denna sak ganska kort, så att vi kunde övergå till nyttigare saker. Jag anser nämligen, att ingen enda i denna kammare numera kan rubbas ifrån den ställning, som han redan intagit till frågan. Jag kan dock icke underlåta att med några ord beröra de båda första talarnas anföranden, ehuru jag, som herrarna finna, i dag på grund av heshet icke är vidare disponerad för att tala.

Herr Nilsson i Vibberbo ansåg, att utskyldsstreckets samman-kopplande med rösträtten var en grund för hela den svenska sam-hällsbyggnaden. Det är ganska egendomligt, att man kan komma till sådana resultat, då man väl ändå måste erkänna, att utskylds-streckets sammankopplande med den allmänna rösträtten ur prin-cipiell synpunkt är minst sagt tvivelaktigt. Enligt min uppfattning bör det icke alls höra dit. Man bör icke sammankoppla ekonomiska förhållanden med de medborgerliga rättigheterna på det sätt, som tidigare har varit fallet och som motionärerna vilja återinföra.

Herr Nilsson förklarade, att utskottet för sitt avslagsyrkande på motionerna presterat en underlig motivering. Det underliga skul-le bestå däruti, att utskottet påpekat, att riksdagen i år slutgiltigt har fattat beslut om att slopa utskyldsstrecket. Vidare framhåller utskottet, att det i detta fall liksom i alla andra väl vore rimligt att låta en reform få verka någon tid för att se, hur det tar sig ut, innan man kommer och föreslår ändringar av densamma eller att man skall gå tillbaka till det gamla. Detta har ju från olika håll framförts här i riksdagen, då det varit fråga om reformer på det ena eller andra området.

Men nu säger herr Nilsson: Ja, har man gjort något galet, skall man alltså vänta och se, hur det galna tar sig ut, innan man rättar det? Det är ju en ganska stark anmärkning mot hela den svenska riksdagen, som, såvitt jag kan förstå, ligger i detta herr Nilssons yttrande. Hela riksdagen, både första och andra kamma-ren, har 1919 beslutat slopandet av detta utskyldsstreck. I år har riksdagen på nytt bekräftat detta sitt beslut. Det ligger naturligt-vis ett ganska starkt underkännande av riksdagens omdömesförmå-ga, då herr Nilsson helt framt kastar ut det påståendet, att det varit galna beslut, som fattats.

I samma andedrag, som herr Nilsson förmenade, att beslutet att slopa utskyldsstrecket var galet, förklarade han, att »vår mo-tion», som han uttryckte sig, »går ut på att det svenska folket skall bibehålla sin medborgarrätt obeskuren». Ja, herr Nilsson,

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

hur hänger det ihop med denna obesurna medborgarrätt, då man genom statistiken kan konstatera, att hundratusentals medborgare falla för det utskyldsstreck, som herr Nilsson nu vill ha återinfört i våra grundlagar som villkor för utövandet av medborgarrätten? Ändå förklarar herr Nilsson, att hans motion går ut på en obesuren medborgarrätt. Jag kan icke tolka detta på annat sätt, än att herr Nilsson anser, att dessa hundratusendetal, som tidigare fallit på utskyldsstreck, icke egentligen skulle vara medborgare i detta land och sålunda heller icke behöva ha någon medborgarrätt. Icke vill väl herr Nilsson, och jag förmodar, icke heller någon annan medlem av bondeförbundet, göra gällande, att dessa hundratusental, som falla på utskyldsstreck, göra det därför att de icke vilja betala skatt. Ånej, jag tror, att vi måste erkänna, att det stora flertalet av dessa äro sådana, som utav en eller annan anledning icke kunna betala sina utskylder.

Jag skall icke uppehålla mig längre vid denna sak, utan jag skall övergå till den reservation, som här är avgiven utav herr Reuterskiöld m. fl., och som enligt såväl herr Nilsson som herr Hedlund ger anvisning på vilka vägar vi skola gå för att kunna skilja de verkliga skatteskokarna ifrån sådana, som på grund av oförmåga icke ha kunnat betala sin skatt. Den utvägen är dock redan prövad genom den utredning, som verkställdes och varpå betänkande grundades år 1918. Nu förmenar herr Reuterskiöld, att de kommitterade, som hade denna utredning om hand, gått något lättvindigt förbi just den utväg, som han pekar på. Jag vill häremot invända, att kommittén har tagit även den utvägen i betraktande men funnit den vara av ungefär samma beskaffenhet som de andra utvägar, som ha prövats och befunnits oframkomliga.

Reservanterna vilja emellertid nu göra gällande, att om man uppdrar prövningen av de orsaker, som kunnat vålla skatterestantier, till någon annan myndighet än valnämnden, t. ex. någon uppborndsmyndighet, och om prövningen icke sker i samband med justeringen av röstlängden utan i samband med uppbornden, har man kommit in på en väg, som kan leda fram till ett, enligt reservanternas uppfattning, tillfredsställande resultat. Om prövningen sker i samband med uppbornden, skall detta, förmena reservanterna, icke alls fattas så, att det har något med rösträtten att göra, utan det är då endast fråga om, huruvida vederbörande kan anföra giltiga skäl för att få uppskov med skattens inbetalande eller eventuellt få den avskrivnen. Reservanterna anse sålunda, att, när prövningen sker i sådant sammanhang, har den icke längre samma verkan, som om den skulle ske i samband med röstlängdens justering. För min del vill jag dock bestämt påstå, att det har alldeles samma verkan, därför att prövningen ju sker, emedan vi ha skattestreck, sammanknutet med rösträtten, och att alla de, som skola försöka att anföra skäl till att de icke kunna betala sin skatt, naturligtvis göra det därför, att de skola få bibehålla sin rösträtt. Bevisföringen från deras sida måste givetvis bliva alldeles densamma, som om deras skäl skulle prövas av någon annan myndighet, t. ex. valnämnden.

Jag håller bestämt fast vid att det icke för någon myndighet är möjligt att objektivt och rättvist avgöra dessa frågor. Reservanterna framhålla, att ifråga om kronoutskylder skulle det efter taxeringsnämndens hörande lämnas till Konungens befallningshavande eller magistrat att avgöra, huruvida det finns giltig anledning för ett uppskov eller en avskrivning av utskylderna. Då det gäller kommunalutskylder, skulle kommunalrepresentationen, som det heter, avgöra saken.

Det blir naturligtvis här samma svårigheter som för andra ifrågasatta myndigheter att avgöra, vilka skäl som skola få anses giltiga för att ett uppskov skall beviljas eller för att en avskrivning skall ske. Frågan kommer att bli: Hur skall man kunna komma fram till en fullt objektiv och rättvis prövning av förevarande fall? Förhållandet blir givetvis, att alla de skiftande anledningar, som ligga till grund för att en person icke kunnat betala sin skatt, måste framläggas för vederbörande, som få taga dem under omprövning. Jag är för min del alldeles förvissad om att det icke skall lyckas att på ett rättvist sätt kunna behandla och avgöra dessa grannliga frågor.

Hur ställer det sig för övrigt för dem, som skola göra en sådan ansökan om uppskov eller befrielse? Jo, det ställer sig så för dem, att de kanske i vissa fall nödgades lägga fram alla sina familjeförhållanden inför den prövande myndigheten. Och, mina herrar, huru skulle det taga sig ut, om våra kommunalfullmäktige ute på landsbygden eller, där det icke finns kommunalfullmäktige, kommunalstämmorna och våra stadsfullmäktige i städerna skulle till att behandla sådana frågor? Jag tror, att blott man tänker på detta, kommer man på det klara med att den utvägen icke är framkomlig. Det kommer att visa sig, för den händelse man skulle gå in för en sådan utredning — jag är för min del därom övertygad — att även om, såsom herr Nilsson i Vibberbo säger, den skulle uppdragas åt praktiskt förfarna personer, dessa icke skulle komma att gå i land med den uppgiften, nämligen om man, såsom i detta fall måste förutsättas då det gäller medborgarrätten, vill nå fram till ett objektivt och rättvist bedömande av dessa saker.

Medan jag nu har ordet, skall jag vidare be att få säga några ord även om en annan reservation, som visserligen ingen från denna kammare inom utskottet biträtt, men som det nog kan hända, att någon senare under debatten kommer att peka på, en reservation, som är avgiven av herrar Clason och K. J. Ekman. Även dessa anse, att den utredning, som förut är verkställd rörande möjligheten att skilja på försumlige skattebetalare — de som icke vilja betala skatten och de som vilja men icke kunna betala skatten — icke är tillfredsställande, och även de ha en del direktiv. De förmena, att utredningen skulle kunna bli mera tillfredsställande om dessa direktiv följdes. »Det har för det första synt mig», säger herr Clason. »uppenbart, att utredningen gjorts alltför teoretisk, och att man hade bort förvärva sig en vida mera reell grund att stå på genom att söka för ett lämpligt antal kommuner undersöka, bland annat,

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

vilka de s. k. skattesolkarna varit, vilka grunder förelegat för deras försumlighet, och om de över huvud visat något intresse för deltagande i politiska eller kommunala avgöranden.»

Ja, här komma nu dessa reservanter och anse, att den utredning, som är gjord, icke har tillräcklig reell grund att stödja sig på. Då vill jag emellertid påpeka, att vad beträffar den saken, att man skall taga reda på vilka skattesolkarna varit, så finns detta med i kommittébetänkandet. Ty jag förmodar, att reservanterna i detta fall icke gärna vilja gå längre, än att man skall kunna utröna, till vilken yrkesgrupp eller näringsgrupp de försumliga skattskyldiga höra; och det finnes angivet i vår statistik, liksom det ock finnes intaget i kommitténs utlåtande. Jag kan nämligen icke tänka mig, att reservanterna anse, att man skulle taga reda på, huruvida den ene vore absolutist och den andre icke absolutist o. s. v. Att gå in i sådana detaljer kan jag icke gärna tänka mig vara meningen.

Så skall man vidare enligt reservanterna taga reda på »vilka grunder förelegat för deras försumlighet». Ja, mina herrar, är det någon, som tror, att man genom att skicka ut ett cirkulär till våra kommunala myndigheter skulle kunna få reda på det eller att de skulle kunna taga reda på det? Ni, som nu äro kommunalstämmo-, kommunalnämnds- eller kommunalfullmäktigeordförande, tänk er själva, huruvida ni skulle kunna klara ut en sådan fråga, om ni få den: Vilken är anledningen till försumlighet inom er kommun hos de och de personerna i fråga om skattebetalningen? Jag tror, att det kravet, som man här ställer upp, är omöjligt att kunna fylla. Även beträffande det sist angivna kravet: »om de över huvud visat något intresse för deltagande i politiska eller kommunala avgöranden», tror jag, att det skall vara ganska svårt att avgöra. Kanske detta kan gå för sig i någon liten kommun, men sannerligen det lyckas i de större kommunerna. Sålunda tror jag, att den förutvarande kommittén haft den grund att stödja sig på, som det varit möjligt att åstadkomma.

Nu slutar emellertid herr Clason med att det skall bli en förnyad utredning, och det vilja även herr Reuterskiöld och hans medreservanter ha, men de sistnämnda vilja icke blott ha en utredning, utan de vilja, att riksdagen nu omedelbart skall besluta om återinförande av skattestrecket innan den begärda utredningen verkställes. Kan man sålunda icke hitta på någon utväg att skilja på skattesolkarna — de verkligt försumliga och de som försummat sig på grund av en oförmåga, som de själva icke kunna rå för — så skall man i alla fall ha skattestrecket in i våra grundlagar. Detta är deras resonemang, och jag undrar icke på att herr Nilsson i Vibberbo, som anser, att detta streck utgör en grund för hela samhällsbyggnaden, för sin del icke anser det spela någon roll, huruvida 100,000-tals oförvitliga svenska medborgare skola berövas sin medborgarrätt, blott att han finge detta skattestreck åter infört i våra grundlagar och sammankopplat med valrättsvillkoren.

För att styrka att även en högerman, då han verkligen in-

gående prövat dessa saker, kommit underfund med att det icke går att skilja på dessa försumliga skattebetalare, skall jag be att få läsa upp vad herr Hildebrand sagt i sin reservation till kommittébetänkandet. De av herrarna, som känna herr Hildebrand, tror jag kunna vara överens med mig om att den mannen måste anses besitta en mycket god omdömesförmåga, och det är därför, som jag tror, att det kan vara skäl i att nu ånyo erinra om vad han säger. Han säger nämligen i sin reservation bland annat följande: »Vad allra först utskyldsstrecket beträffar, är jag med övriga sakkunniga därom ense, att man icke kan objektivt skilja mellan förvållad och oförvållad uraktlåtenhet att erlægga utskylder. Det är helt enkelt ctänkbart», säger herr Hildebrand vidare, »att åt någon myndighet eller åt enskilda intygsgivare överlämna omprövningen därav.»

Ja, herr talman, jag skall icke uppehålla tiden längre utan anhåller, i anslutning till vad jag här yttrat och vad utskottet i sitt utlåtande anfört, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Fiskeby: Herr talman! Det vore önskvärt, att även denna fråga blev prövad och avgjord icke efter någon förutfattad mening utan allenast på grund av de reella skäl, som kunna anföras för eller mot utskottets utlåtande och de därvid fogade reservationerna.

Vilka äro då de skäl, som skattestreckets anhängare anfört för sin ståndpunkt? Vi måste nämligen väl ändå ha någon annan och bättre plattform att bygga på än den kända Fabian Månssonska, att vi äro utan förstånd. Till att börja med måste medges, att, då vårt valsystem är grundat på allmän rösträtt, fordran på betalda utskylder icke kan reservationslöst uppställas. Ett extremt fasthållande vid ovillkorlig skattebetalning medför givetvis, att den, som till följd av fattigdom undsluppit att få sig påförd utskylder och följaktligen icke heller behöver befara att bli uppförd i restlängden, äger rösträtt, varemot den, som vid beskattningstillfället ansågs kunna bära en viss skatt men sedermera till följd av vidriga, oförvållade omständigheter blivit urståndsatt att betala densamma, förlorar denna sin rösträtt. Detta innebure givetvis en uppenbar orättvisa. Men därpå grundar sig icke heller vårt krav på återinförandet av utskyldsstrecket. Huvudgrunden är, såsom bondeförbundsreservanterna mycket riktigt framhållit, den gamla svenska rättsuppfattningen, som bottnar i kravet på likhet i rätt och plikt. Skattskyldigheten är, så säga dessa reservanter vidare, den förnämsta allmänna medborgerliga skyldigheten, och rösträtten den förnämsta allmänna medborgerliga rättigheten. Fasthållande därvid, känner sig det allmänna medvetandet träffat, om den, som icke fullgör denna sin skattskyldighet, trots tillvaron av förmåga därtill, skall få utöva rösträtt lika med dem, som fullgöra denna sin skyldighet. Skattestrecket måste följaktligen anordnas så, att det träffar, såvitt görligt är, endast dem, som kunna anses äga förmåga men sakna vilja att i fråga om skattebetalningen göra rätt för sig.

De av dessa sistnämnda, som på grund av dålig hushållning låta

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

sina enskilda utgiftsbehov så helt sluka tillgångarna, att föga eller intet blir över till skatternas gäldande, visa därigenom en likgiltighet för det gemensamma bästa, som gör dem mindre skickliga att deltaga i allmänna angelägenheter, varjämte den, som för egen del undandrar sig de skatter, som han genom sitt deltagande i allmänna värv bidrar att framskapa, svårligen kan förväntas rösta under vederbörlig ansvarskänsla.

Av vad jag nu i största korthet yttrat, synes mig framgå, att den ståndpunkt till utskyldsstreet, som bondegruppsreservanterna intaga, vilar på en synnerligen solid grund. Vid sådant förhållande kan det ju förefalla något underligt, att denna reservanternas ståndpunkt tyckes mötas med oförståelse från vänsterhåll. Men det är kanske så, att sedan partiet ytterst till vänster nu förmått de frisinade till underkastelse, så anses det nödigt och lämpligt att tillgripa det grova artilleriet för att bringa även bondegrupperna till tystnad.

Emellertid tillåter jag mig påvisa den ringa överensstämmelse mellan lära och liv, som uppenbarar sig i åtminstone vänstersocialisternas ställningstagande till utskyldsstreet. Härom dagen läste jag i deras organ Folkets Dagblad Politiken en redogörelse för omröstningen angående detta partis tillslutning till den s. k. tredje internationalen och de beryktade eller — kanske jag skall säga berömda — Moskva-teserna. Tidningen konstaterade ett synnerligen ringa deltagande i omröstningen, men förklarade detta bland annat därmed, att en mycket stor del av medlemmarna med anledning av arbetslöshet och dyrtid häftade i skuld för årsavgiften och andra kontingenter, till följd varav de voro i saknad av rösträtt. När jag läste detta, tänkte jag: ni vänstersocialister stå bestämt bra långt under oss bondeförbundare i detta avseende, då vi ju endast vilja utsluta från rösträtt dem, som kunna men icke vilja betala sina skatter; ni återigen utsluta även dem, som vilja men icke kunna. Och skulle det socialdemokratiska partiet hava samma fordringar på medlemmarna inom sina organisationer, vilket jag icke känner till, så gäller anmärkningen även detta parti.

Men om det sålunda med vår nuvarande valordning icke gärna kan komma ifråga att återinföra utskyldsstreet med dess förutvarande verkan utan endast på sådant sätt, att de verkligt försumliga skattebetalarna drabbas därav, så blir frågan den: hur skall detta genomföras? Svaret på den frågan har nu givits av bondegruppsreservanterna, och detta på ett sådant sätt, att denna lösning med en ytterligare utformning i den av dem föreslagna utredningen bör kunna tillfredsställa åtminstone måttliga anspråk.

Jag skall tillåta mig att med ett par ord beröra detta reservanternas förslag till frågans lösning. Den allmänna taxeringen äger, som vi alla veta, rum under förra hälften av året och grundar sig på de uppgivna inkomsterna för året förut. Taxeringen ligger till grund för taxeringsårets kronoutskylder i november—december och påföljande års kommunalutskylder i februari—mars. Under den långa tid, som förflyter mellan skatternas bestämmande och skat-

ternas erläggande, är det ju klart, att den skattskyldiges ekonomi kan hava undergått en rätt betydlig, oförvållad försämring. Om nu en efterprövning verkställdes omedelbart före skatternas betalande, så kunde inkomna ansökningar om anstånd med eller befrielse från skatterna prövas och avgöras. De som då erhöle anstånd eller befrielse, bevarade därigenom sin rösträtt; de återigen, som icke erhöle anstånd eller befrielse, hade givetvis liksom nu alltid den utvägen öppen att betala skatterna och därigenom bevara rösträtten. Vidare är det klart, att prövningen borde läggas i händerna på för uppdraget fullt lämpliga myndigheter, varigenom största möjliga garanti vunnas för att prövningen bleve verkställd efter fullt sakliga och icke efter partipolitiska grunder. Därjämte skulle den prövande myndigheten icke hava att i allra ringaste mån befatta sig med frågan om rösträtt eller icke rösträtt utan endast att fullgöra sitt uppdrag utslutande från skattesympunkt. Dessutom behöfve icke befaras, att prövningen komme att ske under någon uppjagad valstämningstid, då politiska, allmänna val icke äro förlagda till sådana tider på året.

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Slutligen vill jag gärna medgiva, att även denna av reservanterna förordade lösning endast kan leda till relativ rättvisa. Ty liksom alla människor komme nog även den prövande myndigheten att ibland göra sig skyldig till misstag. Det bör dock rättvisligen sägas, att genom en sådan anordning komme de mest grava anmärkningarna mot utskyldsstreckets borttagande att avlägsnas. Och då vi i denna ofullkomliga värld knappast kunna tänka oss att i något fall uppnå absolut rättvisa, böra vi eftersträva och åtnöja oss med det bästa möjliga. Men om sålunda också förslaget i dess egenskap av att vara fullt rättvist måste givas en sådan begränsning, så lider det absolut icke tvivel om, att det skulle leda till ofantligt mycket större rättvisa, än om intet skattestreck alls funnes. Ty genom detta förslags genomförande komme dock de, som av avoghet eller ligkiltighet underlåta att betala sina skatter, att kunna berövas den rätt till deltagande i allmänna värv, som de uppenbarligen icke gjort sig förtjänta av, och skulle sålunda det av mig förut framhållna kravet på likhet i rätt och plikt ånyo komma till heders i vårt offentliga liv.

Herr talman, jag yrkar bifall till den av herr Reuterskiöld m. fl. avgivna reservationen.

Herr E n g b e r g: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke blanda mig i det mellanhavande, som den siste ärade talaren hade med den vänstersocialistiska gruppen här i kammaren. Jag bara observerar, att det tydligen undgått hans uppmärksamhet, att han åberopar ett organ för en kommunistisk grupp, som har bara två medlemmar i denna kammare, vadan man väl kan lämna ur räkningen hela denna synpunkt.

Jag vill för min del, herr talman, säga, att dessa motioner angående ett återinförande av det förhatliga skattestrecket kunde vara begripliga, om de framförts från den gamla konservativa högern, för

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

vilken exempelvis herr Lindman är målsman, men te sig något egen-
domliga, när de komma från ett parti, som startat under fältropet:
en bred bondedemokrati med anslutning och anknytning också till
arbetareklassen, en samling av de stora och producerande massorna
å demokratisk grund, och där man åtminstone ifrån bondegrupper-
nas intellektuelle ledare i första kammaren gjort gällande, att i mot-
sats till den gamla högern denna bondepolitik skulle visa sig äga
den djupaste förståelse för demokratiens grundsatser.

Jag tror, att om jag vore i herr Lindmans kläder, skulle jag
gnugga händerna av förtjusning i en situation, där högerpartiet slip-
per att själv rycka in på arenan för att förfäktat sina reaktionära
synpunkter och i stället kan skjuta den berömda bondedemokratien
framför sig med herr Nilsson i Vibberbo i spetsen till att göra en at-
tack mot något av det allra väsentligaste i den demokratiska för-
fattningen, nämligen att icke medborgarrätten skall bero på ekono-
miska omständigheter. Jag föreställer mig, att man på högerhåll
har all anledning att vara belåten med den tingens ordning, som däri-
genom skapats. Man slipper själv stå i gluggen och kan, tack vare
icke minst den slutna omröstningen, också ge en liten handräckning
åt de grupper, för vilka herr Olsson i Fläsbro och herr Nilsson i
Vibberbo här uppträtt.

Jag får för min del erkänna, att jag har, ända sedan bonderö-
relsen framträtt, haft en viss hemlig sympati för denna rörelse och
har det alltjämt, liksom jag även givit uttryck däråt, därför att jag
delat den av herr Wohlin uttryckta uppfattningen om att ett sam-
spel mellan bondeklassen och arbetarklassen gentemot storfinansen
och storkapitalet skulle vara ganska önskvärdt. Men jag må säga,
att om bonderörelsen börjar sin politik med att rikta sig mot den
demokrati, som bör vara själva ramen och plattformen för allt dylikt
arbete, då har man anledning förutsäga, att det icke skall dröja länge,
förrän herr Lindman i sina kadrer uppsamlar herrar Nilssons och
Wohlins spridda skaror. Det är för mitt sätt att se ganska nedslä-
ende, att man inom bondegrupperna vill sätta in sin kraft just på
denna punkt, och det visar, att den rena klassegoismen icke förmår
höja sig till den ståndpunkt, där man ser och förstår, att en klass'
framryckning i samhället icke får ske med nertrampande av de all-
männa medborgerliga rättigheterna för andra klasser utan måste ske
med respekterande av dessa rättigheter och måste ske under fri brott-
ning och tävlan allt efter styrkeförhållanden på en demokratisk
grund mellan de olika sociala skikten. Men det hava bondegrupper-
na i denna kammare icke förstätt.

Herr Nilsson i Vibberbo höll här nyss ett anförande, däri han,
i likhet med en föregående talare från Dalabänken vid ett annat till-
fälle sköt fram bondemoralen i denna fråga såsom något så extra fint
och extra utomordentligt, att till den måste vi nu under alla förhål-
landen taga hänsyn. Ja, herr Nilsson i Vibberbo, antag, att vi skul-
le införa en bestämmelse, som lydde ungefär som så, att därest man
vid deklaration uppger värdet av sina naturaförmåner för lågt, måste
man betraktas såsom en mindervärdig medborgare och till följd där-

av förlora sin medborgarrätt. Jag misstänker, att herr Nilsson i Vibberbo skulle betrakta detta såsom ett ganska surt äpple att bita i. Jag nämner detta därför, att det enligt min uppfattning är ett stycke fariseism att slå ned på frågan om skattebetalningsförmågan men förtäsa alla de andra synpunkterna, som också gälla medborgarrätten och medborgarplikten i samhället.

Jag skall ta en sida av saken, som alldeles skjutits undan. Här hava vi högerpartiet och även bondegruppen, som säga, att vi skola minska de direkta skatterna och lägga oss mer och mer på de indirekta skatterna. De indirekta skatterna kan ingen människa i detta samhälle komma undan. Och dessa konservativa grupper vilja nu öka de indirekta skatterna, men samtidigt vill man bara syssla med den direkta skattens förhållande till medborgarrätten. Jag får verkligen säga, att om det är så, att de indirekta skatterna spela så stor roll i samhället, så är det icke bara godtyckligt utan fullkomligt orättfärdigt att endast fästa sig vid medborgarnas förhållande till de direkta skatterna men icke till de indirekta.

Vi hava från herrarnas sida sett en agitation här för att höja upp tullmurarna ytterligare, alltså för att ytterligare öka de indirekta skatterna, och överallt, där det är fråga om att på den indirekta beskattningens väg komma åt medborgarna, äro herrarna redo att rycka fram i täten, men att taga någon hänsyn till denna indirekta betalningsskyldighet för medborgarna, när det gäller medborgarrätten, det akta sig herrarna för. Då passar det bättre att taga denna synpunkt om den direkta skatten för att dymedelst skära bort de medborgargrupper, som av lätt insedda anledningar gång på gång icke kunna fullgöra sina skyldigheter. Jag ter som ett exempel få nämna, att år 1917 var det 295,323 industriarbetare, som voro röstberättigade men 186,600 stupade på de olika strecken, förnämligast skattestrecket. Om jag ser på bönderna, var det 294,231 röstberättigade bönder, men det var endast 11,500 bönder, som föllo för dessa olika streck. Jag behöver bara nämna dessa siffror för att herrarna skola förstå, att det är alldeles orimligt, när man från bondeklassens sida här försöker göra dess klassegoistiska synpunkt till allmän samhällsmoral, något som otvivelaktigt skulle gå ut över arbetarklassen med dess osäkra och otrygga läge i samhället.

Herr Nilsson i Vibberbo sparade icke på skräckmålningar, när det gällde att skildra följderna av de nya rösträttsbestämmelserna. Han talade om att det bleve degeneration. Ja, herr Nilsson i Vibberbo! Funnes det icke mer degeneration i detta samhälle, än att en medborgare icke behöfde mista rösträtten, därför att han icke vore i god ekonomisk situation, så skulle åtminstone jag känna mig synnerligen nöjd. Han sade vidare, att det bleve anarki och samhällsupplösning, och så tillade han något, som kunde hava varit ursäktligt, om han sagt det utan manuskript, men som blir förenat med ytterligt försvårade omständigheter, när det från början är nedskrivet vid skrivbordet och jag förmodar då också av herr Nilsson i Vibberbo övertänkt. Han yttrade, att man här icke tar vederbörlig hänsyn till folkviljan, man vill icke släppa fram folk-

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

viljan obeskuren och låta den göra sig gällande, man vill icke gå, som orden föllo, demokratins raka väg och låta folket säga sin mening. Detta säger herr Nilsson i Vibberbo i samma anledning, som han står och förfäktar en motion, som innebär avskärande av medborgerlig bestämmanderätt för alla dessa grupper, som icke kunna fullgöra sin skattskyldighet. Det är möjligt, att herr Nilsson i Vibberbo har sin egen logik, men jag tror, att man även inom hans eget läger nog vill draga sig för en argumentering, som till den grad slår sig själv på fingrarna.

Jag vill heller icke gå in på herr Nilssons i Vibberbo bild med det där huset, som till ena hälften byggdes på säker grund och till den andra hälften på lösan sand, och där herr Nilsson i Vibberbo vädjade till att denne man, som eventuellt byggde huset, komme att säga: det får bero på erfarenheten, hur det kan gå. Den bilden tyckte herr Nilsson i Vibberbo passade alldeles utmärkt på denna föreliggande fråga om skattestrecket. Ja, det är möjligt, att en byggmästare, utrustad med herr Nilssons i Vibberbo allmänna intentioner, skulle komma på den befängda idén att bygga ett hus på detta sätt, men jag tror bilden är synnerligen olycklig, försåvitt man icke kan rädda den och överföra den till ett annat område, som ligger herr Nilsson i Vibberbo ganska nära. När vi behandlade frågan om åttatimmarslagen, uppträdde herr Nilsson i Vibberbo gentemot herrar Lindman och Norman med den förnuftiga anmärkningen, att vi icke skulle riva upp den lagen, förrän vi sett, hur den verkade i praktiken, och den satsen drev han med styrka, jag vill icke säga med intelligens, men i alla fall med klokhet här i kammaren. Varför kan icke herr Nilsson i Vibberbo vara lika förnuftig denna gång och medge, att likaväl som man icke borde gå och uppriva åttatimmarslagen, innan man sett dess praktiska verkningar, på samma sätt är det icke skäl att här gå till upprivande från herrarnas sida av rösträttsbestämmelserna, innan vi sett de praktiska verkningarna i det hela. Den gången byggde herr Nilsson i Vibberbo en del av sitt politiska hus på fast grund. Nu åter vill han bygga en annan del på lösan sand.

Nej, saken är i själva verket den, att man här vill försöka att återigen införa ett klassprivilegium, ett de rikas och förmögnas privilegium på de fattigas bekostnad. Det attentatet skall säkerligen ändock icke lyckas, men det är beklämmande, att det över huvud taget har försökts, och det är dubbelt beklämmande, att det har försökts från den grupp, som dock hade en verklig uppgift i den svenska demokratins politik, nämligen att samla den svenska bondeklassen inom vissa gränser till att gå fram i en demokratisk kamp gentemot sådana företeelser som storfinsans. Men med en sådan inriktning som den nu föreliggande av herrarnas politik har ni slagit benen undan för en dylik samling, och det tragikomiska blir, att den politik, som är storfinsans och storkapitalets vid denna riksdag, nämligen herrar Tryggers och Lindmans politik, kommer att skörda frukterna av vad herrarna här taga sig före.

Jag kan mycket väl förstå vad herr Olsson i Fläsbro förde fram, men det är och förblir ett rent teoretiskt önskemål, ty det kan aldrig praktiskt förverkligas. Även då det gäller en sådan diskretionär uppgift, som denna myndighet skulle hava, när den skulle pröva frågan om uppskov med skattebetalningen, så gäller därom precis detsamma, som skulle gälla om den nämnd som skulle pröva, hurvida i det särskilda fallet det varit verklig eller förvållad skattebetalningsoförmåga. Det är endast att leka kurrageömma med ståndpunkter att skjuta över frågan till denna uppskovståndpunkt. Det är litet försåtligt och lömskt, det skall gärna medges, men det är i grund och botten precis detsamma, som innefattas i herrar Clasons och Ekmans reservation. Inom parentes sagt vill jag här tillägga, att den reservation, som avfattats av herr Reuterskiöld, så tillvida är egendomlig, att den gör de beskaste utfall gentemot den kommitté som hade detta utredningsuppdrag om hand och beskyller den för tvärsäker överlägsenhet o. s. v., samtidigt med att herr Reuterskiöld själv för pennan på ett sådant sätt, att det ingalunda brister i tvärsäkerhet och ännu mindre i överlägsenhet men så mycket mera i den förnuftiga och intelligenta tankegången.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Det har sagts här av herr Olsson i Fläsbro, att man skall grunda rösträtten på en likhet i rätt och plikt. Ja, herr Olsson i Fläsbro! Det är alldeles riktigt, likhet i rätt och plikt. Men försåvitt herr Olsson menar, att grundvalen skall vara, att den ena medborgaren i lika hög grad som den andra skall kunna gå fram och betala sina skatter, då är han ute på falsk mark. Vi vilja bygga den svenska demokratin icke på penningen, icke på privilegier av ena eller andra slaget, utan vi vilja bygga den på *personlighetsprincipen*, vi vilja för samhällslivet utnyttja den enskilde medborgarens intelligens och moral, men vi måste betrakta det som en saken ovidkommande fråga att här taga hänsyn till förmögenhetsförhållanden. Jag måste därför för min del säga, att det försök, som här gjorts, är ett försök att återuppliva högerns samhällsbegreop, där samhället betraktas som ett aktiebolag, där vi hava aktier litet till mans, och där man får rösta i förhållande till de aktier man sitter inne med. Det bolagsbegreppet, som man lägger på samhället, vilja vi icke vidare höra talas om i detta land, utan vi vilja bygga på personlighetsprincipen och den enskilda människans medborgarvärde. Huruvida han är fattig eller rik eller huruvida han kan betala eller icke betala sina skatter, blir en ovidkommande fråga. Det är därför också min övertygelse, att andra kammaren här bestämt och klart skall säga ifrån, att på de vägarna att här föra tillbaka ett klassprivilegium i politiskt avseende vilja vi icke följa med.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Människan är dock ett förunderligt ting. Då efter årslånga strider full medborgarrätt äntligen tillerkänts både man och kvinna i detta land, och då man skulle kunna tro att människor över huvud voro nöjda, att en sådan

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forte.)*

tingens ordning inträtt. Då, innan ännu lagen om medborgarrätten trätt i kraft, uppdyker här i kammaren en motion, där man på fullt allvar begär återinförande av dessa skattestreck. Man häpnar, då man hör människor på rena allvaret yrka på införande av dessa skattestreck, och man kan icke undgå den tanken, att dessa människor måtte hava bra litet kännedom om huru andra människor leva sitt liv, och att de måtte leva i en lycklig okunnighet om de svårigheter, som människor i andra samhällslager hava att kämpa emot. Ty ingen människa, som har förståelse för sina medmänniskors kamp mot svårigheter, kan väl på rena allvaret yrka på införandet av en sådan bestämmelse, som, om det vill sig riktigt illa, skulle hindra massor av hederliga, strävsamma, präktiga människor att utöva de rättigheter, som böra tillkomma varje människa.

Nu frågar man sig: vad har man då för huvudargument för dessa så kära skattestreck? Jo — säger man — mot varje rättighet skall svara en skyldighet. Javäl, det låter ju mycket korrekt detta, men förstår man då icke, att om man aldrig så gärna vill, så kunna sådana svårigheter uppstå, som göra det omöjligt att fullgöra sina skyldigheter. Inträffar arbetslöshet, kan man med bästa vilja i världen icke driva upp något som helst arbete, då har man heller icke någon inkomst och då kan man naturligtvis icke betala skatten. Är det icke då att lägga ytterligare sten på en redan förut nog så tung börda att även beröva dessa människor deras medborgarrätt och genom denna mistning av medborgarrätten ge dem stämpeln av ohederlighet. Och även om man har arbete, så kunna andra svårigheter yppa sig för en människa, som gör det omöjligt att fullgöra sina skyldigheter. Tänk oss en familjeförsörjare som en längre tid varit sjuk och därunder behövt skuldsätta sig för att livnära sig och de sina. Så kommer skatten. Om han så ville sätta sin själs salighet i pant, så skulle han icke kunna skaffa nödiga medel till skattebetalning, men ändock, trots denna hederliga människas alla svårigheter, skulle han ändå få en stämpel av ohederlighet över sig. Är det rätt? Det kan hända, att familjeförsörjaren både är frisk och har arbete men har sjukligt i familjen, exempelvis att hustru och barn äro tuberkulösa. Jag känner åtskilliga sådana fall. Det kan vara de hederligaste, strävsammaste, präktigaste, bästa människor i världen, som så innerligt gärna skulle vilja betala sin skatt, men de kunna icke. Det är med uppjudande av det yttersta av sin förmåga, de slippa anlita fattigvården. Och de kunna icke betala sin skatt, om så alla avgrundens kval väntade dem. Äro dessa människor sämre än andra, därför att de ha större svårigheter än andra att kämpa mot, därför att de få se glädjen och lyckan endast på avstånd och få vara glada, att de icke förgås av svält och annat mänskligt elände? Tycka ni, som yrka på införande av dessa skattestreck, att dessa människor ändå icke fått nog av sin hårda lott i livet, utan att de skola ha ännu mera, och att de från samhällets sida skola ha, så att säga, betyg på, att de äro slarviga människor, sämre än andra, och icke värda medborgerliga rättigheter? Det är dessa slag av människor man träffar med dessa skattestreck, och ingen må

inbilla sig, att man med dessa streck träffar den verkliga slarvern, skatteskolkaren. Dessa äro av ett särskilt slag och höra icke hemma i någon särskild samhällsklass och ha sannerligen inga som helst politiska intressen att bevaka. För dem består all livets lycka i den fyllda bågaren, och de strunta fullständigt i, om det finnes skattestreck eller inte, bara icke öoverkomliga svårigheter uppställas för dem för anskaffandet av »nubben», så får man gärna för dem lagstifta hur man vill. Försök icke inbilla någon, att det är för dessa slarvars skull man vill införa skattestreck. Det tror ändå ingen människa på.

Under remissdebatten i denna kammaren hörde jag en av dessa skattestrecksmotionärer, herr Nilsson i Vibberbo, varmt och vädjande mana kammarens ledamöter till människokärlek. Ja, jag får då säga, att det skall verkligen vara en människokärlek av sällsynt och underbart slag, som går ut på att beröva sina medmänniskor deras medborgerliga rättigheter.

Jag yrkar, herr talman, avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Herr Engberg har med en förvånande snabbhet lyckats att åt medlemmar såväl i första som i andra kammaren utdela betyg av, som det synes mig, mycket grave-rande art. Men tycke och smak äro ju så olika, och jag skall icke sysselsätta mig med denna sak, ehuru jag icke kan neka till, att jag med ett visst intresse motser vad han kommer att giva mig för betyg, när jag slutat. Jag vill dock redan på förhand säga, att hurudant detta än blir, skall det icke föranleda någon större glädje eller ledsnad å min sida.

Förhållandet är ju det, herr talman, att de reformer i vår författning, särskilt de, som vi nu sysselsätta oss med, ha till grundval ett betänkande, framlagt av sakkunniga den 14 november 1918. Och med avseende på utskyldsstrecket förklara kommitterade på sidan 84:

»I fråga om utskyldsstrecket ha kommitterade vid sitt tillkallande anbefallts att vid utredning om lämpliga riktlinjer för en reform taga till utgångspunkt andra kammarens vid 1917 års riksdag uttalade mening, att rösträtt icke bör förloras på grund av utebliven skattebetalning i sådana fall, då uteblivandet berott på den skattskyldiges sjukdom, oförvållade arbetslöshet eller andra liknande, av honom själv icke vållade förhållanden.»

Detta direktiv blev för de sakkunniga, så att säga kritstrecket, som fascinerade dem. De kunde icke komma ifrån den tanken, att här gällde det först och främst att se till, att de, som av oförvållad oförmåga underlåto att betala sin skatt, skulle erhålla rösträtt, och om sedan jämte dessa villiga medborgare också en hel del slarvar och skolkare skulle få del av rösträtten, så spelade det synbarligen en mindre roll. Jag kan icke neka till att jag härvidlag anstämmer med de båda reservanterna herrar Clason och Reuterskiöld, att denna utredning blev ensidig och ofullständig. Den försökte icke att

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

taga reda på de möjligheter, som säkerligen finnas, att komma åt dem, som väl alla vilja komma åt, nämligen dem, som utan oförmåga underlåta att betala sina skatter.

Nu har i och genom herr Clasons reservation enligt min uppfattning ett nytt moment införts i denna gamla fråga om utskyldsstrecken. Han vill ju icke, att riksdagen skall uttala sig för någon ny grundlagsenlig behandling av detta ärende, han vill endast en ny utredning, då ha anser, att utredningen av 1918 behöver kompletteras. Han säger i sin reservation på sidan 6 i konstitutionsutskottets betänkande — jag ber för övrigt att få fästa uppmärksamheten på att ett kartongblad utdelats med en rättelse angående denna sak — först och främst följande:

»De skäl, som vid 1918 års urtima riksdag förebragtes för att detta icke skulle låta sig göra, frambyros i ett kommittébetänkande, som avgavs först den 14 november 1918 och som icke före urtima riksdagens handläggning av ärendet varit utställt till prövning av några myndigheter.»

Betänkandet var alltså icke utställt till några myndigheters prövning. Det kan ju vara ett skäl, fastän icke så tungt vägande, då man måste säga, att utskyldsstrecket debatterats så länge, att var och en borde ha sin ställning till denna fråga klar. Men det betyder ganska mycket, då han går vidare och säger, att utredningen gjorts alltför teoretisk, och att man hade bort förvärva sig en vida mera reell grund att stå på genom att söka för ett lämpligt antal kommuner undersöka en del saker, som uppräknas. Men detta har synbarligen icke legat för de sakkunnigas röst. Och när min ärade vän, herr Viktor Larsson i Västerås, nyligen tog upp den Clasonska reservationen, så föreföll det mig, som om han ganska ytligt gick förbi densamma utan att fästa sig, vilket han framför allt bort göra, vid klämmens beskaffenhet — vilken jag strax skall komma till. Är det verkligen så, att det varit omöjligt för de sakkunniga att med avseende på denna fråga om skatteskolarna och dem, som oförfvällat äro oförmögna att betala sin skatt, rådföra sig med praktiskt folk ute i kommunerna, som just hade med skattefrågor att göra? Icke är det väl meningen med herr Clasons reservation, att det på sedvanligt sätt skulle skickas kommittécirkulär till en massa kommuner, som skulle ha att svara på den ena eller den andra frågan. Ett sådant cirkulär torde naturligtvis i en fråga som denna vara nästan utan allt värde. Men man hade väl kunnat tänka sig, att när det är fråga om en diskretionär prövning av den oförfvällade oförmågan, man i kommuner av olika slag — i tät bebyggda och glest bebyggda, i fattigare och rikare kommuner — anställde undersökningar, hurudana skatteskolarna i dessa kommuner verkligen voro. Det är ju icke så, att vederbörande kommunalmyndigheter och taxeringsmyndigheter äro alldeles utan varje kännedom om dessa medborgare, som finnas i deras kommuner. Jag är föga bevandrad i dessa saker, men jag tycker icke och mitt sunda förstånd vägrar att gå med på att säga, att detta skulle vara alldeles omöjligt. Och icke heller kan jag vara med om att på ett så legerat och lättvindigt sätt som herr

Viktor Larsson påstå, att professor Reuterskiölds reservation är fullständig omöjlig och den väg, han anvisat, oframkomlig.

Att göra frågan, huruvida ifrågavarande slarvar skulle kunna skiljas från de villiga, till en rösträttspolitisk fråga har från början varit felaktigt. Den hade bort göras till en skattepolitisk fråga, och man hade också bort utgå från, huruvida det finnes möjlighet att utfä skatten från dem, som kunna men icke vilja erlägga den. Det är den synpunkten, som herr Reuterskiöld lägger på frågan i sin reservation, och jag måste säga, att den tilltalar mig. Jag kan icke — herr Viktor Larsson får ursäktas mig — komma till annat resultat, än att de sakkunniga icke hunnit att på ett praktiskt sätt uttömma denna viktiga fråga.

På det sättet ligger i själva verket hela sakkunnigutredningen. liksom även herr Larssons yttrande i dag mera är ett försvar för att skatteskokarna skola ha rösträtt än ett försök att klargöra, huruvida det kunde finnas någon möjlighet att komma åt dessa skatteskokare. Men detta är att vrida saken på sned, och i den punkten har utan tvivel mycket snedvridits. Jag kan icke vara med om att den utredning på vilken denna fråga vilar, varit uttömmande, och jag kan icke finna annat, än att det är riktigt att söka få den kompletterad. Jag skulle vilja fråga de herrar, som äro så absolut emot att taga upp denna fråga till förnyad utredning: vad skulle herrarna egentligen förlora på en sådan utredning som begäres i den Clasonska klämman, till vilken jag hänvisar? Strecket komme den icke att beröra. Det är icke fråga om att få något grundlagsförslag om strekets borttagande antaget såsom vilande, ty någon anhållan om själva strekets borttagande ligger icke alls i ett sådant utredningskrav, utan denna utredning skulle endast avse att komplettera den föregående genom att med anlitande av praktiskt folks medverkan undersöka, om man icke skulle kunna komma åt skatteskokarna. Vad skulle ni förlora på en sådan utredning? Jag kan icke se annat, än att två möjligheter därvid föreligga. Antingen komma de nya sakkunniga till precis samma resultat som de gamla sakkunniga eller att någon sådan möjlighet icke finnes. Då ha herrarna fått det vatten på sin kvarn, som de nu icke anse sig behöva, men som skulle kunna göra dem den glädjen, att det visar sig, att jag och mina meningsfränder hade orätt. Detta skulle ju icke kunna vara annat än till gagn för deras synpunkter. Eller också skulle de sakkunniga kunna komma till det resultatet: det finnes möjligheter att komma åt dessa skatteskokare, de och de medlen äro oförsökta och tyckas leda in på en praktisk framkomlig väg, låt oss försöka att på något sätt sätta detta i verket!

Nå, om detta blir resultatet, ja, då blir det så, att en hel del av dem, som icke vilja betala sin skatt, bliva av med sin politiska rösträtt. Men så vitt jag fattat situationen så har meningen i riksdagen och även i denna kammare — måhända med ett eller annat undantag — varit den, att det varit för de oförvållade oförmögna skull man tagit bort utskyldsstrecket, under det att man gärna velat komma åt de andra. Det kan också tänkas, att om man finner en

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

sådan väg, den skulle kunna ha en rätt förmånlig inverkan på skattebetalningen. Jag tror nämligen så högt om mina svenska medborgare, att det ändå betyder något för dem att få behålla sin röst-rätt.

Jag kan sålunda för min del, herr talman, inte se annat, än att det vore lyckligt, om herr Clasons reservation bifölles. Jag kan visserligen mycket väl förstå orsaken till att det gick som det gick år 1918. Jag kan mycket väl förstå, att man då inte hann med att nämnare granska utredningen i denna sak. Det blev ju en så stor brådska: den 14 november kom betänkandet, propositionen skulle skrivas, utskottet skulle överlägga och kamrarna fatta beslut i ett mycket brydsamt läge. Som bekant slutade det med en kompromiss, efter många vedermödor. Jag kan, som sagt, förstå detta, och jag skall inte säga ett ont ord om den saken — det är inte min mening att taga upp någon debatt härvidlag. Jag vågar tro — och det är så mänskligt detta, att det icke bör fattas såsom en förebråelse å min sida då jag utsäger det — att man i någon mån på alla håll här i riksdagen var påverkad av allt, som vid den tiden hände både utom och inom riksdagen.

Man brukar ofta, liksom nu varit fallet, hänvisa till, att breda lager av folket önska det ena eller andra. Detta är naturligtvis en synpunkt, som en politiker måste taga hänsyn till. Det skall ju endast vara i ytterst sällsynta fall, då man trots en allmän mening hos sina politiska meningsfränder strikt följer sin övertygelse. Nu vill jag emellertid fråga herrarna: är det inte på det sättet, känna vi inte till det litet var, att även det önskemålet herr Claeson åsyftar med sin reservation omfattas med stort intresse bland vida och breda lager av folket? Vi kunna väl ändå inte förneka, att det vore till stor lycka, om vi verkligen kunde lösa den svåra, den mycket svåra — det skall jag gärna medge — fråga, som ligger inkluderad i vår debatt. Jag tror, att det skulle vara en lycka, om så skedde, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den kläm, som förekommer i herr Clasons vid betänkandet fogade reservation.

I detta anförande instämde herrar *Söderhielm, Lübeck, Kant, Björkman* i Norrköping, *Bengtsson* i Kullen, *Magnusson* i Skövde och *Svensson* i Långelanda.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Jag hade inte precis tänkt att vidare blanda mig i denna diskussion, när jag en gång sagt, vad jag här ville säga. Men det har förekommit åtskilliga uttryck i debatten, som gjort, att jag verkligen måste säga några ord.

Herr Engberg talade om att vår ställning i skattefrågan innebar en fullständig attack mot samhället och mot arbetarebefolkningen. Det är förunderligt, att en så grundlig filosof som herr Engberg skall kunna säga, att då vi verkligen fordra en rättvisa och en rättvisa av det slag och den beskaffenhet, att det borde vara omöjligt negligera densamma, vi därmed göra en attack mot samhället. Bondegrupperna ha alltid avsett att med sin verksamhet vara till

nytta för alla klasser inom samhället, vi ha varmt tänkt på dem alla, och i den riktningen ämnar vi även i fortsättningen arbeta. Men det är inte sagt, att detta arbete i allt kommer att gå efter de socialdemokratiska linjerna, i enlighet med socialdemokraternas föreskrifter. I vissa fall har det visat sig, att vårt arbete sammanfaller med dessas syftemål, men det har också visat sig, att vårt arbete i andra punkter sammanfaller med högerens, och det har någon gång kunnat sammanfalla t. o. m. med bolsjevikernas. Saken är nämligen den, att den falang, som herr Engberg tillhör, inte sitter inne med allt sunt förnuft, alla sunda riktlinjer för samhällets utveckling. Det brister nog ofantligt mycket även på det hållet. Vi ha efter vår bästa förmåga sökt få fram de klokaste riktlinjerna och sökt följa desamma. Jag tycker, att detta herr Engbergs sätt att tala är bra besynnerligt. Det har inte karaktären av en verklig vilja att komma fram till goda och bra resultat, utan det har karaktären av politiska anslag. Han vill nämligen i denna fråga söka fastslå, att bondegrupperna ovillkorligen måste gå och även ämna gå högerens ärenden. Detta är ett fullkomligt misstag, herr Engberg. Jag anser, att han skulle kunna förstå och inse detta med ledning av den erfarenhet han fått av oss bondeförbundare under den tid vi varit här i riksdagen.

Herr Paulsen började sitt anförande med att säga, att människan är ett förunderligt ting. Detta är alldeles riktigt, men han hade kunnat tillägga, att människan även är ett föränderligt ting. Herr Paulsen har ju själv tidigare varit utpräglad högerman och verkat i sådan riktning — nu är han utpräglad socialdemokrat. Människan är verkligen ett förunderligt ting, men som sagt även ett föränderligt ting.

Herr Larsson, min gode vän, gjorde sig skyldig till ett misstag angående mitt förra anförande. Han citerade ett stycke av det jag yttrade om att, för den händelse man gjort något galet, man icke borde vänta att göra en ändring, till dess man finge se, hur det galna verkat. Härav gjorde han då den tillämpningen, att jag med detta avsåg att rikta en attack mot riksdagen och nedsätta dess anseende. Så var dock inte meningen, och så var det heller inte uttryckt. Herr Larsson glömde helt och hållet ett viktigt moment i mitt anförande. Han påminde nämligen inte om det förhållandet, att vid den tid denna fråga var under debatt cheferna inom resp. partier utövade en alldeles underbart förtryckande makt — jag kanske skall återtaga uttrycket »förtryckande» och säga, att de utövade ett underbart kraftigt tryck på sina partier. Partierna följde nästan viljelöst kompromissöverenskommelsen i den särskilda fråga, varom vi nu tala.

Herr Larsson nämnde vidare, att jag skulle ha gjort mig skyldig till ett missgrepp, då jag talade om att de svenska medborgarna borde ha sin rätt obesuren att uttrycka sin mening i vissa frågor. Detta tillämpade han på rösträttsfrågan, men så gjorde inte jag. Jag ville ha sagt, att när det gäller en så viktig frågas avgörande som

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Porto.)

här är fallet det är alldeles nödvändigt, att folket får säga ut sin tanke fullt och ärligt. Detta har icke skett ännu. Man har gått förbi den breda folkviljan. Nu ligger det emellertid så till, att om vår reservation blir antagen av riksdagen de breda lagren, varenda en i vårt samhälle, därmed få rätt att säga, vad de tänka i denna fråga. Alla ha ju rösträtt, alla kunna få säga sin mening om hur de önska det ordnat med skattestrecket. Detta är alldeles ofrånkomligt.

Det måste verkligen betonas, att skatteskolkarna, de verkliga skatteskolkarna, måste uteslutas från rätten att deltaga med sin röst i besluten rörande de allmänna ärendenas utveckling och gång. Det är orättfärdigt, att så skall få ske. Genom att släppa efter på denna punkt förbättras inte samhället eller människorna, utan sker en försämring. Likgiltigheten blir allt större, på samma gång kraven alltmer växa. Jag kan inte finna, att det ligger en skymt av orättvisa i tanken att utesluta dessa människor från delaktighet i skötseln av de allmänna angelägenheterna. En annan ståndpunkt skulle bli så mycket mer betänklig, om man besinnar, att det skulle leda till att i vissa fall, kanske många fall, vad det lider, sådana personer kunna komma att deltaga i taxeringsnämnder, sitta i riksdagen och taxera andra, vara med och bestämma allting utan att själva bidra med ett enda öre. Skola ordentliga människor behöva finna sig tillrätta med att en massa personer leva ett tygellöst liv, ett osparsamt liv — om jag får uttrycka det så — ett liv hit och dit på alla möjliga vis? Skola inte de andra, ordentliga människorna draga försorg om samhällets finanser och budget i alla avseenden? Det är dessa förhållanden, som icke kunna få existera. En rättelse måste ske, och en rättelse kan ske, om vi blott ha den goda viljan och sträva att verka i den rätta riktningen.

Jag yrkar bifall till den reservation, som är avgiven av herr Johansson i Kälkebo m. fl.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren började sitt sista inlägg med att säga, att han strängt taget inte tänkt blanda sig i debatten vidare efter sitt första stora maskinskrivna eller personligen skrivna inlägg. Sedan jag hört herr Nilssons i Vibberbo senaste tal, förstår jag synnerligen väl, att han började detsamma på detta sätt. Detta senaste inlägg karakteriserades inte så mycket genom sitt faktiskt synnerligen tunna innehåll, utan mera genom det myckna, som talet inte innehöll. Herr Nilsson i Vibberbo försummade fullständigt att inrikta sin replik mot herr Engbergs synnerligen befogade klarläggande av, att herr Nilsson haft så skiljaktiga ståndpunkter i fråga om lagen om åtta timmar, å ena sidan, och i fråga om uteslutandet av skattestrecket, å den andra. I förra fallet, sade herr Nilsson i Vibberbo, borde man avvakta de rent praktiska verkningarna, innan lagen reviderades; i senare fallet sade han motsatsen; man borde vidtaga ändring omedelbart, sedan lagen bifallits.

Herr Nilsson utgick i sitt första anförande från att säga, att denna lag var fullkomligt galet tillkommen. Herr Nilsson ansåg detta rent av axiomatiskt. Han hämtade tydligen från sitt undermedvetna själsliv tanken, att denna lag var fullkomligt spritt språn-gande galen. Meningarna äro dock tämligen delade i den saken. Det finns en majoritet i andra kammaren och även i första kam-maren, som gör gällande, att denna lag inte var galen, och det finns en majoritet bland folket, som anser, att denna lag inte var olämplig utan tvärtom synnerligen förnuftig, att döma av de senaste valen, som gett till resultat, att till riksdagen sänts ett övervägande antal personer, som hysa denna uppfattning. Jag vill gentemot den ur kammaren nu avvikne herr Nilsson i Vibberbo framhålla, att lagen är visst inte galen endast därför, att herr Nilsson påstår detta. Det kan mycket väl hända, att det galna ligger på en annan sida än herr Nilsson tror.

När herr Nilsson talade om de praktiska verkningarna av lagen, beskyllde han oss andra för att vara teoritici. Bondeförbundarna, tyckte herr Nilsson, äro däremot praktiska män. Jag har noga genomgått herr Nilssons motion, och jag letade fullkomligt förgäves efter ett enda belägg för påståendet, att denna lag vållat någon som helst skada. Jag ställer än en gång till vem som svara gitter den frågan: kan man visa fram en enda svensk kommun, där det kan ådagaläggas, att den förespårda faran för att skatteskokarna rent av skulle erövra makten i kommunen och vanvårda densamma an-gelägenheter varit för handen? Kan det visas ett enda fall, där en profetia i den riktningen verkligen har uppfyllts? Jag vill från början säga, att den kommunen finns icke. Ty sanningen är den, att skatteskokarna ha inte sådant intresse för kommunala an-gelägenheter, och Sveriges ordentliga arbetare äro sannerligen så ömma om kommunernas och sin egen ekonomi, att de kunna sköta de saker-na med fullkomligt samma ansvarskänsla som någonsin bondeför-bundarna för sin del med eller utan herr Nilsson i Vibberbo i täten.

Sedan vill jag gentemot herr Nilsson vidare säga det, att när vi nyligen genomlevat ett stort kommunalval i huvudstaden och det härvid visat sig att skatteskokarna, som man från början visser-ligen icke trodde skulle marschera fram till valurnorna för att åstadkomma någon översvämning, sutto hemma, och att de, som gingo fram, befunno sig på andra sidan, hur kan man då säga, när man har sådan erfarenhet, att den lag som vi antagit i detta fall varit till den praktiska skada, som man nu velat förutsätta, att den har varit.

Jag vill även gentemot herr Nilsson i Vibberbo som talesman för speciellt religiositeten och den höga sociala sedligheten säga det, att jag tror, att man från alla håll gör bäst i att fullständigt avföra talet om moral eller icke moral ur debatten. När herrar bondeför-bundare säga, att de äro talesmän för den verkliga sociala moralen, medan vi å andra sidan skulle försvara en viss social omoral, då bör på denna punkt en gång för alla läggas in en bestämd och energisk protest. Herr Nilsson i Vibberbo talade i sitt första anförande om

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

en försvagad rättskänsla. Herr Hedlund talade om rättrådigheten, som var i fara. Vid ett föregående sammanträde talade en annan man, herr Andersson i Ovanmyra, om de svenska medborgarekategorier, som låta nöjet gå först och plikten sedan. Det är inom parentes sagt ett något underligt nöje, som Sveriges arbetare uppleva i denna stund, då arbetslöshet härskar i tiotusental svenska arbetarhem. Jag tror, att det nöjet och den lyxen skulle man kunna undvara, ifall Sveriges samhälle vore funtat på en mera ekonomiskt förnuftig grund, än vad det nuvarande kapitalistiska samhället är.

Herr Olsson i Fiskeby sade också, att det allmänna rättsmedvetandet känner sig kränkt, om någon medborgare undandraget sig plikten att betala skatt. Jag vill gentemot detta säga, att det allmänna rättsmedvetandet kan kränkas även av andra ting. Det allmänna rättsmedvetandet kan kränkas, ifall vissa svenska medborgarekategorier med större ekonomisk bärkraft undandraga sig den proportionella delen av samhällets gemensamma skattebörd. Och jag vill slå fast, att Sveriges bönder ha tillförne icke burit den proportionella delen med hänsyn till sin ekonomiska bärkraft. Och jag vill för det andra säga, att det allmänna rättsmedvetandet kan även känna sig kränkt, ifall det finnes människor, som uppgiva inkomsten lägre, än vad densamma i realiteten är, och alltså bära en mindre skattebörd, än vad som svarar mot den faktiska inkomsten.

Alla de, som ha någon erfarenhet om taxeringsförhållanden, veta fuller väl, att sannerligen Sveriges bönder icke kunna säga, att de på denna punkt ha mer ömtåliga samveten, då det gäller att uppgiva den verkliga inkomsten, än exempelvis Sveriges arbetare, i fråga om vilka man på bolagskontoren kan säga på öret, hur stora deras inkomster faktiskt äro. Jag vill därför säga bestämt till herrar moralister, att de skola sopa rent för egna dörrar först, eller med andra ord: låt oss fullständigt från denna debatt utgallra från olika sidor varje tal om, att den ena eller andra ståndpunkten skulle bottna i en speciellt högre eller finare social moral.

Sedan vill jag gentemot herr Nilsson i Vibberbo säga det, att han kom igen i sitt sista anförande liksom i det första med det underliga talet, att bondeförbundets motion avsåg att sätta de svenska allmänna, breda folklagren i stånd att döma i denna fråga, något vartill de förut icke haft möjlighet. Det förefaller mig, som om ändå herr Nilsson i Vibberbo skulle ha erfarit, att denna fråga varit i fullständigt grundlagsenlig ordning behandlad: den blev avgjord vid föregående riksdag, hänskjuten till folket i val i fjol och slutligt antagen i år. Blir verkligen allmänheten mera i stånd att döma i denna fråga, om den hänskjutes till folket i val ännu en gång, omedelbart sedan densamma förelåg vid valen föregående år? Jag kunde förstå herr Nilsson i Vibberbo, om han ställde frågan så, att vi skola låta frågan om skattestrecket gå fram till folkomröstning. Ja, då förstode jag herr Nilssons i Vibberbo argumentation, men annars är den för mig åtminstone fullkomligt mesopotamiska.

Sedan har herr Hedlund i Östersund — och han vann instämmande av herr Nilsson i Vibberbo — talat om, att »vi ha med vår

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
Forts.

motion visst icke velat beröva någon oförvitlig person hans medborgarrätt». Och herr Nilsson i Vibberbo varierade i sitt sista anförande denna tanke så, att »vi fordra enbart rättvisa», och han tilllade att »vi tänka synnerligen varmt om arbetarna». Jag vill slå fast, att det här talet strider fullkomligt mot fakta. I den första stora motionen så kräver man enbart: in med skattestrecket igen! Men, märk väl, icke något försök göres att forma ett sådant streck, så att det blir ett ordentlighetsstreck, som gallrar ut de skatteskolikare, som skolka av bristande vilja, och dem, som skolka av bristande förmåga. Man har icke talat i motionen ett enda ord om ordentlighetsstrecket, om att det gäller att gallra ut de skyldiga och icke skyldiga, utan man fordrar, att återigen skall införas det gamla skattestrecket sådant det var förut. Jag vill därmed slå fast, vad det inneburet, om den motionen gått igenom. Enligt propositionen om arbetslöshetens lindrande finnas i Sveriges huvudstad 7,918 arbetslösa, i Göteborg 4,746, i Malmö 3,403, i Norrköping 1,672 o. s. v. Det innebär alltså, att om den motionen antoges, så skulle man formligen från bondeförbundarnas sida ha förrättat en verklig masslakt på oförvitliga medborgare. Ty det är tämligen uppenbart, att stora massor av dessa medborgare äro oförmögna att betala utskylder, därför att de under långa tider varit fullkomligt arbetslösa. Jag tror således, att den vänlighet mot Sveriges arbetare, som herr Nilsson i Vibberbo i detta fall talat om, skulle man synnerligen väl kunna från arbetarnas sida reda sig utan.

Nu har man från ert håll gjort en reträtt, och det hedrar det goda förnuftet och den ärtskänsla, som i alla fall finnes. Men dessa egenskaper ha icke kommit till synes i den första motionen. Ni ha först inför den stora oppositionen slagit till reträtt, och nu säga ni, att vi skola införa skattestrecket igen, men på samma gång söka forma sådana former för uppbörden, att det verkligen skapas ett ordentlighetsstreck. Jag kunde förstå resonemanget, om ni sade så, att först skola vi forma ett verkligt ordentlighetsstreck genom nya former för uppbörden, och sedan vi gjort detta, så gå vi, efter det utredningen eventuellt blivit klar, att införa ett verkligt skattestreck, som är liktydigt med ordentlighetsstrecket. Men så göra ni icke, utan saken är den, att ni med denna Reuterskiöldska motion, som bondeförbundet yrkar bifall till, anhålla, att först skall grundlagen förändras i riktning mot ett införande ånyo av skattestrecket, och därefter skall man gå att utreda den frågan, om man möjligen genom förändrad skatteuppbörd skall kunna åstadkomma ett verkligt ordentlighetsstreck. Ni gå denna tågordning fullkomligt bakfram, och jag vill alltså säga det, att om utredningen skulle stanna på en fullkomligt negativ punkt, så skulle ett bifall till denna reservation innebära det, att skattestrecket bleve infört igen, utan att man förvissat sig om, att man verkligen kan åstadkomma ett verkligt ordentlighetsstreck.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag vill sluta med en ripost till min ärade vän från Fiskeby.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Det förefaller, som om denna gamle riksdagsveteran kommit något huvudyr in i de nuvarande partiförhållandena, då han klandrar den socialdemokratiska vänstergruppen i riksdagen för sådana gärningar, som tillhöra ett helt annat parti, nämligen det kommunistiska, vilket vid voteringen angående de bekanta villkoren för Moskvainternationalen röstade för införande av skattestreck, medan man från vårt håll motsatte sig detta. Inom parentes vill jag säga, att det självfallet finns skillnad mellan en fri förening, där man frivilligt gör vissa åtaganden, och staten, som är ett tvångssamhälle, där man sålunda påtvingas vissa skyldigheter. Detta må emellertid vara en sak för sig. Jag vill gentemot den ärade talaren från Fiskeby säga, att minoriteten inom det gamla parti, jag tillhört, hemställde på konferensen i Västerås i december till den kommunistiska partiledningen att slopa det inom partiet befintliga skattestrecket, men den gjorde det icke. Alltså ha vi icke någon skyldighet att svara på detta anfall, utan jag hänvisar till de kommunister, som till äventyrs kunna finnas i andra kammaren, att svara å sina egna och partiets vägnar i denna sak.

Herr Persson i Tofta: Herr talman! Då jag vid denna frågas behandling inom utskottet tillhört majoriteten, är det helt naturligt, att jag kommer att yrka bifall till utskottets hemställan.

Det äger utan tvivel sin riktighet, att det bland rätt stora lager inom vårt folk kräves eller finnes en känsla för, att skattestrecket borde åter införas, men detta förhållande beror enligt min mening på det, jag vågar säga, ohederliga sätt, varpå frågan lägges ut bland dessa folklager. När man förenklar problemställningen så våldsamt, att man säger, att det här är fråga om, huruvida rätt skall vara förbunden med plikt o. s. v., eller att streckets borttagande helt enkelt innebär en premiering åt vårdslösa och oansvariga medborgare, då menar jag, att detta är en ohederlig argumentering, och det är förklarligt, om folk, som icke satt sig in i spörsmålet, tycker, att skattestrecken borde stått kvar. Jag skall icke nu upprepa de skäl, som anförts emot reservationerna i allmänhet och till förmån för utskottets ståndpunkt, utan skall endast göra några korta påpekanden.

Nu tycks det ändå vara någorlunda enighet om, att de, som utan eget förvållande försummat betala sin skatt, icke borde berövas rösträtt, och två av reservationerna mynna ut i en hemställan om förnyad utredning i det avseendet. Men vad herr Reuterskiölds reservation beträffar går den en underlig väg: trots att man däri begär utredning, innehåller den ett förslag, avsett att antagas som vilande grundlagsförslag redan nu. Detta är en ordning, som icke är vanlig, och det kan icke hjälpas utan att den reservationen, som åtskilliga här yrkat bifall till och till och med herr Olsson i Fiskeby betecknade såsom vilande på synnerligen solid grund, är underbar i andra avseenden också. I båda reservationerna behandlas den föregående utredningen i denna fråga överlägset. Herr Clason betecknar den som teoretisk och underkänner dess värde samt begär en ny utredning, men det har icke kunnat angivas några framkomliga vägar,

varigenom man skulle nå ett annat resultat, ty den väg herr Reuter-skiöld anvisar i sin reservation, och vilken betecknats såsom varande solid och framkomlig, tycker jag är den befängdaste som man kan gå. Kan man verkligen på allvar tänka sig, att Konungens befallningshavande skulle företaga en diskretionär prövning av tillståndet i avseende på skattebetalningen i ett helt län? Och hur skall det gå vidare i fortsättningen? Här är det fråga om uppskov, men någon gång skall väl frågan avgöras. Även vid det allra ytligaste betraktande finner man, att vad som här föreslås är en spekulation så skild från verkligheten, som den gärna kan vara.

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Jag skall icke uppehålla mig vid de skäl, som tidigare blivit anförda, utan yrkar avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Hallén: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke störa herr Nilsson i Vibberbo i vilan på de lagrar, som han till äventyrs förvärvat i dag, helst som han icke är närvarande. Jag hade annars tänkt göra en liten erinran angående hans sätt att argumentera, när han drog historien om den underbare byggmästaren, som byggde halva huset på lösan sand och resten på hållfast material, och förklarade, att lika oförnuftigt som det vore att invänta erfarenhetens slutliga dom över den dumheten, lika oresonligt vore det av riksdagen att vänta med att ändra de nuvarande rösträttsbestämmelserna, tills en katastrof verkligen inträffade. Om herr Nilsson vore här, skulle jag säga, att det skall endast vara på vissa ställen ute i bygderna den sortens anekdotskrivande kan förekomma. Felet är, att man där utgår från premisser, vilkas allmängiltighet icke är erkänd. Om den vore allmänt erkänd inom alla partier, då kan man säga, att allt pratande om att invänta erfarenhetens slutdom i den föreliggande frågan vore lika oförnuftigt som i det fall angående byggmästaren, som herr Nilsson i Vibberbo här anförde. Det är detta något allt för nonchalanta föregripande från herr Nilssons sida av ett omdöme, som måste påtalas.

Sedan vill jag erinra kammaren om, att, som man ser av betänkanudet, reservanternas icke enat sig utan gå fram i tre olika flockar, vilket nog har sina randiga skäl och rutiga orsaker, som man säger. Den första reservationen, från högerpartiet i första kammaren, är på sätt och vis mera försiktig. Man nöjer sig där med att påyrka en utredning efter de linjer, som blivit skisserade flera gånger, och orsaken till att man begränsat sitt yrkande till detta, är, att reservanternas känna sitt ansvar från uppgörelsen 1918 och anse korrekt, att man först skall få en riksdag vald efter de nya grunderna, innan man börjar några direkta försök att fingra på den träffade överenskommelsen. Det vore glädjande, om de medlemmar av lantmanna- och borgarpartiet, som medverkade till den uppgörelsen, också vill draga ut konsekvensen av denna mera modesta uppfattning och vägrade sitt stöd åt bondegrupperna och en del isolerade högermän, som intaga en annan hållning.

I den andra reservationen se vi, att bondegrupperna både gå till

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

direkt aktion och därjämte kräva en utredning. Det är om denna utredning angående möjligheten att göra en rationell uppdelning i skatteskolare och till skattebetalning oförmögna debatten rört sig, och jag skall icke med ett ord ytterligare uttänja den genom att tala om möjligheten eller omöjligheten att komma fram på den vägen. Då min ärade utskottskamrat lektor Starbäck var inne på samma linje, vill jag ha sagt så mycket, att utom de rent tekniska svårigheterna förefinnes ett viktigt skäl, varför vi icke vilja reflektera på en sådan utredning angående antingen ändrade former för uppbörds-väsentet eller bestämmelser, som liksom sälla ut de olika grupperna skatteresterande medborgare, nämligen däri, att med den diskretionära natur, som ett sådant institut skulle få, ligger det en oerhörd frestelse till att här anlägga partipolitiska och subjektiva synpunkter, och inför den risken våga vi icke engagera oss i ett sådant företag, särskilt med tanke på det förlutna i den svenska rösträttsrörelsens historia. Vi, som minnas den tid, när vi fingo kämpa med näbbar och klor för de mest elementära rättsgrundsatser i fråga om medborgarrätten, förstå vad som är att vänta, ifall ute i bygderna genom nämnder eller dylikt en sådan diskretionär prövningsrätt skall tillämpas. På den tiden var det icke lönt att försöka, som det liberala partiet gjorde något år före den stora uppgörelsen, att komma med ett så modest förslag, som att åtminstone de medborgare, vilka på grund av sjukdom och oförvållad arbetslöshet icke kunde betala sin skatt, icke därför skulle gå miste om sin rösträtt. Det fanns icke något gehör härför, utan högern avtog även det förslaget. Man kunde draga i kammaren hjärtskärande exempel på, hur människor inför dödsfall, inför svåra sjukdomsfall råkat på efterkalken, men all vädjan till högern att då låta barmhärtighet och sund resonlighet komma till sin rätt, det var ord, sådda på hälleberget. Det fanns icke någon resonans för dylikt tal. Man sade helt enkelt, att om någon kommer på obestånd, är han insolvent beträffande sin medborgerliga ställning i allmänhet. Det är klart, att sådana tänkesätt leva kvar, och de skulle nog komma till uttryck igen, och detta vilja vi akta oss för. Att herr Starbäck icke delar en dylik uppfattning är jag förvissad om, men herr Starbäck har ju ett lyckligare förflutet, och han har soliga minnen från en annan tid, då han stod i mycket intim kontakt med de rättsuppfattningar i fråga om medborgarrätten, som utmärkte vänsterpartierna. Jag vore icke rädd att lägga prövningen i sådana händer som herr Starbäcks, men det finns inom hans nya parti allför mycket av rent reaktionära, genom ord och handlingar dokumenterade folkfientliga instinkter för att icke den ifrågasatta rationella uppdelningen skall verka äventyrlig.

Jag skall skynda att komma till slutet och ber få säga gentemot alla dem, som vilja sammankoppla betalningen av kontributioner med medborgarrätten, att det finns ett ord av herr Lindhagen, som är väl på sin plats, och det är att vårt liv är fullt av oppfyllda skyldigheter, och han går ett stycke längre och tillägger, att skulle man taga den saken fullt på allvar, finns det medborgare i detta rike, som göra sig skyldiga till många andra allvarliga försyndelser mot

hem, familj och fosterland, så att strängt taget och djupare sett skulle i detta land icke kunna hållas någon enda valförrättning i brist på valberättigade. Detta är nu betecknande för Lindhagens sätt att resonera, men det innehåller ett memento åt en hel del människor. Kunna ni aldrig — jag vänder mig särskilt till bondegrupperna, som lägga den största vikten vid denna sak — kunna ni aldrig komma ifrån ovanan, att man skall taga fram folks portmonäer och plånböcker, så snart man skall bedöma en persons lämplighet i ena eller andra avseendet? Skall man ha rösträttsstreck, då skulle man, jag säger det rent hypotetiskt, kunna reflektera på helt andra streck, men det faller aldrig herrarna in. Jag skulle vilja säga, att en man, som förför en kvinna och sätter barn i världen och sen smiter undan och håller sig borta, är en så moraliskt undervärdig medborgare, att man skulle kunna diskutera, huruvida den sortens medborgare skola ha någon rösträtt i landet. Detsamma gäller personer, som bli gång på gång bötfällda för fylleri och förargelseväckande beteende och äro i total avsaknad av självbehärsknings värdefulla konst. Man kan nästan taga för givet, att en sådan persons omdöme i allmänna värv är tvivelaktigt, varför han bör ställas utanför möjligheten att utöva sin rösträtt. För att taga en annan kategori, tänk på alla människor, som ibland bötfällas eller åtalas för upprörande djurplågeri. Bevisar icke det en sinnets förvildning och råhet i temperament och kynne, som, om icke alltid, så dock många gånger, kan vara ett ovedersägligt kriterium på, att man här har att göra med en högst undermålig medborgare?

Jag vill inte ett ögonblick föreslå, att man skulle draga upp sådana gränser, som de nu antydde, men jag vill erinra, att när vi tala om lämpliga medborgare, om medborgare, som fylla ett visst krav från det allmännas sida, man borde kunna vidga ramen för sina betraktelser och inte låta dem avse endast det rent ekonomiska. Detta ligger emellertid högern emot, och det ligger naturligtvis även bondeförbundarna emot. Vi ha här inte annat än efterklangen från den dräpliga tid, då man gjorde gällande, att man borde fråga den medborgare, som ville komma fram till rösturnan för att avge sin röst: vad är du god för, hur mycket kan du ha, tag fram plånboken, så att vi få se — är det 10.000 kronor, skall ditt inflytande stiga inte bara i ekonomiska, utan även i allmänna värv; har du en miljon, blir ditt inflytande naturligtvis mycket större, har du bara ett par tre tusen, bör det vara åtskilligt mycket mindre! Hela detta resonemang känna vi till, och det är det, som här går igen och som gör att man så ensidigt behandlar frågan om, vad som verkligen är våra skyldigheter och våra förpliktelser över huvud gentemot samhället.

Det har talats om deklARATIONER i detta sammanhang. Jag undrar då, om någon skulle vara piggt på, att t. ex. i sådana fall, då en taxeringsnämnd åstadkommit en eftertaxering, som har sin grund i avsiktligt svikligt förfarande, beröva vederbörande sin rösträtt. Men har det inte här skett ett brott både mot hemkommunen och mot staten? Har inte en sådan människa visat, att hon har

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

dåliga rättsbegrepp visavi det allmänna? Likväl är det ingen, som föreslår, att hon skall mista sin rösträtt. Man kan över huvud säga, att alla de, som vid uppgivandet av sin ekonomiska ställning förfara svikligt eller oredligt i ett eller annat avseende, därmed också fällt en dom över sig själva, och det borde kunna ifrågasättas, att sådana människor berövades rösträtten. Det har alluderats mer än en gång på, att det icke minst i bondeklassen finnes stora kategorier, som vid avgivande av deklARATIONER och dylikt under de gångna åren visat ett allt annat än vaket samvete — detta har erkänts även av klassens representanter här i riksdagen. Och ändå har ingen ifrågasatt, att dylika skulle på grund av försummade skyldigheter mot samhället berövas sina medborgarliga rättigheter.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga, att när jag tillåtit mig att så här rent hypotetiskt skissera en hel del grupper av medborgare, vilkas rätt att deltaga i allmänna värv åtminstone skulle kunna diskuteras, detta alls inte skett för att lancera några nya rösträttsstreck. Tvärtom anser jag, att sådana vore alldeles orimliga. Jag vill tvärtom gå så långt, att jag både till försvar för dessa gruppers bibehållande av rösträtt och till försvar för ett bibehållande av rösträtten för dem, som inte betala sina skatter, vill framhålla, att dessa människor, de må vara moraliskt mer eller mindre antastliga, dock äro medborgare och som sådana så att säga inlemmade i samhället, att de därför ha intressen att bevaka och tillgodose i samhället och att samhället i alla fall har ett stort intresse att få veta: vad tänka dessa personer, vad behöva de, vad är det de frukta och vad är det de åstunda? Jag menar: det må vara hur som helst med dessa människor och med deras personliga förhållanden i allmänhet, samhället kan dock inte skilja ifrån sig dessa sina medlemmar, och man har därför ett behov att se till, i vad mån deras legitima sociala krav kunna komma fram och ge sig till känna. ett intresse av att dessa krav skola tillgodoses. Annars får man ju tillbaka vad ingen vill ha tillbaka, nämligen detta, att vi under de gångna åren haft stora medborgarskaror, som genom att de varit avstängda från rösträtten också varit i avsaknad av ett tillfälle att ge uttryck åt sin mening och sina önskemål. Därför lagstiftades det, visserligen i lugn och ro, men i blindo. Hur många gånger har det inte sagts någonting sådant som detta: hur värdefullt skulle det inte ha varit för vårt fosterland, om man gett dessa skaror medborgarrätt på ett tidigare stadium än vad händelsen blev? Huru många missgrepp, hur många underlåtenhetssynder skulle inte på detta sätt ha kunnat undvikas? Jag menar alltså, att även om man till försvar för dem, vilkas rösträtt man här vill ifrågasätta, skulle kunna erinra motparten om många andra medborgarkategorier, vilkas rösträtt skulle kunna på än starkare grunder i varje fall diskuteras, det i alla fall är ett samhällsintresse, att staten inte avhänder sig möjligheten att låta dessa personer få ge sin mening, sina önskemål och sina intentioner tillkänna. Att gå en

annan väg, såsom vi förr gjort, har visat sig vara avskräckande, det ledde icke till några goda resultat i något avseende.

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.*

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr E d é n: Herr talman, mina herrar! Det är i dag visst tredje gången denna fråga om utskyldsstrecket under denna riksdag har kommit upp till debatt i andra kammaren. Det må väl sägas, att det är rätt överraskande, att det nu skulle behöva bli en sådan debatt en tredje gång, då ju kammaren för endast några veckor sedan antagit en grundlagsändring, som löste den så länge omtvistade frågan, visserligen icke löste den till allas tillfredsställelse, ty det lär väl över huvud taget icke vara möjligt med en så omtvistad fråga, som det här gäller, men dock löste den och därmed också gav anledning till förväntan att de nya bestämmelserna nu utan vidare bestridande skulle få träda i verket. Jag säger, att det är överraskande med denna nya debatt. Förut har det dock alltid varit vanligt, — i all synnerhet ifrån konservativt håll i svensk politik och särskilt här i riksdagen — att resonera som så, att när en grundlagsändring kommit till stånd, den nya grundlagsbestämmelsen bör få vara i fred en tid, och att det inte är rimligt och lämpligt att alldeles omedelbart efter dess antagande riva upp en strid om dess innehåll på nytt. Jag kan inte underlåta att framhålla, att det är en beklaglig avvikelse från en sådan sund och förnuftig svensk åskådning som skett, när man nu ånyo drager upp strid om utskyldsstrecket på sätt här är fallet. Och jag vill tillägga, att detta är så mycket beklagligare, som — efter vad numera är fullt veterligt, — inte på något sätt sådana skäl blivit förebragta, som kunde ge tillräcklig utgångspunkt för ett sådant upprivande av det nyss fattade beslutet.

Det har visserligen talats mycket — jag vet inte för vilken gång i ordningen — om den i och för sig riktiga och naturliga grundsatsen, att mot rätt i samhället också bör svara fullgjord plikt. Men man har alldeles försummat att visa, man har icke varit mäktig att visa, att en sådan grundsats står att upprätthålla i den mening, som motionärerna och reservanterna ha velat göra gällande. Den föregående talaren erinrade nyss, att det dock finns även andra plikter här i samhället än plikten att betala skatt, och ännu har likväl inte samhället eller staten beträffande en hel del av dessa andra plikter pålagt ett sådant vite, som skulle ligga i förlust av rösträtten, för den händelse plikterna icke uppfyllas. Skyldigheten att betala skatt är obestridligen en sak, rätten att utöva rösträtten är en annan sak. Huruvida man skall kombinera dem eller inte beror, såsom många gånger påvisats och även nu blivit erinrat, av ett praktiskt övervägande dels därav, om det finnes ett särskilt starkt samband mellan just den rätten och den plikten, dels därav, huruvida det är möjligt att utforma just detta samband mellan fullgjord skattebetalning och effektiv rösträtt i sådana bestämmelser, som icke kränka rättskänslan på ett ännu starkare sätt

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

än, efter vad man säger, ett avskaffande av skattestrecken kränker denna rättskänsla.

Jag skall till en början tillåta mig erinra, att det kan vara mycket tvivelaktigt, om man går till grunden med saken, huruvida vi numera ha fullt hållbara skäl för att stå fast vid skattebetalningsstrecket redan i princip. Sedan den allmänna rösträtten införts och gjorts oberoende av skattskyldigheten, är det ju uppenbart — och många gånger framhållet — att skattebetalningsstrecket i viss mån kommit att bli svävande i luften. Strecket har ju gällt endast de medborgare, som äro skattskyldiga, men det har inte verkat för de medborgare, som icke haft någon skatt att betala; skattebetalningsstrecket har alltså ställt ett särskilt rösträttsvillkor för de medborgare, som äro uppförda till skatt, vare sig till kronan eller kommunen. Denna omständighet, herr talman, borde kanhända motionärerna ha tänkt på, så mycket mera, som det just nu inträffar, att genom införande av rösträtt för kvinnorna mer än hälften av de röstberättigade i de nya vallängderna komma att utgöras av medborgare, som inte ha någon skattskyldighet. Hela massan av gifta kvinnor har enligt vår gällande skattelagstiftning icke egen debetsedel, följaktligen inte heller personlig skattskyldighet. Därest man enligt motionärernas yrkande uteslöte från rösträtt dem, som inte betalt sin skatt, vare sig till stat eller kommun eller bådadera, skulle detta drabba den stora massan av männen och de ogifta självförsörjande kvinnorna, men däremot i regel inte alls de gifta kvinnorna. Följaktligen skulle i alla skattebetalandes hem inträffa det egendomliga, att hustrun alltid hade rösträtt, även om mannen icke hade det. Är det icke skäl att tänka på den synpunkten också, innan man talar så stort om vad som kräves av den allmänna rättskänslan? Jag vågar fråga herr Olsson i Fiskeby, som alldeles särskilt rörde sig med detta begrepp, huruvida det är hans mening, att den allmänna rättskänslan skulle vara tillfredsställd med, att en man, som icke kunnat betala sin skatt, förlorar sin rösträtt, men den manns hustru har sin rösträtt kvar? Jag tror, att redan detta förhållande, som ju skulle föreligga i kanske inemot ett par hundratusen fall, borde giva motionärerna åtskilligt att tänka på. I själva verket har införandet av den stora skaran av kvinnor i vallängderna gjort detta problem om ett skattebetalningsstreck ännu svårare och ännu omöjligare att lösa, än det varit förut.

Men hur ha motionärerna, reservanterna och deras företrädare här i kammaren i dag gått till väga? Jo, alla tala så vackert om, att de som man vill komma åt, det är endast »de verkliga skatte-skolkarna», efter herr Nilssons i Vibberbo uttryckssätt, eller som herr Hedlund i Östersund gjorde gällande: det är bare de, som »av rent slarv» låta bli att betala sin skatt, eller som herr Starbäck uttryckte det: »man måste ta vara på de möjligheter, som finnas, att komma åt skolkarna». Alltså, detta skall nu vara principen. Så långt ha vi dock kommit, det är bara »skolkarna», som man vill komma åt. Man erkänner alltså antingen direkt eller indirekt, att de, som *icke kunna* betala, böra också slippa att bli berövade sin

rösträtt. Men om man med denna allmänt erkända grundsats, sammanställer de yrkanden, som utgått ifrån reservanterna i konstitutionsutskottet, så blir resultatet ganska egendomligt.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.

(Forts.)

De enda reservanter, som i det avseendet verkligen hålla fast vid sin egen utgångspunkt, äro obestriddigen de två högerreservanterna från första kammaren, ty de inskränka sitt yrkande till en utredning om sådana bestämmelser, att den, som av *andra* grunder än oförvållad skattebetalningsoförmåga uraktlåter erlægga till staten till betalning förfallna utskylder, icke skall äga utöva rösträtt. Inom parentes sagt, kanske det också kan framhållas för kammaren, vad som inte alls har framkommit här i diskussionen, nämligen att dessa herrar reservanter ha på en gång gjort ett mycket stort medgivande i förhållande till de tidigare skattebetalningsstrecken. De tala nämligen endast om utskylder *till staten* i detta sammanhang; det är endast om en röstberättigad utan giltiga skäl låter bli att betala skatt till staten, som dessa reservanter vilja ha honom utesluten från rösträtt; — förut har det som bekant varit både statliga och kommunala utskylder, vilkas bristande betalning medför förlust av rösträtt.

När herrar Clason och K. J. Ekman tagit detta steg, må man väl kunna uttrycka någon överraskning över, att icke även de övriga reservanterna åtminstone i denna del funnit det rimligt att en smula modernisera sin uppfattning. Men alla dessa övriga reservanter hålla fast vid att villkoret för rösträtt till staten skall vara, att man icke häftar för utskylder vare sig till stat eller kommun; det yrkandet går igen både i herr Reuterskiölds och herr af Ekenstams reservationer. Emellertid kan det påpekas, att även mellan dessa två reservationer finnes en skillnad. Herr Reuterskiöld har, såsom redan blivit anmärkt, begagnat den mer än ovanliga utvägen att först skriva en grundlagstext och föreslå, att den skall av riksdagen såsom vilande antagas, och sedan hänga på denna grundlagstext ett yrkande om utredning angående möjligheten att utföra just den princip, som grundlagstexten innebär. Det är ju som sagt en mycket underlig utväg, som väl aldrig förekommit förut och som förefaller mig så orimlig, att den i och för sig borde fälla domen över den reservationen; men t. o. m. i den finnes dock åtminstone en smula av tillmötesgående emot den rättskänsla, som säger, att de, som icke kunna betala, även om de vilja, skola icke berövas sin rösträtt. Hur göra däremot herrar af Ekenstam, Persson i Fritorp och Gustafson i Kasenberg? Jo, de yrka bifall till den första delen av herr Reuterskiölds reservation, den, som innebär, att de resterande, de som häfta, icke skola få utöva rösträtt; men de äro *inte* med om yrkandet på utredning om sådana anordningar, som skulle göra det möjligt att åtminstone bevara rösträtten åt dem, som icke kunna betala.

Jag tillåter mig verkligen fråga, om inte både denna provkarta på de olika yrkandena och, icke minst, det sätt, varpå man lagt dessa yrkanden i de från andrakammarhåll avgivna reservationerna, äro det bästa beviset på, att herrar motionärer och re-

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

servanter verkligen icke vårdat sig om att gå så pass till botten av denna fråga, att de sett, hur allvarsam den är, och att de själva icke förmått ställa sina förslag i överensstämmelse med den rättskänsla, de åberopa.

Återstår emellertid det spörsmål, som hela tiden legat i centrum av diskussionen, det spörsmålet nämligen: låter det sig över huvud taget göra att skilja de verkliga skatteskokarna ifrån dem, som icke kunna betala? Ett uppslag därtill är givet uti herr Reuterskiölds reservation, ett uppslag, som denne reservant ställer såsom motsats till den behandling, frågan förut har fått av de sakkunniga av år 1918, och om vilket uppslag jag förmodar, att han inte vill höra fällas samma omdöme som det, varmed han tillåter sig att avfärda utredningen av 1918, eller att det kännetecknas av »tvärsäker överlägsenhet». Men det kan ej hjälpas, att just när man går igenom detta herr Reuterskiölds uppslag, som för övrigt också tjänat till ett i någon mån skylande skynke för reservanternas från första kammaren i deras brist på verkliga uppslag, då måste man, det vågar jag påstå, mina herrar, finna, att herr Reuterskiölds uppslag, som framträder med så stora anspråk, icke är värt ett vittnen av allt det märkliga som det pretenderar att giva, ja att ett försök att fullfölja detta uppslag långt ifrån att underlätta lösningen av den faktiskt föreliggande frågan, endast skulle göra den ännu mera omöjlig och invecklad ur just de synpunkter, som redan framlagts av de sakkunniga år 1918.

Ty vad är hemligheten i herr Reuterskiölds nya uppslag? Jo, man skall, säger han, lösa frågan om skattebetalningen ifrån sammanhanget med rösträtten, och det skall gå till på det sättet, att när betalningsterminen infaller, skall den skattskyldige kunna begära i första hand anstånd med skattebetalningen och sedermera eller kanske redan från första början, om så behöves, befrielse från densamma. Herr Reuterskiöld menar, att därigenom, att man upptager den frågan före röstlängdens granskning, i sammanhang med själva skattebetalningen, skulle den inte få något sammanhang med rösträtten; det skulle inte komma in något politiskt moment i bedömandet. Men tror nu verkligen någon människa här, att det finnes ett spår till grund för denna, det vågar jag verkligen säga, sällsynt teoretiskt spekulativa åtskillnad? Varför begär en medborgare ett anstånd, ett uppskov eller en befrielse ifrån skattebetalning? Jo, naturligtvis därför, att han gärna vill bli fri från skatten, men också därför, att han vill bevara sin rösträtt, även om den icke skulle komma till utövning förrän följande år, såsom herr Reuterskiöld förutsätter. Och vad är det, som de, vilka skulle ha prövningen av detta ärende om hand, ha att överväga, när de godkänna eller icke godkänna det begärda anståndet? Naturligtvis i första hand frågan, huruvida den skattskyldige i och för sig är värd ett sådant anstånd, men de måste också ha i sin tanke den konsekvens, som följer av, att man vägrar anstånd, den konsekvensen nämligen, att vederbörande blir politiskt diskvalificerad. Det lär icke lyckas med sådana enkla manipulationer på papperet som i denna re-

ervation att lösa dessa två saker ifrån sitt sammanhang med varandra; sammanhanget står kvar och är för övrigt alldeles uppenbart redan av det skälet, att herr Reuterskiöld framför hela tanken på anstånd eller befrielse just för att kunna bevara rösträtten — hur kan han då säga, att den ej står i något sammanhang med rösträtten?

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Vare sig herr Reuterskiöld vill vidkännas det eller ej: problemet, hur man skall avgöra en framställning om anstånd med skattebetalning eller en framställning om befrielse, ligger precis så, som de sakkunniga i sin utredning av 1918 lagt problemet om befrielse från påföljden av den uteblivna skattebetalningen, nämligen rösträttens förlust.

Antingen skall man ställa saken så, att det får bli en diskretionär prövning av en eller annan myndighet, eller också skall man ställa upp vissa bestämda föreskrifter om, när och under vilka förutsättningar det kan beviljas anstånd och beviljas befrielse. Vad det senare alternativet angår, har herr Reuterskiöld icke gjort så mycket som ett försök, icke en antydning ens till ett försök, att ställa upp några sådana föreskrifter. Han är sålunda villig att med öppna ögon lämna till fullkomligt diskretionärt avgörande av vissa myndigheter frågan om anstånd med och befrielse från skatten och därmed också indirekt frågan, om vederbörande skall behålla sin rösträtt eller icke.

Då spørjer jag: vi, som sitta här i denna kammare och något känna till både det kommunala arbetet i större och mindre kommuner och även ämbetsmyndigheternas arbete, vad skola vi säga om det sätt, varpå herr Reuterskiöld har ansett, att de här spörsmålen till sist skulle lösas? Jag skall bara ta frågan om kronoutskylderna till att börja med. Han anser, att »den nu ifrågavarande prövningen» — jag förmodar, att den gäller både anstånd och befrielse — »kunde överlämnas, efter hörande av taxeringsnämnd vid särskilt sammanträde, till konungens befallningshavande eller magistrat i fråga om kronoutskylder». Tänk efter, mina herrar vad detta i själva verket skulle innebära! I de olika kommunerna skulle komma in ett stort antal ansökningar om anstånd eller befrielse. Dessa skulle först göras till föremål för yttrande av taxeringsmyndigheten och sedan överlämnas till avgörande av konungens befallningshavande eller magistrat. Redan yttrandet av taxeringsmyndigheten bleve väl avgörande för frågan, ty icke lärer konungens befallningshavande eller magistraten ha tillfälle att pröva dylika ärenden i detalj. Inom parentes sagt får jag, ehuru skäligen nybakad konungens befallningshavande, dock säga, att en från länsstyrelsesynpunkt mera besynnerlig tanke än att åt konungens befallningshavande överlämna avgörandet i sista hand, huruvida anstånd eller befrielse från skattskyldighet skall lämnas åt dem, som därom kommit in med ansökan, kan jag knappast utfundera, om jag tar någon praktisk hänsyn till våra svenska uppbördsförhållanden. Det är att observera, att i varje län finnas nu, låt mig säga, några tusental av resterande, i somliga kanske ett tiotusental eller mera. Antag, att bara hälften eller två

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

tredjedelar av dessa komma in med begäran om anstånd eller befrielse! Hur tro herrarna, att den länsstyrelse skall se ut, som har den allra minsta möjlighet att över huvud taget gå in i prövning av dessa, låt mig säga, fyra fem, sex, sju tusen ansökningar om anstånd eller befrielse? Det går helt enkelt inte. Herr Reuterskiöld har, genom sitt eget uppslag gjort oss den stora tjänsten att visa, att ej heller denna väg är framkomlig, att den leder in absurdum, att den är förenad med precis samma olägenheter som de av de sakkunniga diskuterade utvägarna.

Men jag tillade, att svårigheterna bara bli värre genom herr Reuterskiölds uppslag. Ty om det först skall bli tal om anstånd och sedan om befrielse, kan ju vem som helst av oss begripa, att i fall den skattskyldige fått anstånd för ett år eller två år och sedan fråga om befrielse uppstår — ty den frågan kommer och måste komma förr eller senare — blir det bara mycket svårare att bedöma saken än om den skulle avgjorts redan i början. Alltså: hela detta uppslag, omkring vilket nu reservanterna tyckas ha samlat sig, är, vågar jag påstå, väsentligen värdelöst och outförbart. Det är i sin mån ett gott bevis för, hur grundligt de sakkunniga år 1918 behandlat ärendet, att herr Reuterskiöld och hans medreservanter icke lyckats att ge något bidrag till dess lösning i annan riktning än den, för vilken dessa sakkunniga år 1918 stannade.

Då kan jag naturligen ännu mindre anse, att det ligger någon-
ting av betydelse för frågans reella behandling i vad reservanterna från första kammaren ha anfört, i trots därav att detta vann herr Starbäcks synnerliga anslutning. Herrar Clason och K. J. Ekman ha, förutom hänvisningen till herr Reuterskiöld, egentligen framfört, att man borde ha gjort undersökningar beträffande ett lämpligt antal kommuner i syfte att bland annat få klarhet om, vilka de s. k. skatteskolarna äro, vilka grunder förelegat för deras försumlighet och om de över huvud visat något intresse för deltagande i politiska eller kommunala avgöranden ävensom huruvida dylik skolknning fortgått år efter år. Då, säga dessa reservanter, skulle problemet kunnat »betydligt förenklas». Ja, vi ha säkert mycket olika uppfattningar om vad som bidrager till att förenkla eller att inveckla ett problem. Men skulle det vara att förenkla, om man försökte att ifrån olika kommuner — således även stora kommuner, ty undersökningen måste ju omfatta kommuner av olika slag — få in verkligt konkreta uppgifter icke bara om vilka skatteskolarna äro, ty det ser man ju av restlängderna, om man tager fram dem, utan *vilka grunder* som förelegat för deras försumlighet, ja, då får jag säga, att då står all praktisk erfarenhet på huvudet. Vem i en kommun redan med 1,000 eller 1,500 skattskyldiga vill sätta sig att gå igenom restlängderna och säga, att den mannen, som icke betalt sin skatt, har försummat sig av den anledningen, en annan av den anledningen och en tredje av den anledningen? Kan man icke finna, att detta är fullkomligt barockt? En sådan utredning kunna de kommunala myndigheterna helt enkelt icke prestera ens i sådana medelstora kommuner som jag nu nämnt — om de större och största kommunerna

skola vi icke ens tala. Hela denna anvisning av herr Clason och hans medreservanter inskränker sig egentligen till, att de skulle velat skicka ut en hel del frågor till kommunerna och kanske också få till stånd någon slags statistik på grundvalen därav. Men hade så skett, då skulle man fått bygga på primäruppgifter, om vilkas vederhäftighet eller ej ingen kan ha den allra bittersta aning.

Nej, mina herrar, det är nog så, att icke minst denna frågas behandling just nu i utskottet och kamrarna varit ägnad att visa, att det rätt och slätt icke lyckas, åtminstone sådana som förhållandena för närvarande äro, att lösa det svåra problemet att skilja skatte-skokkarna från dem, som icke kunna betala.

Herr Starbäck har i sitt resonemang bland andra egendomliga punkter också tagit in den, att efter hans mening skulle denna fråga genom herr Clasons reservation gjorts till en skattepolitisk fråga i stället för till en rösträttspolitisk fråga. Det är nu att återigen ställa verkligheten på huvudet. Hela frågan föreligger här i samband med rösträtten. Det är ju rent av så, att det är för rösträttens skull som den tagits upp; tydligare kan den väl inte markeras såsom rösträttspolitisk. Vill man däremot göra den till vad den verkligen är, en skattepolitisk fråga, då, herr Starbäck, har man tillfälle därtill genom att ägna sitt intresse och sin ställning inom den nya vänkretsen i riksdagen åt att försöka arbeta fram bättre åtgärder för att få skatterna betalda, bättre anstalter till åstadkommande av en snabb och effektiv uppbörd av skatterna och allt vad därmed sammanhängar. Gör man det, då blir frågan skattepolitisk, men sådan den föreligger här, är den rösträttspolitisk, det kan icke någon av oss komma ifrån.

Herr Starbäck fann vidare ett särskilt bevakande tonfall för sitt yrkande, då han framhöll, att det här icke vore fråga om att återinföra skattestrecket eller att ändra grundlagen. Här vore det endast fråga om en utredning, och vad skulle vi kunna förlora på en utredning? Visar utredningen, förmenade han, att det icke går att realisera förslaget, så är det ju vi, som satt oss emot återinförandet av skattestrecket, som vinna därpå; skulle utredningen återigen visa, att det verkligen går, så är det ju bara vad vi alla kunna vara med om. Ja, med ett sådant resonemang, herr Starbäck, kan man förorda vilket utredningsyrkande som helst. Men hittills har det dock varit en klok grundsats i andra kammaren att icke begära ny utredning i ett ärende, som nyss förut varit föremål för utredning, vilken till och med föranlett beslut. Man begär icke ny utredning utan att ha någonting att komma med, som verkligen kan tjäna till ett direktiv eller åtminstone till början av ett direktiv för denna utredning. Och det är i den delen, som vederbörande motionärer, reservanter och deras talesmän här i kammaren fullständigt brutist. Vore det icke lyckligt, säger herr Starbäck, om vi kunde lösa denna — han erkänner det — mycket svåra fråga? Ja, visst vore det lyckligt. Försök hava också gjorts. Men de ha misslyckats. Och herr Starbäck har sannerligen icke lämnat något som helst bidrag till

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

en ny behandling, som skulle kunna leda till att man lyckades bättre än 1918.

Herr talman! Jag började med att framhålla, att egentligen hade vi icke behövt diskutera denna fråga på nytt. Redan det faktum, att vi alldeles nyss företagit den grundlagsändring, varom vi nu diskutera, borde verkligen vara skäl nog att icke på nytt kasta in den i partistrider och valstrid. Men när därtill kommer, att allt som framkommit under diskussionen ger vid handen, att problemet, sådant det nu är ställt, står fullkomligt lika olösligt, som det stod 1918, då får jag säga, att det är ett ytterligare skäl emot att överhuvud taget spilla riksdagens tid, åtminstone för närvarande, på ett spörsmål som är genomdiskuterat och som icke kan avvinnas några verkligt nya fruktbärande synpunkter. Jag kan icke finna annat, än att när svenska riksdagen och Kungl. Maj:t nu en gång tagit ett beslutsamt steg för att avhugga knuten i den gamla tvistepunkten om skattestrecket, så vore det väl ändå värdigast, att man icke ögonblickligen skall börja ängslas och försöka få detta steg taget tillbaka, vare sig till hälften eller tre fjärdedelar eller helt och hållet. Det enda riktiga är att stå fast vid att vad som beslöts 1918 och 1919 och konfirmerades för några veckor sedan var den enda utväg, som till sist stod oss till buds. Den ståndpunkten stå vi till fullo till svars för, lika bra nu som vi gjorde då. Jag tror, mina herrar, att det enda riktiga är att bifalla utskottets hemställan. Jag ber, herr talman, att få förena mig i detta yrkande.

Herr O l s s o n i Kullenbergstorp: Herr talman, mina herrar! Efter den särdeles skarpa debatt, som ägde rum, när vår motion remitterades, förväntade jag givetvis, att ett starkt motstånd mot densamma på alla punkter skulle göra sig gällande, och i det avseendet har jag just icke blivit besviken. Jag vill dock genast giva mitt erkännande åt utskottets ärade ordförande för den saklighet varmed motionen behandlats från hans sida. Däremot kan jag icke giva samma erkännande åt alla de efterföljande talarna. Bland dem fanns nämligen en, som ansåg det vara ohederligt av oss att komma fram med denna vår motion. Jag skall icke svara på ett dylikt uttalande, ty jag tror icke, att det överhuvud taget gagnar kammaren att diskussionen föres på det planet. Är det någon som vill fortsätta i den riktningen, kan han därför vara säker på att icke röna någon motsägelse från mig.

Det har under denna rätt långa debatt alltför noga skilts mellan två synpunkter. För min del tycker jag, att frågan ligger så, att man i princip funnit det icke vara lyckligt, att de avsiktliga skatteskokkarna erhålla rösträtt. Däremot har det varit en och annan, som rent av uttalat den mening, att dessa skatteskokkare borde vara med, när det vore ett visst behov för staten att så skedde. Under sådana förhållanden är det klart, att jag icke gärna kan byta ord med dem, som ha en sådan uppfattning, då jag själv har en alldeles motsatt åsikt. Om man drager ut konsekvenserna av vad herr Hallén yttrade, synes det mig, att man skulle komma

därhän, att det vore tvivelaktigt, om han själv ville fullfölja dessa konsekvenser till deras yttersta gräns. Jag skall emellertid icke upptaga någon diskussion med talaren om den saken utan endast rikta mig mot de talare, som åtminstone indirekt angivit, att de icke finna det önskvärt, att skatteskolarna komma med och få rösträtt.

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

Det första skälet mot vår motion och det som överhuvud taget kan betraktas såsom det viktigaste argumentet, är ju, att frågan så nyligen avgjorts här i riksdagen. Ja, det är sant, den är nyligen avgjord, men var och en vet väl ändå, att det var just genom sammankopplingen med andra rösträttsbestämmelser och till följd av oskiljaktigheten mellan dem alla, som man blev tvungen att taga även denna. Frågan låg ju så till, att om man överhuvud taget ville antaga det vilande rösträttsförslaget, så måste man gå med på förslaget härom i dess helhet. För övrigt, hur ha herrarna själva förfarit i en mycket närbesläktad fråga? Jag syftar på bestämmelserna i kommunalskattelagen, som antogs i fjol. Ha herrarna där drivit den satsen, att på det, som nyligen antagits i kammaren, får man inte rubba? Nej, vi ha på minst ett dussin punkter ändrat på dessa bestämmelser, trots att ingen enda vunnit någon erfarenhet angående lagens tillämpning på dessa områden. Har någon enda person bland dem, som i fjol stridde för det förslag, som då segrade i kommunalskattefrågan, gjort någon invändning och sagt: Vi ha ju ingen erfarenhet om lagens tillämpning, varför skola vi då ändra? Ånej, det är nog så, mina herrar, att ena gången gör man si och andra gången gör man så, och överhuvud taget är det så, att då det är fråga om något, som man icke vill, är tidpunkten aldrig lämplig.

Vid remissen av vår motion slungades det så hårt emot oss, att vi icke kommit fram med något förslag eller ens konturerna till ett förslag, huru vi tänkt oss att i någon mån kunna lösa problemet att skilja dem, som genom omständigheternas makt så att säga blivit urständsatta att betala de skatter, som blivit dem påförda, från dem, som vore skatteskolare i egentlig mening. Att vi icke kommit med något sådant förslag ansågs ju vara ett så oerhört stort fel. Ja, jag får säga, att nog kunde vi gjort det lika väl då, som vi gjort det sedan och nu senast i reservationen, men saken är ju den, att när en fråga föres fram i en motion, så vill man ju icke gärna binda sig vid alla detaljer och detta av den anledningen, att man icke vill göra det omöjligt för folk, som i huvudsak omfatta samma åsikt, att ansluta sig, vilket naturligtvis går lättare, om detaljerna icke äro redan från början bestämda. Det var hela anledningen, och jag tror, ingen har rätt att, såsom herr Vennerström gjorde, förebrå mig, att jag ändrat mening, sedan motionen väcktes. Jag uttalade i den lika bestämt, som det står i reservationen, att det icke var meningen, att man skulle utestänga från rösträtt dem, som icke rimligen kunde betala sin skatt. Det har jag alltid gått in för, såsom år 1918, och det är därför tämligen klart, att ingen kan förebrå mig, att jag i denna sak velat någon

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

syndares död. Jag vill sannerligen, att de skola ha sin rösträtt så obeskuren — det vågar jag påstå, att även jag kan begagna det ordet — som det är möjligt i detta land. Och det är icke alls penningen i och för sig, som är avgörande, huruvida man skall ha rösträtt eller icke, utan det är, huruvida man gör sin skyldighet, som för mig är det avgörande och ingenting annat.

Nu sade herr Edén, att man kunde ta andra saker och koppla ihop med rösträtten och att det kunde tvistas om det verkligen var bärande, att man just tog skatteplikten. Ja, nog kan man ta andra saker, men skall överhuvud taget en stat äga bestånd, är den nog tvungen att upptaga skatter. Det skulle vara intressant att veta, om det finnes någon stat i världen, som existerar utan skatter. Själva möjligheten för staten att äga bestånd ligger just i att upptaga skatter, annars tror jag absolut icke, att staten kan undgå att falla sönder. Det fingo vi ju höra som ett skämtsamt intermezzo, att ett socialistiskt parti också uppehållit den saken. Jag vill därför säga, att då det är själva grunden till statens bestånd, att medborgarna fullgöra åtminstone den plikten, tyckes det mig, som om det vore verkligt bärande att säga: För att de skola få deltaga i styrandet av staten, skola de fullgöra den plikt, som är förutsättningen för att staten skall kunna äga bestånd. Det är det hela, och att vi icke heller med rättvisa kunna beskyllas för att ha låtit leda oss av sakens ekonomiska sida, tror jag mig kunna bevisa genom det enkla faktum, att Kungl. Maj:ts proposition rörande den kommunala rösträtten till 1918 års urtima riksdag gick ut ifrån att endast de skulle ha rösträtt, som voro taxerade, och inga andra. Jag tror nästan, att den föregående talaren hade glömt bort den detaljen i den kungl. propositionen. Denna bestämmelse ändrades av det särskilda utskottet, och jag hörde icke en enda talare här gå emot denna ändring. Alla ställde vi oss då på den ståndpunkten, att det icke borde vara avgörande för en persons rösträtt, om han var taxerad eller icke. Jag tror, att jag med dessa skäl bör ha avväpnat det där talet om, att det blott är plånbocken, som är avgörande för oss. Det är icke så, mina herrar, och det kommer aldrig att bli det heller.

Nu angrep man de konturer, som äro uppdragna i herr Reuter-skiölds m. fl. reservation för, hur vi i stora drag tänkt oss, att man skulle gå till väga, som en ledning, när man skulle göra en eventuell utredning i denna fråga. Ja, nog kan man angripa allting, det är ingen konst, men jag tror icke, det ändå är så illa lagt, som den senaste ärade talaren sökte göra troligt. Redan nu, när det gäller kronoutskylderna, sker ju avkortningen, så vitt jag vet, av Konungens befallningshavande, och det är just Konungens befallningshavande, som representerar staten ute i länet. Därför är det lagt så beträffande kronoutskylderna; för kommunalutskylderna är det givetvis kommunen som bestämmer angående avkortning. Man har emellertid sagt, att det skulle vara alldeles orimligt, att någon sådan prövning skulle kunna företagas, och jag tror, att utskottets ärade ordförande sade, att en sådan prövning skulle gå för långt in

på det personliga. Ja, men, kära hjärtanes, det är ju samma sak som vid taxeringarna. Man går ju lika mycket in på det personliga då, och det är samma myndighet, som skall upprätta förslaget och som överhuvud taget skall ordna det hela. Och det vore underligt, om icke ni, mina herrar, många gånger ute i det praktiska livet sett fall, där man verkligen plockat ut skatten på sådant sätt, att man måste erkänna, att det icke är rätt. Och varför? Jo, därför att sådana förhållanden ha uppstått, sedan taxeringen skett, som helt och hållet kastat om läget. Eller därför att taxeringen, trots allt, blivit felaktig, och de personer, det här gäller, icke ha klagat eller något sådant. Kommunerna kunna ju rätta sådana missförhållanden genom att efterskänka skatten, och så har också i många fall skett, men staten gör det inte gärna, såvida inte något stort formellt fel varit begånget. Vore det inte skäl, även om det blott gällde att få skatten att drabba litet rättfärdigare, att en möjlighet skapades för den skattskyldige, att när man nått fram till uppboriden, påkalla en prövning, huru han verkligen skall behandlas? Jag tror det, och jag håller före, att den tanken är värd att tagas upp och arbetas för. Så länge våra skatter voro jämförelsevis små, kunde man säga, att det icke låg någonting i detta och att det inte spelade någon roll, men då skatterna trycka så hårt som nu, då har frågan om skattens utgörande en mycket större betydelse, än den någonsin förut haft i vårt land.

Nu har man också riktat den anmärkningen mot oss, att vi äro egoistiska och — som herr Engberg sade — tänka på de stora siffrorna bland industriarbetarna och de små siffrorna bland jordbrukarna. Ja, herr Engberg, det är de stora siffrorna, som skrämma oss. Vi tro icke, att man kan rubricera detta stora antal som ofrivilliga skatteskokkare. Vi tro det icke. Och när man driver den satsen, att de icke kunna betala sina skatter — som herr Paulsen gjorde — kunna vi tro den? Har den gångna tiden varit sådan, att man har rimliga skäl att tro sådant, när man ser den mycket ringa procenten av restantier ute i de rena landsbygdskommunerna och den kolossalt höga procenten i städerna och industrisamhällena? Då skulle man tro, att inkomsterna riktigt regnade ned ute på landsbygden, medan man inte hade några i städerna och bland industriarbetarna. Det är orimligt, herr Engberg, det ligger något annat under.

Herr Engberg ansåg eller låtsade sig anse, att vi jordbrukare borde kunna arbeta tillsammans med arbetarna. Ja väl, det är inte något hinder från vår sida, men då skall det vara de arbetare, som göra sin skyldighet, ty eljest kunna vi bli grundligt lurade. När herr Engberg är talesman för dem, då skall jag med nöje söka göra mitt bästa för ett samarbete, men intill dess tror jag, vi betänka oss. För övrigt: man må säga vad man vill, men denna tanke om skyldigheter och rättigheter — herrarna tycka nog, att den tanken är rent ut för mycket idisslad — komma nog inte herrarna att kunna utplåna ur alla svenska bönders medvetande. Den står kvar.

Herr Edén sade, att frågan var avhuggen, icke att den var löst.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ja väl, den höggs av, det vet jag alltför väl, men något ansvar för det avhuggandet har åtminstone icke jag. Herr Hallén sade, att alla partier gingo in på den lösning, frågan fick, men det är icke med sanningen överensstämmande. Vi gjorde det inte. Men det vill jag säga, att skola vi tänka på framtiden och skola vi tänka på statens bestånd, då få vi nog kämpa hårt och göra vår plikt var på sin kant. Ingen skall tro, att jag är den, som vill försvara dem av mina yrkesbröder, som icke ha deklarerat för hela sin inkomst och icke utgjort sina skatter till de belopp, som de bort. Det har jag icke gjort, och det kommer jag heller aldrig att göra. Men det finnes tyvärr människor av den sorten inom alla samhällsgrupper, och skulle ni, mina herrar, verkligen vilja slå in på den vägen, att om det kan bevisas, att en person medvetet avgivit en oriktig deklARATION, denne skall berövas sin rösträtt, sin vanliga medborgerliga funktion under viss tid, så inte skall jag gå emot en sådan meningsriktning.

Då jag hörde herr Hallén räkna upp, vilka personer som borde uteslutas lika väl som de, som genom det av oss föreslagna skatte-strecket skulle bli utan rösträtt, och säga, att han icke ville taga med dem, vill jag endast svara, att det är ganska förklarligt, att han gärna skulle se, att vi givit flera angreppspunkter. Men jag har eljest som bonde fått lära mig att taga en sak i sänder, och jag tror, man bör göra så även nu. Det kan hända, att framtiden kommer att visa, att man behöver ha flera saker med för att markera medborgareplikten och medborgarens sammanhang med sin stat och sitt folk, men det är min övertygelse och fasta tro, att just genom den reservation, som inom konstitutionsutskottet avgivits av herr Reuterskiöld m. fl., givits ett uppslag, varigenom man kan komma fram på denna väg. Visserligen hade herr Olsson i Fiskeby rätt, då han sade, att denna väg aldrig kan leda till det absolut fullkomliga, men jag undrar, mina herrar, hurudant sinne för proportioner ni ha, om ni påstå, att sedan man gjort det allra yttersta för att icke de, som icke kunna betala sina skatter, skola bli berövade sin rösträtt, detta i något eller några fall icke skulle ha lyckats, detta fåtal personer skall kunna ta alla skatteskokarna på ryggen och hjälpa fram dem till rösträtt. Då får jag säga, att ni inte ha sinne för proportioner, inte ens i politik.

För övrigt, kan man komma med något bättre uppslag, har jag aldrig ställt mig ovillig i detaljer. Jag vill verkligen, så vitt möjligt, samarbeta med alla, som komma med något gott uppslag, och jag tror också, att om man år 1918 hade sett den ringaste tanke på, att man ville komma till något annat resultat i fråga om skatteskokarna, än att de skulle ha rösträtt, ja, sannerligen vi då hade kommit med denna motion.

Jag skall härmed sluta. Jag tror, att den enda skillnad, som i realiteten finns mellan herr Clasons reservation och herr Reuterskiölds m. fl. reservation, ligger däri, att när det nu är fråga om en grundlagsbestämmelse, så skulle det ju med två perioder taga åtta år, innan en eventuell ny bestämmelse kunde träda i kraft. Det är

hela skillnaden, och det är själva anledningen till, att vi upptagit den direkta ändringen i grundlagen såsom vilande redan nu. Men ingen inbillar sig väl, att denna ändring, om den nu, mot min förmodan, skulle antagas, kommer att bli fast antagen, om inte en utredning visar, att det över huvud kan gå att skilja de ofrivilliga skatteskokarna från de frivilliga. Ty då lär nog riksdagen avslå en dylik ändring, när den skulle enligt grundlagen konfirmeras. Jag har blott velat klargöra den skillnaden, och jag tror, att det för dem, som verkligen vilja, att vi skola skrida till att upprätthålla den gamla principen, så långt som den förnuftigtvis kan upprätthållas, är skäl att följa den reservation, som avgivits av herr Reuterskiöld m. fl., till vilken jag, herr talman, härmed ber att få yrka bifall.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Branting: Herr talman! Det visade sig för några dagar sedan, att det kan vara svårt att beräkna, vilken utgången blir i frågor här i kammaren, beträffande vilka man haft anledning på förhand tro sig vara säker. Med anledning av att jag då, i fråga om den öppna omröstningen, fann, att det var onödigt att förlänga debatten, när argumenten redan voro framförda och jag inte hade mycket att tillägga, har jag sedan blivit angripen för att jag icke tog till orda. Då ingen vet, vad som här kan ske med de kastningar, som förekomma, så vill jag åtminstone ha till protokollet antecknat, att det förefaller mig vara bland de mest absurda försök, som här ha gjorts, då man vill riva upp det stora demokratiska framsteg, som skedde genom 1918 års uppgörelse. Det är, som om man hade kommit bort från hela den stämning, under vilken man då i alla fall kände, att det svenska folket tog ett steg ut till en ny period i sitt politiska liv, då demokratiens fullständiga genombrott avslöts. Nu kommer man här med försök till ändringar på en av de mest ömtåliga punkterna, utan att det har inträffat något som helst nytt, som kunnat ge stöd för, att man borde göra någon jämkning på den stora grundsats, som då genomdrevs, att man skulle skilja penningsynpunkterna och skattesynpunkterna från den allmänna medborgerliga rätt, som heter den allmänna rösträtten.

Det har icke av de talare, som ha uppträtt här för de olika reservationerna, på minsta sätt kunnat göras troligt, att de skulle sitta inne med något förslag till en lösning, varigenom man skulle kunna genom en ny utredning få fram dessa säregna, så mycket omtalade djur, som kallas för principiella skatteskokare och som vi ha sysselsatt oss med nu här för tredje gången i år och denna gång i tre och en halv timmar redan. Man måste ju dock komma ihåg, att den kommitté, som utredde denna sak till slutet av år 1918, bestod inte av opraktiska kammarlärda. Där sutto åtskilliga representanter från olika partier, vilka hade mycket stor kommunal

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

erfarenhet. Och jag är fullständigt viss om och har även fått den vissheten ytterligare bekräftad, att de visst inte uraktlåto att känna sig för med sina personliga bekanta bland kommunalt sakkunniga, om de skulle kunna ge dem någon sorts uppslag, någon sorts anvisning i avseende på den fråga, de voro satta att utreda. Men ändå blev resultatet det, som här har anförts av konstitutionsutskottets ordförande, vilken själv var med i kommittén: trots allt letande, alla försök att få fram någon sorts skillnad mellan den ena och den andra kategorien av dem, som icke betala sina utskylder, strandade det hela på omöjligheten att i detta fall kunna tränga dessa ting så in på livet, att man kunde i lagstiftningen genom någon anordning draga några bestämda gränser.

Detta är ju också helt naturligt, om man tänker närmare efter, hur saken ligger. Ty det är inte så, som herr Starbäck t. ex. ville göra gällande, att här är det nu bara fråga om ett skattepolitiskt spörsmål och att allt vad vi kunna göra till förbättringar därvidlag genom att försöka få en utredning i den riktningen, kunna vi väl stå till svars med. På så sätt sökte han göra propaganda för herr Claçons reservation. Men den reservationens kläm talar ju dock om, att meningen är just, att man skall blanda tillsammans detta med rösträtten. Det är inte fråga blott om, att man kan ytterligare göra förbättringar i avseende på hur skatterna skola kunna indrivas och hur den saken skall läggas, kanske i olika terminer o. s. v., för att det skall gå lättare att få in dem. Allt sådant är en sak för sig, och därest det finns förnuftiga och goda uppslag i den vägen, är jag säker på, att man från alla partier kommer att vara med därom. Men här är det fråga om något helt annat, när man vill samtidigt föra oss tillbaka dithän, att vissa grupper skulle berövas sin rösträtt med anledning av de brister, som vidlåda dem i skattebetalningshänseende.

Ytterst kommer man ju tillbaka i fråga om dessa ting till att det måste bli ett personligt avgörande i de särskilda personliga fallen. Och kan någon verkligen vilja påstå, att man står till svars med att det skall anförtrös åt någon viss myndighet, vare sig Konungens befallningshavande eller någon taxeringsmyndighet, att ytterligare tränga in i de privata förhållanden, som ha medfört svårighet för en person, som har fått sig skatt påförd till visst belopp, att erlægga densamma? Alla dessa oändligt många skiftande omständigheter, som göra, att en skattebetalare kommit på efterkälken, skulle han då framföra för en myndighet för att begära anstånd eller befrielse från sin skatt. Och detta tror man att det skulle kunna gå för sig, utan att det gäve anledning till verkligt missbruk och verkliga missförhållanden, just därför att det inte är blott en skattepolitisk fråga, utan genom sitt sammankopplande här måste bli också en fråga om dessa medborgares rösträtt! Ja, det är en orimlig tanke. Man kommer till, att dessa enskilda personers privata livs mera intima detaljer i avseende på deras hushållning och deras sätt att sköta sig skulle framläggas för vissa myndigheter, som sedan skulle bedöma, hur det skulle förfaras. Jag tror, att vi

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

måste betänka oss många gånger, innan vi slå in på sådana vägar. med den konsekvens, som står bakom, att det är vederbörandes rösträtt ytterst som det gäller. Missnöjet med ett sådant system skulle bli enormt. Ty man kan vara viss, både att missbruk och en mycket stark misstanke, att detta användes i politiskt syfte, skulle förgifta sammanlevnaden på ett mycket värre sätt än därigenom, att, såsom nu sker enligt lagstiftningen, även de, om vilka man kan säga utifrån, att de kunde möjligen haft råd att betala sin skatt i stället för att göra den och den utgiften, få komma med bland de andra.

Jag kan på tal om detta inte uraktlåta att fullständigt tillbaka-visa för arbetarklassens del såsom en helhet den beskyllning, som den föregående talaren framslungade mot densamma, att dessa 100,000-tals personer, till vilket antal de skatteresterande uppgå, skulle vara i största utsträckning sådana, som mycket väl ha råd att betala sin skatt. Man skulle möjligen kunna förstå, ifall sådana uttalanden kommit under blomstrande och gynnsamma tider, då det var gott om arbete och höga arbetsförtjänster. Men att sådant upprepas nu inför de fakta, som föreligga, med arbetslösheten som bakgrund till alla förhållanden, som vi här diskutera, med sjunkande arbets-löner och ytterligare starka ansatser att pressa över det rimligas gräns nedåt! Under sådana förhållanden, när man har att motse massor under den närmaste tiden av sådana, som inte längre kunna följa med, när det gäller att betala höga direkta skatter, då är det väl rent orimligt, att man kommer med sådana anklagelser mot stora, stora folklager, och att man därtill kommer därmed, såsom redan förut påmints, från sådana grupper, som genom själva samhällsförhållandena ha så oändligt mycket lättare att i skatteavse-ende göra rätt för sig och som ha så lätt att anordna det hela så, att en stor del av deras verkliga inkomster upptages till ett bra lågt belopp i jämförelse med vad en rättvis prövning kanske många gånger skulle visat bort vara fallet.

Ja, herr talman, jag skall inte för min del förlänga denna debatt. Jag tror, att de skäl, som äro anförda här till förmån för dessa olika försök att locka oss in nu på nya utredningar med syfte att förminska kretsen av det myndiga svenska folket, äro svaga; de äro även sönderplockade av flera föregående talare. Det är visat, att den föregående utredningen i denna fråga verkligen varit så pass uttömmande och så pass grundlig, att man inte har någon anledning att på lösa boliner gå och begära en ny utredning om samma sak. Därtill kommer också hela det — jag höll på att säga — hyckleri-aktiga uti att, när det gäller att utskilja ovärdiga medborgargrupper, endast och allenast fästa sig vid, huruvida de varit i tillfälle att betala sin direkta skatt eller inte, när vi ju dock allesammans känna, att det finns så många, jag vågar säga, mycket viktigare punkter, där grupper av människor icke uppfylla sina medborgerliga plikter, men man gentemot dem, av naturliga skäl för övrigt, inte ifrågasätter något sådant politiskt utskiljande och brännmärkande. Ja, när förhållandena ligga så, nog borde vi nu, 1921, kunna enas om

*Ang.
än frad lydelse
av 16 §
iksdagsord-
ningen.
(Forts.)*

i mycket stor utsträckning och ge en bestämd majoritet här i denna kammare, liksom, hoppas jag, i medkammaren för att tillbakavisa de försök, som göras att skriva vår utveckling i demokratisk riktning tillbaka.

Jag kan inte annat än se alla dessa motioner ur synpunkten av att de äro reaktionära svalor, som visa, att man väntar åtskilligt av de kommande tiderna i fråga om möjligheten att åter minska det folkliga inflytande, som tagit sig, såsom man väntade, avgörande uttryck genom de stora demokratiska grundlagsändringarna. Vill man minska detta, vill man gå den vägen, då kan man följa någon av de olika reservationer, varpå det föreliggande utlåtandet erbjuder en hel provkarta. Men vill man däremot, att vad som har vunnits för svensk demokrati, det skall bestå, och vill man, att det skall vara möjligt att befästa den grunden ytterligare och utveckla på den grunden samhällsförhållanden, som kunna skapa en bättre ställning för det stora flertalet av vårt folk, då avvisar man de försök, som här blivit gjorda.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr talmannen, som under herr Brantings anförande återtagit ledningen av förhandlingarna, gav nu ordet till

Herr Ericson i Funäsdalen: Herr talman! Det är verkligen obehagligt att nödgas uppträda i en fråga, där allt, som rimligtvis kan sägas av värde, redan många gånger förut har sagts. Och det skulle aldrig ett ögonblick ha fallit mig in att kasta mig in i denna debatt, om jag inte från ett par håll, min tankeriktning närstående håll förresten, blivit så att säga direkt utmanad.

Jag skall från början i själva frågan be att få säga, att jag fullkomligt instämmer i det första anförandet, som egentligen var den första utmaningen mot mig själv, nämligen i herr Engbergs. Det är alltså vad jag har att säga angående själva saken.

Jag skall också villigt medgiva, att hans relation av det kommunistiska partiets ställning just i det avseende, som en föregående talare påpekade, var riktig. Men jag måste verkligen beklaga, att herr Engberg icke var lika beredvillig och lika angelägen att svara på den andra frågan, som det enligt mitt förmenande bort ligga honom närmare om hjärtat att besvara, nämligen den direkta frågan, hur det högersocialdemokratiska partiet har det i berörda avseende. Jag tycker, att det vore bra mycket större anledning för herr Engberg att ge svar på den saken.

Jag kan ju också säga, att jag måste erkänna, att herr Olssons i Fiskeby anmärkning i det fallet har ett visst fog för sig, och att det kunde vara berättigat att framställa en sådan fråga till socialisterna här i denna kammare, jag tror också till min meningsriktning. Men jag förmodar, att herrarna äro mig tacksamma, om jag inte ingår på en vidlyftig utredning av det kommunistiska samhällsskicket och dess lagar samt dess företräden framför det nuvarande

kapitalistiska. Den frågan är det egentligen icke vi nu diskutera, utan det är den ställning vi skola intaga i det samhälle vi nu befinna oss i.

Jag skall också be att få säga ett par ord mot min partivän till helt nyligen, herr Vennerström. Jag förmodar, att det var den första handske, som nu kastades mot det kommunistiska partiet från det hållet, och att det är meningen, att man skall fullfölja det ständiga partikäbblat, som jag alltid funnit motbjudande, då man slungar fram det den ena gången efter den andra i debatterna inom denna församling. Skall man uppgöra partifrågor och avhandla dylika saker, då bör det väl finnas något lämpligare tillfälle därtill än just inom riksdagen. Hit ha vi ju kommit för att sköta en riksdagsmans uppdrag. En riksdagsmans ställning är ju något helt annat än en partimedlems ställning till de olika partierna. Jag skall också från början förklara, att är det meningen, att man skall så att säga börja en strid på det området, på den marken, då kommer åtminstone inte jag att befatta mig synnerligen mycket med den kampen, utan för mig må den gärna passera tämligen orörd. Mina handlingar och mitt uppträdande få bedömas efter mitt handlingssätt som riksdagsman och icke som partiman.

Jag nödgas dock också göra en liten anmärkning mot innehållet i herr Vennerströms anförande. Han säger, att det är det kommunistiska partiets lagar, som herr Olsson i Fiskeby pekat på. Och det är riktigt. Det heter det kommunistiska partiet. Men det är ju också på samma gång det vänstersocialistiska partiet. Det vänstersocialistiska partiet har icke upphört, det känna herrarna mycket väl till. Att det icke har upphört, därför att man har ändrat partiets namn, bör väl ändå vara tämligen klart för alla, som vilja erkänna, att det ligger något i ett sådant resonemang. Jag tror sannerligen inte, att herr Vennerström skulle vilja erkänna, att han blivit en annan person, därför att han bytt namn. Jag tror sannerligen inte heller, att någon annan skulle vilja stå för en sådan slutsats. Jag skall därför helt enkelt be att få protestera mot det resonemang, som herr Vennerström förde, och mot detta indragande av partistrider den ena gången efter den andra i debatterna i riksdagen, som sannerligen icke har med partierna att göra.

Herr andre vice talmannen Nilsson: Herr talman! Under de år jag har haft äran tillhöra denna kammare har jag icke förr yttrat mig i något konstitutionellt spörsmål. När jag nu begärt ordet för att göra ett kort uttalande, så är därmed inte avsett, att jag skall gå djupare in på frågan. Jag behöver väl knappast säga, att jag tillhör dem, som anse, att här bör en ändring komma till stånd och att de, som man här har kallat de egentliga skattesolkarna, icke böra komma i åtnjutande av rösträtt. Man har nu bestritt möjligheten av att genom en förnyad utredning beträffande detta spörsmål komma till något resultat. Man säger: utredningen är gjord av sakkunniga män, män med kommunal erfarenhet, resultatet har blivit negativt, och följaktligen kommer det att bli negativt även vid en

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

förnyad undersökning. Jag kan icke tro på denna profetia. Själv är jag gammal kommunalman, och jag vet, hur det är ute i landsorts-kommunerna. Där ha de kommunala myndigheterna en utomordentlig personkänedom. De kända orsbefolkningen, dess förhållanden, dess ekonomiska ställning, och det bör för en sådan myndighet, vare sig en kommunalnämnd eller en valnämnd eller någon annan kommunal nämnd, icke vara förenat med oöverstigligen svårigheter att avgöra, huruvida en skattesolkare skolkar på grund av förvällade eller oförvällade svårigheter. Jag kan därför inte tro annat, än att en förnyad undersökning skulle kunna giva ett mycket bättre resultat, än vad man här har supponerat.

Nu förstår jag mycket väl, att här reses ett utomordentligt häftigt motstånd, när man kommer fram med ett förslag, i vilket kräves en ändring i grundlagen. Jag kan mycket väl förstå dem, som säga, att det icke är lämpligt att så kort tid efter det en grundlagsändring är genomförd och då denna icke kommit i tillämpning, man skall gå till en ändring. Jag finner detta resonemang vara mycket förklarligt, till och med försvarligt, men jag kan däremot icke förstå, när det nu är en sådan opposition, som det är på denna punkt, att man kan anse det vara riktigt att vägra en förnyad undersökning i överensstämmelse med de synpunkter, som framhållits i den av herr Clason avgivna reservationen.

Herr Branting behagade anse, att det var ett visst hyckleri — han använde detta uttryck — då man sade sig tro, att det genom den förnyade undersökningen skulle kunna givas något annat resultat än det som framkommit. Jag vågar säga, att det är en ärlig mening bakom, då man säger sig tro, att man kan vinna någonting. Och det tror jag, att om det är meningen, att man här skall ha lugn beträffande denna sak, då går det sannerligen icke att avvisa detta spörsmål, ty det ligger för mycket rättvisa däri, för att det skulle kunna i längden tillbakahållas. Det skall herr Branting och det skola herrarna få se, att om icke det humana krav, som nu framställs på förnyad undersökning, kommer att vinna herrarnas gillande, motståndet mot den genomförda grundlagsändringen kommer att undan för undan ökas och till sist vinna en sådan styrka, att det skall trots herrarnas motstånd slutligen varda genomfört. Jag tror därför, att om demokratien vill behålla de landvinningar den gjort, det skulle vara icke minst för demokratien själv av ofantligt stort värde att gå med på just den linjen.

Det är ju, såsom nyss framhållits av herr Olsson i Kullenbergs-torp, sant, att om man går på herr Clasons reservation, man icke så snabbt vinner resultat, som man skulle göra genom att gå på den av herr Reuterskiöld m. fl. avgivna, men huvudsaken är, att man kommer fram på en resonlig linje. Och åtminstone för mig innetår den av herr Clason avgivna reservationen en resonlig linje och det minsta man kan begära. Därmed rubbar man ingenting i grundlagen, förrän den förnyade undersökningen ger vid handen, att en sådan förändring kan ske. Detta är någonting, som jag har svårt för att tro, att herrarna i längden skola kunna avvisa, och klokheten synes mig

bjuda, vare sig man är anhängare av grundlagsändring eller icke, att förslaget accepteras.

Jag har begärt ordet för att säga, att jag ansluter mig till den nämnda linjen. Däremot anser jag, att den ståndpunkt, som intagits av andrakammarreservanterna, icke är hållbar. Vad som nu skulle möjligen kunna äga utsikt att vinna framgång är den väg som anvisas i den av herr Clason avgivna reservationen. Med densamma kränkes ingens rätt, och jag tror, att det är den enda väg, som skall leda till lugn, och på densamma komme säkerligen alla parter att vinna i längden.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till herr Clasons reservation.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Jag har nödgats ännu en gång taga ordet i denna fråga, ehuru jag för min del redan i början ansåg, att den borde vara utdebatterad. Jag skall ej ingå på en del talares anföranden här, därför att desamma av andra talare ha blivit bemötta. Jag vill dock konstatera, att de erinringar, som jag redan i mitt första anförande gjorde beträffande de s. k. nya uppslagen till utredningar i detta ärende, fortfarande stå kvar. Ingen har kunnat bestrida riktigheten av dessa erinringar.

Jag begärde egentligen ordet med anledning av herr Starbäcks anförande, och jag skall be att få rätta en missuppfattning, som tydligen måtte ha gjort sig gällande hos honom rörande den reservation, som han för sin del yrkade bifall till. Herr Starbäck förklarade nämligen, att han kunde icke inse, varför man skulle motsätta sig en sådan utredning, som herr Clason i sin reservation har begärt. Ty är det så, att den utredningen visar, att det är omöjligt att skilja ut de verkliga skatteskolkarna, då har man fått klarhet i den saken, och visar det sig däremot, att det går för sig, så är det ju bara bra. Men, herr Starbäck, så ligger icke herr Clasons reservation. I herr Clasons reservation är det framställt ett positivt yrkande. Jag skall be att få läsa upp reservationen, så att intet missförstånd i det avseendet även hos andra ledamöter skall göra sig gällande. Herr Clasons reservation lyder som följer: »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådana bestämmelser, att den, som av andra grunder än oförvållad skattebetalningsoförmåga uraktlåter att erlægga till staten till betalning förfallna utskylder, icke skall äga att utöva politisk rösträtt och därigenom deltaga i beskattning av andra.»

Bifaller kammaren nu denna kläm, så följer därav, att kammaren har begärt, att här skall det ske en utredning, och resultatet av den utredningen måste bli, att man kommer fram med ett förslag att utskilja de s. k. verkliga skatteskolkarna — sedan må det förslaget bli huru otillfredsställande som helst. Men ett förslag måste enligt reservationen framläggas. Sålunda stämmer icke herr Starbäcks tolkning av den reservationen. Hade det stått, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, *hurvida och i vad mån* etc., då hade saken legat på en annan bog.

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Men här ha vi ett positivt yrkande, och det är det jag har velat fästa kammarens uppmärksamhet på.

Samma positiva yrkande är också framställt i herr Reuterskiölds m. fl. reservation, och det torde vara skäl i att kammaren beaktar även detta.

Nu sade den siste ärade talaren, att man borde kunna gå med på en utredning i det här ärendet. Ja, den som har varit i tillfälle att verkligen taga del av den utredning, som redan föreligger, tror jag bör vara på det klara med, att det är icke mycken nytta med att nu begära en ny utredning, när man måste utgå från, att även denna nya utredning skall komma att lända till ett negativt resultat i den här saken. Jag ber särskilt få fästa uppmärksamheten vid, att från det håll, som den ärade andre vice talmannen representerar i politiskt hänseende, har man i denna kammare vid åtskilliga tillfällen angripit kommittéväsendet och de många utredningarna i högsta grad. Det har skett även vid denna riksdag. Då frågar jag: är det någon mening i att begära en ny utredning, som man på förhand kan vara på det klara med icke kommer att leda till önskat resultat?

Jag vidhåller, herr talman, mitt förut framställda yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman, mina herrar! Jag är ju en ganska demokratisk man, åtminstone har jag trott mig vara det. Men jag får erkänna, att jag börjar få starka sympatier för diktaturen, när jag ser den tid, som slösas på den här frågan i dag. Det är ju icke mer än ett par eller en månad sedan vi behandlade den här frågan, så att i dag borde man väl, om man nu prompt skulle ha den upp till debatt, kunnat nöja sig med att en eller två talare gått upp och motiverat sin ståndpunkt och att vi sedan fått votera om saken. Ty det är väl ingen som tror, att han med sitt tal omvänder någon. Men det är ett vanvettigt slöseri med tid att diskutera denna sak fyra timmar, såvitt jag kan finna åtminstone.

Till de bondeförbundsledamöter, som talat så mycket om plikt och rätt, vill jag säga det, att nog ha vi fått veta i alla tider, vad som varit våra plikter. De ha hjälpt till att lägga på oss indirekta skatter i form av tullar både av det ena och det andra slaget, så att jag förmodar, att för en fempersonersfamilj komma vi upp till en skatt på ett par hundra kronor om året. Om man nu erlagt denna indirekta skatt och sedan saknar möjlighet att erlagga den direkta skatten, har man då icke likväl fyllt sin plikt mot samhället i mån av förmåga, och borde man icke då kunna få behålla den rätt, som fastslogs i grundlagsändringen nu i år, i all synnerhet som det ju finns en möjlighet att hålla efter skatteskolare genom rätten till införsel i lön? Men dessutom vill jag påpeka — liksom jag en gång tidigare gjort — att i de större industrisamhällena börjar man nu att tillämpa en intressebyrå. Man lämnar in 5 eller 10 procent av sin avlöning, och denna byrå betalar sedan automatiskt skatten. Om bondeförbundarna, när de väckte sina motioner, åtminstone hade presterat bevis för att det fanns några kommuner, som höllo på att

gå i kull tack vare den vanskötsel de bli utsatta för från skatteskol-karnas sida, så hade jag kunnat förstå dem. Men här har icke pres-terats ett enda bevis, för att i någon kommun skatteskol-karnas an-tal är så stort, att de verkligen, när de gå till kommunalstämmen eller till kommunalfullmäktigevallet, inverka på kommunens skötsel menligt på något sätt. Är det nu värt hela den ofantliga apparat, man vill igångsätta för denna utgallring av de verkliga skatteskol-karna från dem, som på grund av oförmåga icke betala skatt? Bon-deförbundets ledamöter bruka ju vara förfärligt rädda för nya ämbets-verk, men i detta fall tycker jag man vill sätta till en ofantligt stor apparat för att gallra ut dessa skatteskol-kare. Det tror jag icke saken är värd.

Herr Olsson i Fiskeby tog fram argumentet, att ett politiskt parti ju hade sin rösträtt beroende på ett slags skattebetalning. Men, herr Olsson, det är väl ändå en väsentlig skillnad mellan en förening, där man är ansluten på frivillighetens väg och där skatten kanske utgör en eller två eller högst tio kronor i värsta fall per år, och sam-hället, där man tager ut en skatt, som uppgår till tio, femton, ja kanske upp till tjugufem procent av inkomsten i vissa kommuner. Och det får jag säga, att på den punkten äro vi väl lika goda allihop, både kommunister, vänstersocialister och högersocialister och jag förmodar även bondeförbundare. Man kan icke draga sådana paral-leller, som äro fullkomligt missvisande, så jag tycker vi skulle kunna vara överens om att taga bort sådana där argument ur debatten, som ingenting säga, och låta de argument gälla, som verkligen kunna väga någonting.

Nu tycker jag, att bondeförbundet och alla de övriga, som vilja behålla skattestrecket, kunde väl vänta ett par tre år, så att man får se, om samhället sättes i en mycket fruktansvärd gungning på grund av detta. Eller åtminstone borde man väl, om man vill ha fram detta, såsom jag i början anförde, kunna inskränka debatten till en halv timme i en sådan här fråga och icke upptaga kammarens tid med att i fyra timmar debattera en sådan här sak, som redan på förhand är avgjord.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hem-ställan.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag medgiver, att vi kan-ske hållit på för länge med denna fråga. Men jag känner mig icke träffad av den anmärkningen, ty jag påstår fortfarande, att den re-servation, som är avgiven av herr Clason, inför ett alldeles nytt mo-ment med avseende på den föreliggande frågan.

Nu har jag, som herrarna märkt, blivit svårliga klämd mellan sköldarna, mellan skölden Edén och skölden Branting, om jag får säga på det sättet. Men jag känner mig icke vidare sönderklämd. Det vill jag ärligt medgiva. Förhållandet är kanske det, att dessa båda ledare för de stora vänsterpartierna understundom bli vana vid, att man gärna svärjer på magisterns ord och därför anse det vara

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.
(Forts.)

möjligt, att även andra utom deras partier skola göra det. Men jag är nu så pass frisinnad — herrarna må tro mig eller icke — att jag är icke vidare hågad att svära på magisterns ord vare sig i det ena eller andra fallet, utan jag vill gärna försöka skaffa mig en egen övertygelse. Och jag kan icke komma ifrån, att den utredning, på vilken man hela tiden stöder sig, verkligen icke är så beskaffad, som herrar Edén och Branting återigen påstå. De säga, att allt som sagts mot denna utredning är fullständigt sönderplockat, och det finns icke ett ens kvar vare sig av vad herr Reuterskiöld eller herr Clason sagt. Jag vidhåller för min enskilda del, att den utredning, som förelåg 1918, var huvudsakligen teoretisk, även fast jag gärna skall tillerkänna dem, som sutto i kommittén, mycket stor kommunal kunskap. Nu förebrår man mig, att jag återigen vill ha en utredning, då strax förut en utredning är gjord. Det var särskilt herr Edén, som fann detta så märkvärdigt och avvikande från en mycket sund tradition här i kammaren. Nåja. Men när denna utredning av 1918 kom fram till Kungl. Maj:t, så borde ju Kungl. Maj:t enligt grundlagens oförtydbara bud ha skaffat sig uttalanden från de lämpliga myndigheterna. Det har icke skett. Vidare har ju allting skett i en så stor brådska och under en sådan press, som vi väl ändå måste medgiva fanns då, och under ett allt intresse upptagande kompromissande, som gör det, att jag icke kan finna, att man kan giva denna utredning den auktoritet, som den måhända fått, ifall allting skett under fullt normala tider. Således synes det mig icke vara ett så svårt brott mot en sund tradition att begära ny utredning.

Slutligen ville jag säga min ärade vän ordföranden i konstitutionsutskottet herr Viktor Larsson, att så illa ställt är det verkligen icke med mig, att jag icke kan läsa en kläm. Jag har verkligen icke förbisett, vad som står i herr Clasons kläm. Och jag vidhåller, att enligt de direktiv, som 1917 och 1918 års sakkunniga fingo, var den rösträttspolitiska synpunkten rent dominerande. Enligt vad som står i herr Clasons reservation skulle en förnyad undersökning huvudsakligen bli skattepolitisk. Det kan ju hända, att jag uttryckte mig något mindre tydligt i mitt första anförande. Men vad skulle resultatet kunna bli, frågar jag. Antingen att herrarna få rätt, och då är ju ingen skada skedd, eller också kan det hända, att man kommer till det resultatet, att man kan skilja mellan dem, som av oförvållad oförmåga underlåtit att betala skatt, och skolkarna. Då kommer man — och jag vill bestämt erinra mig, att jag sade det i mitt första anförande — till det resultatet, som väl alla böra vara med om, att man kan utesluta skolkarna från rösträtt. Men det vill jag till sist säga, efter vad jag funnit under denna debatt, att såväl genom herr Brantings anförande — eller tydligast genom hans — som även genom herr Edéns har det blivit klart, att det är icke nu så längre, att det gäller att skilja mellan dessa, utan vi ha kommit därhän, herr Edén, att nu vilja herrarna, att även de med flit skolkande skattebetalarna skola ha rösträtt.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den av herr Reuterskiöld m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen och 3:o avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den reservation, som avgivits av herr Clason; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen nu fann den under 2:o angivna hava flertalets mening för sig. Men även härom begärdes votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

*Ang.
ändrad lydelse
av 16 §
riksdagsord-
ningen.*

(Forts.)

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående konstitutionsutskottets utlåtande nr 28 antager yrkandet om bifall till den av herr Reuterskiöld m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till herr Clasons reservation.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utvisade 142 ja mot 72 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 28, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den av herr Reuterskiöld m. fl. avgivna vid utlåtandet fogade reservationen.

Huvudvoteringen utföll med 123 ja mot 91 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget konstitutionsutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner angående förändring av det kommunala utskyldsstreetet m. m.

*Ang. det
kommunala
utskylds-
streetet m. m.*

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 25.

Ang. det kommunala utskylds-strecket m. m.
(Forts.)

I en inom första kammaren väckt motion, nr 12, hade herr *Aaby Ericsson* hemställt, att riksdagen ville besluta,

dels att § 8 mom. d i förordningen angående kommunalstyrelse på landet och § 9 mom. d i förordningen angående kommunalstyrelse i stad skulle erhålla följande lydelse:

»Icke erlagt honom påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren.»

dels ock motsvarande ändring av förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm.

Vidare hade herr *af Ekenstam* i en inom andra kammaren väckt motion, nr 30, hemställt, att riksdagen ville besluta, att § 8 mom. d i förordningen angående kommunalstyrelse på landet och § 9 mom. d i förordningen angående kommunalstyrelse i stad skulle erhålla följande lydelse:

»I avseende å påförda utskylder till kommun, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häftar för utskylder för något eller några av dessa år.»

Slutligen hade i en likaledes inom andra kammaren väckt motion, nr 176, herr *Clemédson m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville besluta,

att § 9 mom. d i förordningen om kommunalstyrelse i stad, § 7 mom. d i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm och § 8 mom. d i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande lydelse:

»Icke erlagt de honom påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren»; samt

att § 9 mom. c i förordningen om kommunalstyrelse i stad, § 7 mom. c i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm och § 8 mom. c i förordningen om kommunalstyrelse på landet skulle erhålla följande lydelse:

»häftar för varaktigt understöd, vilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret av fattigvårdssamhället tilldelats».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

1) av herr *Clason*, som, med instämmande av herr *K. J. Ekman*, yrkat, att utskottet skulle föreslå, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådana bestämmelser, att den, som av andra grunder än oförvårdad skattebetalningsoförmåga uraktlåte att till kommunen erlægga till betalning förfallna utskylder, icke skulle äga att utöva kommunal rösträtt och därigenom delta i beskattning av andra; samt

2) av herrar *Reuterskiöld*, *Johan Johansson* i Kälkebo och *P. S. Hedlund* i Östersund, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville besluta,

Ang. det
kommunala
utskylds-
strecket m. m.
(Forts.)

att, i anledning av motionerna I: 12 och II: 176 samt med bifall till motion II: 30, för sin del antaga följande ändrade lydelse av § 8 mom. d. i förordningen angående kommunalstyrelse på landet, § 9 mom. d. i förordningen angående kommunalstyrelse i stad och § 7 mom. d. i förordningen angående kommunalstyrelse i Stockholm: »i avseende å påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häftar för utskylder för något eller några av dessa år»; samt

att, i den mån motionen II: 176 ej kunde anses härigenom besvarad, förklara densamma ej föranleda någon riksdagens åtgärd»;

3) av herrar *af Ekenstam, Persson* i Fritorp och *Gustafson* i Kasenberg, som för sin del tillstyrkt, att i anledning av väckta motioner riksdagen ville besluta, att § 8 mom. d) i förordningen angående kommunalstyrelse på landet och § 9 mom. d) i förordningen angående kommunalstyrelse i stad samt § 7 mom. d) i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm skulle erhålla följande lydelse:

»I avseende å påförda utskylder till kommunen, vilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren, häftar för utskylder för något eller några av dessa år»; samt

4) av herr *Jansson* i Edsbäcken, som ansett, att utskottet i anledning av förevarande motioner bort tillstyrka bestämmelser om det i motionerna föreslagna skattestrecket såsom villkor för deltagande i kommunala beslut, och därjämte reserverat sig mot viss del av motiveringen.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr *af Ekenstam*: Herr talman! Det är icke vidare angenämt att efter en så pass lång diskussion, som nu förevarit, taga till orda och ännu mindre angenämt därför, att en hel del av kammarens ledamöter hava den uppfattningen, att denna fråga är av ungefär samma natur som den vi förut diskuterat. Som det nu är min bestämda uppfattning, att de icke äro av alldeles samma natur, skall jag be att få uttala, vad jag anser om denna sak.

Då 1918 års riksdag hade föresatt sig och kommit så långt, att den ville bortstryka det politiska skattestrecket, så syntes det för den, som i likhet med mig då icke tillhörde riksförsamlingen utan endast studerat akterna, att det var liksom för likformighetens skull, som man också ville tumma på skattestrecket i fråga om den kommunala rösträtten. Man gjorde det, och gjorde det utan att besinna den högst väsentliga skillnad, som ligger däri att vara medborgare i en stat och medlem i en kommun. Att vara medborgare i en stat är någonting, som i regel, kan man säga, följer en hela livet igenom. Varhelst jag bor, det må vara i Haparanda, Ystad, Göteborg eller på Gottland, äro mina skyldigheter och mina rättigheter ungefär desamma. Något helt annat är det naturligtvis att vara medlem av en kommun, och särskilt med denna tids rörlighet är det ju icke alls ovanligt, att man under sitt liv kan byta

Ang. det kommunala utskylds-strecket m. m.

(Forts.)

kommun åtskilliga gånger. Det är väl då också helt naturligt, att på varje ställe, dit jag kommer, kan det vara olika intressen och olika skyldigheter. Men de skyldigheter, som åligga mig såsom kommunmedlem äro egentligen ingenting annat än skatteplikten. Det är den, som egentligen konstituerar min egenskap av att verkligen vara medlem av kommunen. Man får ju säga, att, såsom kommunerna här hava tillkommit i vårt svenska land, så hava de ifrån början varit, vad vi skulle kunna kalla ekonomiska sammanslutningar. Det har varit sammanslutningar för att bereda delägarna eller medlemmarna gemensam trevnad, förkovran och, vi kunna säga, också understöd. Men för att någonting härvidlag skall kunna göras, måste en viss skatteplikt utkrävas. Emellertid hava de svenska kommunerna genom tiderna blivit på det sättet skötta, oegennyttigt och ofta nog med enskilda uppoffringar, att de hava nått en fulländning, sådan som man kanske icke finner någon annanstans i världen. Också har förtroendet till den svenska kommunen blivit så stort, att i dess hand och på dess ansvar blivit lagt en hel del, som annars på andra håll i världen uteslutande tillhör statens funktioner. Men med detta stora ansvar följer naturligen, att var och en, som tillhör kommunen, skall också fullgöra de skyldigheter, som kommunen fordrar, och kommunen fordrar egentligen ingen annan skyldighet, än att skatt skall av den, som därtill är mäktig, utgöras. Den som icke kan det, han har strängt taget ställt sig utanför den då aktiva kommunsammanslutningen.

Då nu beslutet av 1918 vart kunnigt ut över landet, så uppstod först en allvarlig förundran över att ett sådant beslut hade kunnat tillkomma, som i så hög grad riskerade åtskilliga intressen i kommunen och som egentligen också så litet värdesätter det gagnrika arbete, som i kommunerna hittills varit utfört. Denna förundran har dock mer och mer blivit förvandlad uti en bestämd uppfattning om att det kan icke vara rättvist och riktigt, att det icke heller kan vara nyttigt och för framtiden gagneligt, att så får bestå. Det är därför, som jag i detta ämne har vågat frambara en motion, åsyftande att återföra förhållandena till vad de varit före 1918 års beslut, och jag kan säga, att även om icke denna motion nu vinner bifall, jag dock vet med mig, att det är tusen och åter tusen, som hava precis samma uppfattning som jag och som tro, att det icke kan vara nyttigt, att man får fortgå på den inslagna vägen. Jag vet, vad man kommer att bemöta mig med i detta stycke. Man kommer att säga, att genom införande av kommunalfullmäktigeinstitutionen äro de allra största vådorna av den nya anordningen neutraliserade. Jag vill då först fråga, huruvida man anser, att det kan vara rätt att göra en lagstiftning, som säkerligen icke var av många påyrkad eller önskad, endast och allenast för principens skull, en lagstiftning, som dock innebär sådana vådor, att man för den skull måste vidtaga särskilda anordningar. Det är för mig en gåta, att man har ansett, att det var så nödvändigt att göra rösträtten i det politiska och det kommunala likformig, att man för den skull också skulle stryka bort den särskilda säkerhet

för den kommunala skattepliktens fullgörande, som man förut hade, och att man ansåg sig kunna göra detta med fullt inseeende av vådorna och att man sedan tänkte sig att möjligen kunna neutralisera det genom fullmäktigeinstitutionen. Har verkligen förutsättningen att fullmäktigeinstitutionen skulle neutralisera dessa vådor gått i verkställighet? Naturligtvis kan man icke därom falla något fullt klargörande yttrande, då den icke ägt bestånd under någon längre tid. Men det kan man säga, att det finnes ganska många kommuner här i Sverige, som icke hava inrättat fullmäktigeinstitutionen och icke äro sinnade att göra det. Det är i all synnerhet mindre kommuner, och för dem har det ansetts vara så pass lämpligt, att kommunmedlemmarna omedelbart finge taga hand om kommunens angelägenheter, att de icke visat sig sinnade att införa denna fullmäktigeinstitution. Men just där, där är dock faran aldeles påtaglig. Man behöver ju endast tänka på att i en sådan kommun t. ex. ett allmänt arbete komme att företagas och att dit förlades en kontingent arbetare, som av ett eller annat skäl också komme att bli inregistrerade som kommunmedlemmar. De kunde förvisso på ett ganska obehagligt sätt ingripa i denna kommuns ekonomiska utveckling och ekonomiska frihet. Det är således, då vi kommit så långt, som vi nu gjort, för var och en som önskar, att kommunerna skola fortgå på den stabila utvecklingens väg, som de hittills gjort, klart, att i dem också fortfarande skall finnas detta personliga intresse, som gjort, att de kunnat på detta lugna och lyckliga sätt utveckla sig. Det är för alla dessa en livlig önskan, att det kommunala skattestrecket i dess gamla form skall återupplivas.

Jag vill, herr talman, icke nu på denna sena timme utvidga mitt anförande vidare, utan jag anhåller endast att få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman, mina herrar! Det föreliggande utskottsutlåtandet gäller, såsom herrarna finna, det s. k. kommunala skattestrecket. Då såväl utskottet som reservanterna här åberopa sina i det nyss behandlade utlåtandet anförda skäl och med hänsyn till det nyss fattade beslutet beträffande det förra utlåtandet, skall jag, herr talman, inskränka mig till att nu endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Tofta: Herr talman! Med hänsyn till den långa debatt, som förts i anledning av det föregående utlåtandet från konstitutionsutskottet, som rör en ganska närbesläktad fråga, skall jag inskränka mig till att under hänvisning till motiveringen i utskottsutlåtandet yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Då jag är motionär i denna fråga — jag har nämligen undertecknat motionen nr 176 i denna kammare, som framburits av herr Clemedtson — kan jag icke underlåta att besvara kammaren med att säga några ord, när jag finner utskottets skäl anmärkningsvärda.

Ang. det kommunala utskylls-strecket m. m.
(Forts.)

Ang. det
kommunala
utskylds-
strecket m. m.
(Forts.)

Vi ha nyss haft en lång debatt rörande det politiska utskyldsstrecket, och det kan synas, som om denna debatt skulle vara avgörande även för frågan om det kommunala utskyldsstrecket, men det är dock två särskilda saker. Vad det politiska utskyldsstrecket beträffar, så gäller det att ändra en grundlagsbestämmelse, som konfirmerades för några veckor sedan av innevarande års riksdag, och det torde finnas åtskilliga, som anse, att samma riksdag, som fastställt en vilande grundlagsändring, icke bör taga upp till prövning frågan om samma grundlagsändrings omedelbara upphävande. Jag vill också erinra om att jag, då den saken var före, gick emot detsamma och med yrkande om avslag begärde votering på den vilande grundlagsändringen. I detta fall åter är det fråga om ändring av en i våra kommunalförfattningar förekommande bestämmelse, som beslöts för så länge sedan som vid 1918 års urtima riksdag och beträffande vilken redan vissa verkningar gjort sig gällande.

Det har från olika håll erkänts vara något absurt och oriktigt, att de personer, som icke fullgöra sin skattskyldighet till kommunen, skola hava alldeles lika mycket att säga till om som de ordentliga skattebetalarna. Jag erinrar om att det väckts åtskilliga motioner från olika håll såväl i denna kammare som i medkammaren, i vilka ändringar ifrågasatts i nu förevarande hänseende. Jag vill påpeka, att motioner i sådant syfte även kommit från liberalt håll. I en motion, väckt från liberalt håll i första kammaren, motionen nr 145, säges det också, att det måste »väcka verkliga bekymmer, att skatterestantier oupphörligen uppstå i den omfattning som nu är fallet. Synnerligen stora belopp få årligen, i många fall efter kostsamma indrivningsförsök, avskrivnas. Om den ojämförligt större delen av denna skatterest torde dock gälla, att till grund för debiteringen legat en faktisk inkomst, ursprungligen i och för sig lika avgiftspliktig och ej sällan *lika bärkraftig* som skatteobjekten i övrigt». Sedan heter det längre fram, att det icke kan förnekas, att benägenhet för pliktförsummelse existerar. I en inom denna kammare från liberalt håll väckt motion, som hänvisats till femte tillfälliga utskottet, framhålles också, hur nödvändigt det är att söka åstadkomma en undersökning och en rättelse i detta hänseende. Då man från liberala ledamöters sida i båda kamrarna icke kunnat blunda för de saker, som här förts på tal, utan i motionsväg påkallat rättelse i dessa stycken, synes det mig synnerligen anmärkningsvärt, att de liberala ledamöterna i konstitutionsutskottet lika fullt avvisat tanken på en utredning och ändring i förevarande hänseende. Här äro dessa liberala ledamöter i konstitutionsutskottet ense med de socialdemokratiska ledamöterna om att säga, att det icke anförts några som helst hållbara skäl för en återgång till den gamla principen, att med rättigheter skola följa skyldigheter. En återgång till denna princip anser utskottsmajoriteten icke vara förenlig med en sund samhällsutveckling, och vidare säger utskottet, när det gäller den av mig undertecknade motionen, att förslaget om skärpning av det kommunala fattigvårdsstrecket kan utskottet icke biträda. Den nu ifråga om såväl politisk som

kommunal rösträtt gällande regeln, att de personer, som äro av allmänna fattigvården omhändertagna för varaktig försörjning, icke äga rösträtt, är enligt utskottets mening tillfyllest för att utesluta de personer, vilkas beroende ställning gör dem mindre skickade att utöva rösträtt. Hur pass riktigt detta påstående är, har jag belägg för här i min hand i form av ett utdrag av protokollet vid kommunalstämma i en kommun, där en ledamot av denna kammare är en av de drivande krafterna. Det är ett utdrag av protokollet vid kommunalstämman med Stockholms-Näs kommun i folkskolans lärosal den 25 mars 1919. Den transumerade paragrafen lyder på följande sätt: »Granskades den nya röstlängden, som godkändes med den ändring, att rösträtt tilldelades, enär de hade understöd från allmänna folkpensioneringen, K. B. Lindberg i Skälby och J. B. Karlsson. Karolina Höglund och Sofia Eriksson i fattighuset, vilka upptagits såsom icke röstberättigade, på grund av att de äro av allmänna fattigvården omhändertagna till varaktig försörjning. Emot detta beslut anmälde undertecknad ordförande sin reservation.»

Enligt det protokoll, som jag här har i min hand, genomdrev en ledamot av denna kammare, att personer, som voro av fattigvården omhändertagna till varaktig försörjning, och som i röstlängden upptagits som icke röstberättigade, likafullt skulle tillerkännas rösträtt, vilket de också erhöilo. Den reservation, som kommunalstämmans ordförande anförde till protokollet, har sedermera, efter vad jag i dag har förvissat mig om hos en ledamot av kammaren från nämnda kommun, icke blivit fullföljd.

Då man har kommit så långt, att personer, omhändertagna av den allmänna fattigvården och befinnande sig under försörjning i kommunens fattighus, likaväl bliva tillerkända full rösträtt, kan man väl icke skriva under det påstående, som utskottet här kommer med, att personer, vilkas beroende ställning göra dem mindre skickade att utöva rösträtt, äro uteslutna. Jag tror, att detta och andra liknande fall skulle göra det synnerligen önskligt, att man hade gått med på vad som i den av mig undertecknade motionen uttalas som önskemål, nämligen en ändring i förevarande stycken.

Då tiden är långt framskriden och den föregående debatten varit synnerligen lång, skall jag icke trötta kammarens ledamöter längre för denna gång, utan jag ber att i den föreliggande frågan få yrka bifall till den av herr Clemedtson m. fl. avgivna motionen.

Herr L e a n d e r: Herr talman! Det har förut i dag uttalats, att människan är ett underligt ting, och ännu mer förunderlig är hon även därför, att hon har så fasligt lätt för att glömma. Det tycks, som om de herrar, som nödvändigt vilja återinföra utskyldsstrecket, alldeles glömt, under vilka förhållanden även högern år 1918 ansåg sig tvungen att gå med på den reform, som den alltför länge motsatt sig. Det förefaller, som om man också förgätit den överenskommelse, som då kom till stånd. Det var väl ändå icke meningen, att man, innan ens den beslutade reformen trätt fullt i kraft, skulle börja tumma på den igen och söka återvända till den gamla ordningen.

Ang. det kommunala utskyldsstrecket m. m.
(Forts.)

Ang. det kommunala utskylds-strecket m. m.
(Forts.)

Jag tror nu, att herrarna tillmäta utskyldsstrecket och dess verkningar alltför stor betydelse. De skattesolkare, som man nu oupphörligen talar om, bry sig nog bra litet om rösträtten. Hade man en statistik däröver, skulle man nog finna, att de allra flesta av dessa utebli, då det gäller allmänna angelägenheter. Vad som i många fall är viktigare för dem är, att de icke skola förlora sin liter. Därför är det allmänt erkänt från de kommuner, där man infört Hedemorasytem, att detta visat sig vara ett mycket mera effektivt medel att förmå folk att betala sina skatter än att utestänga dem från rösträtt. Man har ju även andra medel att söka förmå dem att betala. Vi ha redan infört införsel i avlöning, och man kan väl också finna andra sätt, varigenom man kan förmå dem att ordentligt betala sina utskylder, därest de äro i stånd att göra det.

Herr Norman säger, att verkningarna av kommunalskattestreckets inskränkande redan ha börjat visa sig. Ja, jag vet icke, om herr Norman verkligen kan peka på några svåra följder, som nu ha uppkommit. Skall man taga hänsyn till frågan rent partipolitiskt, såsom vi litet var nog tyvärr kanske göra, och som, såsom vi alla veta, icke är främmande för herr Norman, får man säga, att högern har mera vind i seglen, sedan den allmänna kommunala rösträtten infördes, än förut. Därom vittna ju de senaste stadsfullmäktigevalen här i Stockholm. Jag tycker därför ändå, att herrar högermän gärna nu kunna vila litet på hanen, åtminstone tills det gått några år och man får se, om de vådor, som man nu talar om, verkligen komma att göra sig gällande.

Jag skall nu icke längre upptaga tiden utan ber endast att få yrka bifall till utskottets hemställan. När herr Norman emellertid nu säger, att det har funnits personer, som, om jag fattade rätt, varit intagna till varaktig försörjning av fattigvård, och som ändå fått utöva rösträtt, innebär ju detta ett rent lagbrott. Det kan beivras. Känner herr Norman till något sådant, kan han anmäla förhållandet för justitieombudsmannen, och jag antar, att han då kommer att ingripa. Det är nämligen nu uttryckligen stadgat, att sådana personer icke få utöva rösträtt.

Det lär väl icke kunna vara någon av kammarens ledamöter, som vid närmare eftersinnande vill återinföra fattigvårdsstrecket i dess gamla form. Den ledamot av kammaren, som önskar detta, måste ha ett ganska hårt hjärta.

Jag ber som sagt, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Knäppinge: Herr talman! Den siste ärade talaren har sökt försvara utskottets utlåtande, men såvitt jag kunde finna icke kunnat komma med ett enda skäl. Jag skall icke heller ge mig in på några skäl. Min uppfattning om denna fråga är den, att varje sunt tänkande kommunalman i vårt land måste förstå, att det här gäller en fråga av den allvarligaste ekonomiska art för kommunernas allmänna arbete; och att döma efter de många

exempel, som framkommit efter lagens genomförande, synes det även peka dithän, att den kan bli av ganska vådlig natur.

Av dessa skäl är det, som jag vill hoppas och tro, att var och en som någorlunda har varit med i det kommunala livet och förstår dess livsvillkor, med all säkerhet också tänker härpå vid den votering, som möjligen blir. I detta fall skall jag be att få instämma i det yrkande, som förut gjorts av herr af Ekenstam.

Ang. det kommunala utskylds-strecket m. m.
(Forts.)

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Jag nödgas taga ordet ännu en gång för att påvisa ett faktiskt förhållande. Jag vill då först konstatera, att varken herr Norman eller den siste ärade tälaren kunnat påvisa några som helst olägenheter av de reformer, som genomfördes 1918. Jag ber vidare att få fästa uppmärksamheten på att vi ha skattestrecket kvar på det kommunala området, nämligen villkoret om ett års skattebetalning. Skulle nu en reform ske, borde den enligt min mening ske på det sättet, att man slopade även denna rest av skattestreck, som är kvar.

Beträffande de skatterestantier, som nu herrarna synes ha tänkt mest på, föreligger en nyligen gjord utredning av Svenska stadsförbundet. Den är gjord för femte tillfälliga utskottets räkning här i riksdagen, och vad visar den? Jo, den visar, att för åren 1916—1918 i de 17 större städerna i landet, som hade en kommunaluppbörd på åtskilliga miljoner kronor, vid uppbördsstämmorna influtit 86 % av debiterade belopp och sedan efter uppbörderna indrivits 10,2 %. Avskrivna äro allenast 3,8 %. Det är väl icke så förskräckliga siffror, och när man nu framhåller — och jag tror, att det är riktigt — här i dag, att man på landsbygden betalar skatt bra mycket ordentligare än i städerna, förstår man, att den siffra, som man kan få fram på landsbygden, är ännu fördelaktigare ur den synpunkten.

Jag har velat lämna dessa upplysningar, herr talman, för att visa, att denna fråga icke är så stor, som herrarna velat göra gälalande. Jag hemställer fortfarande om bifall till utskottets utlåtande.

Herr Norman: Ja, herr talman, gentemot den siste ärade tälarens påpekande, att vi ha ett visst skattestreck kvar i bestämmelsen att den skattskyldige skall ha betalat ett av tre års utskylder för att ha kommunal rösträtt, vill jag säga, att det är ju alldeles riktigt. Men nu är det så, som motionären i första kammaren herr Aaby Ericsson uttrycker i sin motion, som ock behandlas i förevarande utskottsbetänkande, att man givit den skattskyldige 33 % ackord på hans skattebetalningsskyldighet, vartill jämväl kommer, att man givit honom tillfälle att för att behålla sin rösträtt betala av de 3 årens skatt den mest förmånliga. Därom skriver också herr Aaby Ericsson i sin motion följande: »Har han sålunda för två år av de tre varit påförd skatt för jämförelsevis höga belopp, som han dock aldrig erlagt, men för det 3:e endast påförts mantalspenning, så kan han, om han vill göra sig röstberättigad, endast erlægga denna, och med ens har han lika rätt med de medbor-

Ang. det
kommunala
utskylds-
strecket m. m.
(Forts.)

gare, som ofta med möda och försakelse ordentligt erlagt sina utskyldsbelopp, och kan sålunda besluta om utgifter inom kommunen, för vars gäldande han, utan att förlora sin rösträtt, därefter undandraget sig att erlægga mer än ett års utskylder av tre.» Ja, sådant är det rudiment av skattestreck, som vi för närvarande ha kvar i våra kommunalförfattningar, och varom den siste ärade talaren säger, att om man skall göra en ändring skall man taga bort det också. Nu har det emellertid framhållits såväl av den näst föregående talaren som av herr Leander och flera talare förut under den föregående debatten i dag, att det tycks icke göra sig så synnerligen stort behov gällande efter dessa rösträttsreformer, ty folket, som fått denna utvidgade rösträtt, bryr sig icke om att begagna den. Annorlunda lät det, när det ropades, att detta var fjättrar som tryckte på det svenska folket och att det var ett alldeles olycksaligt tillstånd samt att det var alldeles nödvändigt för svenska folkets välbefinnande att avskaffa dessa fjättrar. Nu, när de väl avskaffats, visar det sig, såsom herrarna riktigt påpekat, att stora massan icke bryr sig ett dugg om den rätten. Det bör väl ändå kännas för den ordentlige skattebetalaren något osympatiskt, att han, som både vill betala och betalar sin skatt, vet, att det finns mångfaldiga människor om vilka man har den uppfattningen, att de mycket väl kunna betala sin skatt men vilka avsiktligt undandraga sig fullgörandet av denna samhällsplikt, men som icke desto mindre ha lika mycket att säga till om, då det gäller de kommunala angelägenheternas vård som den ordentlige skattebetalaren. Det är en sak som ställer sig motbjudande för mycket stora och vida lager av vårt svenska folk och något som stöter rättsmedvetandet och rättsskänslan, då man ansett, att den som kräver och hävdar medborgarrätt också bör fullgöra sina medborgerliga skyldigheter. Det är för att ge ett sådant rättsmedvetande och denna rättsskänsla ett stycke erkännande, som vi ha velat gå med på den linje, som här är förordad i den motion, som jag tillåtit mig underskriva, och till vilken jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) avslag å berörda hemställan samt bifall i stället till den av herr af Ekenstam m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen och 3:o) avslag å utskottets hemställan samt bifall i stället till den av herr Clemedtson m. fl. i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning varav herr talmannen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 2:o) angivna antogs till kontraposition. I överensstämmelse härmed uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 29, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. det kommunala utskylds-strecket m. m.

(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren med avslag å utskottets berörda hemställan bifallit den av herr af Ekenstam m. fl. avgivna, vid utlåandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 117 ja mot 88 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Vidare förekom till behandling konstitutionsutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av väckt motion om grundlagsändring i syfte att borttaga vissa s. k. rösträttsstreck.

Ang. borttagande av vissa s. k. rösträttsstreck

I en inom första kammaren väckt motion, nr 174, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen ville:

1) beträffande utskyldsstrecket förklara, att de vid denna riksdag väckta motionerna om återinförandet av ett utskyldsstreck icke kunde bifallas;

2) beträffande förmynderskapsstrecket besluta, att i § 16 riksdagsordningen de i mom. a) första stycket förekommande orden »den som står under förmynderskap» skulle utgå eller åtminstone utbytas mot orden: »den som på grund av vanvett står under förmynderskap»;

3) beträffande konkursstrecket besluta, att i § 16 riksdagsordningen under mom. a) andra stycket förekommande orden: »eller som är i konkurstillstånd» skulle utgå;

4) beträffande fattigstrecket besluta, att i § 16 riksdagsordningen de under mom. b) förekommande orden: »den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning» skulle utgå; samt

5) beträffande värnpliktsstrecket besluta, att i § 16 riksdagsordningen de under mom. d) förekommande orden: »värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar» skulle utgå.

Utskottet hemställde, att förevarande motion i

a) punkt 1) (»beträffande utskyldsstrecket») måtte anses besvarad genom vad utskottet i sitt utlåtande nr 28 hemställt;

b) punkt 2) (»beträffande förmynderskapsstrecket») icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

c) punkt 3) (»beträffande konkursstrecket») icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

d) punkt 4) (»beträffande fattigstrecket») icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

e) punkt 5) (»beträffande värnpliktsstrecket») måtte av riks-

Ang.
bortläggande av
vissa s. k.
rösträttsstreck.
(Forts.)

dagen bifallas och att riksdagen sålunda ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugutre års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

- a) den, som står under förmynderskap eller som är i konkurstillstånd;
- b) den, som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;
- c) den, som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

1) mot punkt c) av utskottets hemställan (»konkursstrecket») av herrar *Larsson* i Västerås, *Klefbeck*, *Thulin*, *Larsén*, *Sävström* och *Hansson* i Gårda, som ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till vad som yrkats under punkten 3) i ovanberörda motion, ville såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag till ändrad lydelse av § 16 riksdagsordningen.

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugutre års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

- a) den, som står under förmynderskap;
- b) den, som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;
- c) den, som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd;
- d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar; samt

Ang.
borttagande av
vissa s. k.
rösträttsstreck.
(Forts.)

2) mot punkt e) av utskottets hemställan (»värnpliktsstrecket»)

dels av herrar *Clason, von Hofsten, af Ekenstam, Nilsson* i Antnäs och *Persson* i Fritorp, som yrkat avslag å såväl motionärens yrkande som utskottets hemställan i denna punkt;

dels av herrar *Reuterskiöld, Gösta Andersson* och *P. S. Hedlund* i Östersund, som ansett, att motionen bort avstyrkas även beträffande det s. k. värnpliktsstreckets avskaffande.

Punkterna a) och b).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vidare föredrogs *punkten c)*; och yttrade därvid:

Herr *Larsson* i Västerås: Herr talman, här i denna punkt har jag jämte några andra av utskottets ledamöter reserverat oss och yrkat bifall till motionärens förslag, nämligen om slopande av det s. k. konkursstrecket. Vi ha nämligen för vår del icke kunnat finna någon rimlig anledning, varför detta streck fortfarande skall bibehållas såsom valrättsvillkor i våra grundlagar. Det är sant, att detta streck icke betyder så mycket, men å andra sidan, när nu yrkande ställes på att detta streck skall avskaffas, har man måst taga ställning till saken, och vi ha då för vår del yrkat, att konkursstrecket skulle utgå. Utskottsmajoriteten har emellertid likställt en person, som är i konkurs, med en person, som är under förmyndare. Vi ha icke kunnat finna denna likhet. En person, som är ställd under förmyndare, är i regel en sådan person, som är mer eller mindre onormal. Detta torde i regel icke vara fallet med en person, som råkat komma på ekonomiskt obestånd och sålunda måst göra konkurs. Det är också klart, att en person, som av en eller annan anledning råkat komma i konkurs, därför icke är mindre kvalificerad att kunna bedöma sitt handlande vid riksdagsmannaval än han varit förut, innan han kommit i konkurstillstånd. Vidare torde man icke kunna göra gällande, att en sådan person är sämre kvalificerad i detta hänseende än en person, som t. ex. icke är i konkurs men som pantförskrivit all sin egendom till sina borgenärer. Jag tror, att ställningen i detta avseende är ungefär densamma, men en sådan person, som jag nyss nämnde, bibehåller likväl sina politiska rättigheter.

Jag skall icke utveckla den saken längre, därför att tiden är långt framskriden, utan hemställer, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid denna punkt fogade reservationen.

Jag ber bara att få tillägga, att, om man undrar över, varför vi formulerat vår reservation på det sättet, att vi också medtagit värnpliktsstrecket, så ha vi gjort detta därför, att, om riksdagen nu bi-

*Ang.
borttagande av
vissa s. k.
rösträttsstreck.
(Forts.)*

faller förslaget, den vid nästkommande riksdag efter nya val skulle bliva i tillfälle att pröva dessa streck var för sig. Om sålunda kammaren bifaller vår reservation, så utesluter detta icke, att kammaren jämväl bifaller utskottets yrkande i en senare punkt, som rör värnpliktsstrecket, till vilken jag även kommer att yrka bifall.

Herr af Ekenstam: Herr talman! Det strider mot gammal svensk uppfattning, att den person, som icke råder över sig själv och sin egendom, skall få utöva den högsta medborgerliga rättigheten. Ej heller tror jag, att det framkommit några särskilda önskemål och framställningar i den vägen, utan den lagstiftning, som här ifrågasättes, är helt och hållet föreslagen från principiell synpunkt.

I allmänhet får jag säga, att då det rör grundlagen, så gäller i allra högsta grad stadgandet, att det skall vara något högst nödigt och nyttigt, som skall göra, att man skall ändra det bestående, och då detta, såvitt jag förstår, icke är någonting, som varken är nödigt eller nyttigt, så bör saken därmed vara fallen.

Dessutom vill jag påpeka den omständigheten, att det ju i regel endast blir under en kortare tidsfrist, som dessa personer bliva avstängda ifrån att utöva sin rösträtt, ty konkurser räcka ju i de flesta fall icke så länge. Och om riksdagen kommer att giva sitt bifall åt det konkurslagförslag, som nu är framme, så är det antagligt, att detta kommer att väsentligt förkorta konkurstiden.

Under sådana förhållanden och då jag icke kan förstå, att åtrån efter rösträtt skall vara så stor, att man vid varje tillfälle behöver tala om den liksom om någonting, varav man livnär sig, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Tofta: Herr talman! Jag kan gärna medge, att konkurstillstånd icke är jämförligt med omyndighetstillstånd, och att riksdagen däri kan finna ett skäl för strykande av konkursstrecket. Men man kan väl ändå icke gärna komma ifrån det förhållandet, att en konkursgäldenär i viss mån intar en rätt så osjälvständig ställning. Och därför har jag icke kunnat biträda detta förslag utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föreliggande punkten.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag vill bara meddela det, att jag för min del skall be att få instämma i herr Larssons yrkande. Jag gör det helt kort och gott därför, att jag finner det vara en inkonsekvens att, då man tagit bort utskyldstrecket, bibehålla konkurstrecket.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten

fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Ang.
borttagande av
vissa s. k.
rösträttstreck.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren, med avslag å konstitutionsutskottets hemställan i punkten c) av utskottets förevarande utlåtande nr 30, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 84 ja, men 118 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkten d).

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *punkten e)*. Därvid anförde:

Herr Persson i Fritorp: Herr talman! Äntligen har kammaren kommit till den sista punkten i denna långa streckdebatt, och jag förmodar kammarens ledamöter äro mest tacksamma om debatten om detta streck begränsas till det minsta möjliga och detta så mycket mera som det är en synnerligt liten klass av väljare, som falla för detta streck. Om det stora flertalet av värnpliktsskolkare, vilka på den grund förvägras rösträtt, tror jag man kan göra det påståendet, att det saknar någon nämnvärd betydelse, om rösträtt tillerkännes dem eller icke, därför att dessa i regel kunna betraktas som obefintliga. Dessa personer hava lämnat icke endast sina hemorter utan även i stort antal vårt fädernesland och ämna kanske i många fall icke att återvända just på grund av värnpliktens fullgörande. I dagens stora debatt har erkänts från vänsterhåll det berättigade däri, att sådana, som kunna men icke vilja betala sina skatter, borde vara fränkända sin rösträtt, men att det vore omöjligt att skilja dessa från dem, som vilja men äro i saknad av förmåga. Det erkändes, att det var huvudmotivet för deras ställning emot införande av detta streck, man kan säga, därför att det var svårt att skilja fåren från getterna. Ja, trots motionärens påstående, att detta streck »är ett offer på militarismens altare och det brutala våldet», så anser jag för min del, att så länge vi hava allmän värnplikt i vårt land, tala alla rättvisa skäl för bibehållande av detta streck, och jag tycker, att man kan vara nöjd med den

Ang.
borttagande av
vissa s. k.
rösträttstreck.
(Forts.)

nyss genomförda stora reformen. Jag ber därför att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Persson i Tofta: Herr talman! Jag medger, att det icke är precis någon värst trängande reform, som föreligger i denna punkt, men när en motion kommer fram, tycker jag att man får lov att taga ståndpunkt till den efter rent sakliga grunder, och när jag det gjort, har jag kommit på samma sida som majoriteten inom utskottet, nämligen till att yrka borttagandet av detta värnpliktsstreck. Jag åberopar utskottets motivering i utlåtandet och anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindman: Herr talman! Jag vill dock påpeka i detta ärende, då man förut talat här om en överenskommelse, som existerar, och sagt, att på den grunden skall man icke ändra de bestämmelser, som förut debatterats här i dag, att denna punkt ingick i den överenskommelse, som gjordes. Följaktligen: den, som anser, att det icke bör göras någon ändring i den överenskommelsen, bör icke kunna rösta för ändring i detta fall.

Herr Larsson i Västerås: Herr talman! Då nu herr Lindman åberopade den överenskommelse, som träffades 1918, vill jag endast fästa uppmärksamheten vid, att den överenskommelsen enligt min mening nu är fullföljd, och ifrån herr Lindmans eget håll har man icke heller hållit på den överenskommelsen förut i dag. Därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets hemställan. Jag gör det så mycket hellre, som det är en orimlighet att hava kvar detta värnpliktsstreck nu, sedan också kvinnorna erhållit rösträtt.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på avslag å såväl berörda hemställan som motionärens förslag i ämnet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i punkten e) av utskottets förevarande utlåtande nr 30, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som motionärens förslag i ämnet.

Voteringen utvisade 101 ja mot 99 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Nilsson* i Tånga, nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 236, angående tillfällig löneförbättring under år 1921 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

herr *Olsson* i Broberg *m. fl.*, nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 281, angående befrielse för Göteborgs och Bohus läns landsting från skyldighet att för statens järnvägars räkning inlösa visst markområde vid Tingstad; och

herr *Bengtsson* i Kullen *m. fl.*, nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 257, angående resekostnadsersättning åt folkskolinspektörer.

Nämnda motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,2 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.